

山
水
木

יעקב אגררי
כ"א ניסן תרס"ד - ו' אדר תשל"ט
6 מראץ 1904 - 5 מראץ 1979

לזכרו של יצחק אבי אסא יגורי - בן רות ונהמן פרובר ז"ל

נולד בשנת תרס"ד, 1904 בעיירה האוקראינית קרייוואוזירה.
נפטר ביום ו' אדר תשל"ט - 5 במרץ 1979.

רकע גידולו היה עברי וציוני. בבית משפט פרובר דיברו עברית וספגו אהבת-ציוון מגיל-ך. האב - נחמן ז"ל - היה מהబילויים ומריאוני רוכשי הקרקע בחדרה. בשליה המאה ה-19 חזר אל משפטו ברוסיה כשהוא חולה בקדחת. בשנת 1907 נרכשו ע"י המשפחה אדמות בבא-יעקב והאותה הרכורה עלתה ארצתה ונימנתה עם מיטדי המקומות.

יצחק, כל בני המשפחה, למד עברית והתכונו לעלייה לארץ. בגיל 9 התגייתם מאימו רות ז"ל ולאחר מכן נפרד ממנה אחיו ושתה אחים בוגורות, שעלו ארצה. בגלל מלחמת העולם הראשונה נאלצה המשפחה לעבר לעירא אחרת בפלך חרסון, שם עסק יצחק בהוראת עברית ושותייר לארגון יהודי של הגנה עצמית. למשך תשעה שנים נדחתה עלייתם ארץ וرك בשנת 1923 מגיע יצחק ארץ עם שאר בני משפחתו. כאן - ה策רף יצחק אל אחיו בקבוצת אחווה, אשר התקgorה אז בגבעת-נשר.

יצחק היה בין הראשונים שהכניסו את הטרקטור ואת המכונה לשדות המשק. כבר בשנותיו הראשונות בקיבוץ התגלה יצחק כלוחם על אידיאלים מוצקיים וכאייש שהגנה וווחטחו קרובים ללבבו. ביגור נשא לאישה את רחל, לבית צם ונולדו להם הבן אסא ז"ל והבנות רותי ושרה'לה. יותר מאוחר למד נהיגה והיה מריאוני הנהגים במשק. כך גם הגיעו אל העברת הנשך במחתרת.

בסוף שנות ה-30 נטמנה יצחק ע"י אליהו גולומב ז"ל לתפקיד מרכזיז ב"רכש" ובכובירת נשך לי'הגנה". כאחראי על קבלת משלוחי הנשך והסתדרתו פעל בלילות ארכוכים-ארוכוכים ועסק בבניה ופיתוח של סליקים ומחסוט לנשך. הוא היה האחראי להפצת הנשך לאזורי

סכנה ודרג במחתרת לאספקת נשק ותחמושת ליחידות ההגנה והפלמ"ח. למעט רגעי אושר וגמול לפועלו, זכה עם הקמת יישובי חומה ומגדל וחניתה - במיוחד.

חיים אלה, של מתח ושתיקה פגעו לא מעט בבריאותו, אך הוא לא ידע זאת ולא יצא אלמוניות מלאכתו. בitem של רחל ויצחק שימש מקום מפגש לכל מפקדי ה"הגנה". אך באה השבת שחורה נתגלו מצלורי הנשק ביגור. יצחק, שהיה מבוקש ע"י הבריטים, הוכרז מהמעצער בעתלית עוד בטרם נתגלתה זהותו. שביעות רביים הסתר אצל אחותו ולבסוף חזר אל משפטו הדואגת במשק.

אחרי קום המדינה - כשהוא עובד בניהoga והובלת תוכרת "לגיון" - אין הוא מנתק עצמו מכל אידיע בטהוני. הוא מתענין בכל מבצע צה"ל ובכל קורותיהם של המפקדים יוצאי ה"הגנה" והפלמ"ח.

בפילתו של אסא בנו במלחמת ששת הימים, פגעה בו עומדות. היום נשא יצחק את השכול ואת אסונו האישי במחות הקרבה וגבורה. ביגונו הרבה ידע לשאת בגאוות את מעשיו של אסא בקרב ההבקעה אל גב ההר - בואר ירושלים.

יצחק היה במשפחה למיל התגברות ונכונות להקרבה. בעקבות טיפוח את ذכר בנו אסא ובשמו המשיך לחנן דור של נכדים ובני-モקיירו של אסא.

שות המכבר ושות סיבה שביעולם לא מבעו ממנו להמשיך ליד האגה המשאית בעומס מעבר לכחו. בריאותו נתרופפה והלכה, אך רוחו נשארה איתה. "אני אנה עד גיל 57" היה חוזר ואומר. שביעות מספר לפניי יום הולדתו ה-75 בגדי בו ליבנו.

וכך, השair לפטע את רחל והבנות, את אתיו ואת כל המשפחה ומשפחות יגור כולה - המומים מצער.

יהי זכרו בליבנו.

חבר הקיבוץ

שנתים גורליות

ביום 16 למרץ בשנת 1923 הגעתו לחופי הארץ ולמחרת עצדי ברגל לסלמיה, היה גבעת נשר, והצערפתி לקבוצת "אחוורה".

הגעתו ארעה אחרי נזודים וטלוולים רבים מקריבומה אוזירין, אשר באוקראינה. בית הוורי שמש מרכז ציוני בכל הארץ ומשחר ימי גדלתי, חונכתי וספגתי אוריירה ארצ-ישראלית, כאשר המטרה העיקרית היא - עלייה ארעה, אבל ביוםיהם ההם, ימי מלחמת העולם הראשונה, לא נסתיע הדבר.

פרצה מהפכת פברואר - אביב העמים. ברוחם היהודי החלו פעילות צייבורית ענפה ובמיוחד בתנועה הציונית. גם מקומי לא נעדן בעילות זו. יחד עם עוד עירדים בני גילאי אירגנו תנועת נוער ציונית "פרחי ציון" ולאחר מכון הסתדרות "חברים". ביום הפורענות והפוגרומים, שבאו על היהודי רוסיה בעקבות מלחמת האזרחים, זינקנו בכל להט נוערינו לשורות ה"הגנה העצמית", כדי לעמוד בכבוד על הנפש והרכוש היהודי.

בשנת 1921 נפתח סדק צר בגבול רוסיה-פולניה והיתה אפשרות - אמנים בדרך בלתי ליגלית - לצעת את הארץ. כל המשפחה יצאה בדרך, למרות הסכנות שבברחת הגבול. בפולניה חיכינו כמעט שנה לאפשרות של עלייה וביום 5 למרץ 1923 הפלגנו באנית גרווטאות מנמל גלא שברומניה לארץ ישראל.

*

התרשמתי מאד מהקבוצה בת 9 חברים, שעלה על הקrukן חודשים מספר לפני בואי. כל אחד מהם היה טיפוס בפני עצמו. מי שנקלע במקרה למקום זה ולא הכיר את האנשים האלה מקרוב עלול היה לטעות ולהשוב שיש לו עניין עם ציניקנים ללא תקנה. ואכן, לפעמים נדמה היה שם מבליטים המכווים את הציונות. בכלל אסור היה להזכיר את המלה "אידיאליסטים", זה עורר בהם סלידה כאילו.

אבל ביסודותם כולם היו אידיאליסטים, מסוראים לעגנון ונאמנים לדין
שבחרו לעצם. זכורני, כאשר ה策רפטיה הקבוצתית כתוב אחד מהם
להרצפלד: "мир האבן שווין אין איגענעם חלוֹץ", כלומר: יש
לנו כבר חלוֹץ משלנו... היה זה עת השפעת התקופה וזאת
התגובה על הקשיים והסבל שהינו מנת חלקם של אוטם אנשי העלייה
השנויות, אשר למרות הכל לא נשברו ונשארו בארץ. וכolumbia
אנשי "אחרונה". הם רחשו שנאה עמוקה לבועזיותם. כך נתקנו
האיכרים, אשר ירדו לחילתם במרוגע מהם את יום העבודה ועל ידי
כך דנו אוטם לרעב. היה ברור להם שבושים אלה לא יבנו את הארץ.
אנשי "אחרונה" בחרו את דרך חייהם הקבוצתית ללא שום אידיאולוגיות -
ככה צרייך. אחריהם הם לא יכולו לחיות. ה"ציניות" שלהם, כביכול,
שלאמיתו של דבר אף פעם לא הפכה לגסות, לא הפרעה. בלב
שבאותם הימים דרך הקבוצתית לא הייתה סלולה ורובה המנהיגים של
פועלי ארץ ישראל כמו ברל, קפלנסקי וויבדל לחיים ד. בן-גוריון,
לא היו אנשי קבוצה.

יחסם של אנשי "אחרונה" לעבודה היה, כמו בתקופת ההיא, מיוחד
במיינר. נזכר אני: עבדנו - אני ועוד אחד מהקבוצתית - בבניין
בחיפה. הלה חלה במחלת פרקים ולא יכול לשאת דלי המלט
באכבעות הידדים. שם אותו על זרועותיו וכך שבח דליים משן
כל היום. רציתי לעזר לו, אבל הוא נפגע והתפרק עלי:
"איך אתה מעז"... לאנשים לא-עובדים הם התיחסו בביטול
מהול בברוז. איך אפשר לא לעבוד?

- - -

מוסדות לא הבינו אותם. לראשונה הם נתקלו בתרופה מעין זו
כמו יגואר. עם יתר הקבוצות המערומות שהתקיימו אז אפשר היה
aicshor להגיע לעומק השווה. אבל הקבוצת הקטנה הזאת גרמה תמיד
צורות וכאב ראש. הקציבו לה 25 משפחות - לא הסכימה. קבעו לה
משבצת קרקע - לא השלימה. דרשה תקציב יותר גדול, רפת יותר
גדולה, יותר שיכון. תמיד בሪב, תמיד במלחמה עם המוסדות

המיישבים. אפילו ידידים לא הבינו מה בעצם רוזה קבוצה עיקשת זו. היפלא, איפוא, כי במשך שנים היה יחס המוסדות אלינו חדשני כלטרניים מטען ומלידה ולא פעם הצרנו את עצמנו ללא הבנה ולא הצדקה.

*

ספק רב אם הקבוצה הייתה מחזיקה מעמד לו לא ההצראות לקיבוץ עין-חרוד. יש להזכיר: ברגען כפה את האיחוד על הקבוצה. ככלם היו נגד ולו היו מחליטים על ההצראות לקיבוץ עין-חרוד ע"י הצבעה אין ספק שהחלה הייתה שלילית. אחדים רצו להצרא לגדוד העבודה. מי שחלם על קבוצה קטנה וממי שבכלל היה רוזה להפוך את יגור למושב. וככלם היו אכזרי יאוש.

בכלל יש להגיד כי השנתיים הראשונות עד לאיחוד היו קשרת ביזמת. עזבו אותנו בחורדים טובים, בעלי הכרה וanoia אידיאיה. הם לא ראו את שביב-האור ולא האמינו שייבקע אי-פעם. ישבו שנה, שנתיים ולא ראו תכלית לא רק מבחינה אישית אלא גם מבחינה אידיאית-חלוצית. כמו ולהלכו. אחת העציבות המכאייבות ביותר הייתה עציבת כמה חברות. קראו לזה מרד החברות. בערב שבת אחד עזבו אותנו שלוש בחורות. הנימוק הרשמי: בחור אחד העלה אורטן. אבל זה היה רק תירוץ פורמלי. הסיבה האמיתית הייתה: חסר כוח לסבול יותר והעיקר אולי חסר פרספקטיבה ואמונה שיש ושיהיה פעם גמול לסבל זה.

(יצחק יגורי - ספר יגור).

על אחד הדיונים במציאות

בימים אלה התקיימים במציאות דיון על הרכב העובדים במוסד ציבורי-קיבוצי וגם נתקבל החלטה שפורסמה ביומן. כאמור, שאלה רגילה כהרבבה שאלות אחרות, שהמציאות דנה ומחליטה בהן לפחות שיקול דעתה ואין לראות בזה פגם וטיה מהעקרונות שחברתנו מושתתת עליהם. על מה שיש בדיוני להפנות את תשומת לב הציבור ולהתדריך - הרי זה לדרבי-הדיון (הישיבה הסגורה), שיש בהן סכנת רצינית להרגשת השותפות המלאה של כל החברה. אין אנו גורסים דמוקרטיה פורמלית גרידא. לא כארגוני חברות אחרות בנוריה חברתנו. ישנן חברות, שדי להן אם לחבר ניתנת אפשרות פעם בשנה להביע את דעתו לטובת תיקון זה או אחר, ובמשר כל השנה אין לחבר כל עניין להתערב בסידוריים. לא כך חברות, שהיא בנויה על שותפות גדול וחפים ולכל אחד יש צורך לשיר להרגיש את השותפות המשנית בכל חבלי-היצירה. והנה חודר לתוכנו מנהג ותקדים נפסד, שגם במשטר הסובייטי אנו שומעים כבר הדברים נגדו.

בחברת האחרונה של "מבונדים" אנו קוראים את דברי הסוציאליסטים האנגלים נגד הישיבות הסגורות של הפרלמנט, וזה בזמן מלחמה שככל כך הרבה אויבים מעוניינים לקלוט כל ידיעה שעולה להביא להם תועלת.

יש, איפוא, להפסיק בהקדם האפשרי את הנהוג המזיק של ישיבות פרלמנט בהסתדר, אשר שמות פדות בין הממשלה ובין הציבור וסתורות את תפקידו הציבורי של בית הנבחרים מעיקרו. ממשלה המתנהגת לפי שדבר ווחולט בישיבות סתר, יש לראותה כממשלה אוליגרכית. אם חבלי-הפרלמנט אינם מסוגלים להבין זאת מآلיהם - צריך שהבוחרים למדום פרק בניידון זה". אינני מעביר הקבלה מדוייקת, אך חשוב שנדע על רחשי-לב דמוקרטיים אמיתיים, המנסרים סביבנו. ואשר לעניינו : זכותו של חבר אצלו, אם לא להחליטה, הרי לפחות לדעת ולדעת בשאלות. אין השאלה קניינן הפרט של הרוועדות הדגולות בהן, אלא של כל החברה. יש לדען בהן בגלוי ומתוך אמון הציבור. נזהר מפני הדרך החלקלקה, בראשיתה מצערה ואחריתה מי ישורנה.

לבעייה הנוער

נפל דבר בתוכנו, דבר שהסעיר את חברתנו. ולא בכספי באה כל ההתרגשות הזאת. כנראה שבכל חברה קיים איזה אילנסטינקט בריא, אילנסטינקט של שמירה והגנה עצמית, ביחסו ברגעים שצפה איזו סכנה לשלהותה ולהמשך התפתחותה.

מראשית היוטנו חברה קיבוצית, עוד בעודם הראשונים לבניין החברה חדשה, חרתנו על דגלנו את דבר חינוך דור-משיכים, דור מגשיים אשר עליה ריצמה מקרקע המולדת בריא בוגפו ובנפשו ושלם עם מפעלנו. את מיטב חזוננו, את יקר-אטורינו ראיינו בחינוך הדור הצעיר. שכנוע וקיורינו, שיעלה בידנו לחן דור נאמן לדרך ולמפעלנו, שנדע להבין לרוחו של הצעיר שלנו ולא תרבץ מהרום של דורות בינו לבין מלחמת אבות ובנים לא תשרה אצלנו. קיורינו שילדינו ידראו במפעלנו ובמעשנו מעשה מהפכני רב, אשר כדי וטרב ללבת לאור האידיאל שלו, שיש בו משום גאות האדם והעם. היה לנו יסוד להאמץ, כי חברתנו תשמש שדה רחוב לבילוי כוחות יצירה ולהשגת מרצ-געררים. האמן האמן כי בידיהם יעלם לבצע ולהשלים מה שלא עלה בידינו - דור המעפילים. על זה חלמנו ולחמננו : על המשכת השלשת.

והנה בראשית צעדינו של הדור הצעיר המתפרקת חוליה בשלשלת זאת ולו גם חוליה קטנה וצעירה. נבעה פרץ. אין להתעלם מכך ואין לתרץ את זה בשום נימוקים ונסיבות ולו גם ההגיוונים והנכונים ביטור. קובעת העובדה, שנער בוגר שלנו - אשר על ברכינו גודל וטרוף וbaarוירת מפעלנו קיבל את חינוכו - בעומדו על סף הכניטה לחיקם עצמאים לא מצא את הלב הפתוח והאווזן הקשบท לרחשי לבו ולනפתיו חיינו, והוא התלבט בפינטו ובבדידותו, מלא ספיקות ודחפים נפשיים מבלי למצוא להם תשובה בתוכנו ועל ידנו.

מקור הרעה איןנו בהזה, שנער בוגר שלנו רואה בתקופה סוערת זאת את תפkidנו הבורע בפערלה זו או אחרת, שהזמן גרמה. שורש הסכנה, נדמה לי, הוא בהזה שאין לנו מסוגלים להבין לרוחו, ושייפוטינו

אין מזדהות עם שאיפותינו ואין דרכינו משתלבות וועלות בקנה אחד. מכאן הנדייה הנפשית והרעיוןית, הטוטולים לכאן ולכאן ובקבותיהם באה המשקנה. וגדול העדר והכאב. יותר מזה : כל בניינו עומד בבחן קשה ורציני - הנדע לגדולدور ממשיכים נאמן לנו ולפעולנו ? לאור המצב זה יש לבדוק בדיקה רצינית ומעמיקה את דרכי-החינוך שלנו ולהפנש ולמצואו את ליקויינו. מסביב זה ולמען זה עליינו לרכז את מיטב אמצעינו ולהעמיד את השאלה הזאת במרכז - חיינו. בכוחות משותפים של כל החברים נחפש את הפתרון.

25.11.42

יום מס' 1365

הערות לתכנית הנקודה

בימים אלה עומד להסתיים ויכוח בשאלת גורלית למשק, אשר לתוכאותינו תהיה השפעה רבה, אם לא מכרעת, להמשך התפתחות ישובנו מבחינה משקית, חברתית וחינוכית. עומד להכרעה - גודל יגorder לשנים רבות. אין איש מأتנו יודע כיום, מה תהיה דמות משקנו בעתיד. מגמתנו לגדול ולהתפתח אך בשטח המשק-החקלאי והן בשטח התעשייתי-חרושתי.

החברה הקיבוצית מתלבטת הרבה למצוודך, איך לפתח את זיקתם של החברים, זיקה פיזית-אורגנית למפעל הקיבוצי על כל שלוחותינו.

רבות הדריכים המוביילות להשגת מטרה זו. אחת מהאלה, והחשובה ביותר, נראה לי הדרך להעמיד את המפעל על כל ענפיו, פשותו כמשמעותו, במרכז חיינו של החבר. המשק צריך להיות פרוש לעיניינו, השם והערב, בבוואר ובצאתו. רק כך ייחיה החבר את חייו המשק תמיד, בזודען ואף ללא יודען.

מקום לא פחות מרכזי בחילינו תופס הדור הצעיר על כל גילינו. הם-הם ציפור הנפש של חברתנו ומפעלו. עליהם גאותנו והם תקוותנו. לכן, מצורווים אנו להעמיד לרשותם את המקום המרכזי בתוך הנקודה ולא לנו לדחות אותם לנצח המלחמה.

אין אפשרות ברשותה קצחה לגולל את כל השאלות הקשורות בבנייה
נקודת יישוב. הנני מניח, שלפני ההחלטה, علينا לקחת בחשבון
את היסודות כדלקמן :

- א. علينا להזכיר לבניין הנקודה שטח קרקע, אשר יספק את צרכי-
הבנייה לפחות של דור אחד.
- ב. לא להאריך את שטח הנקודה, אלא לקרב את ענפי חצר-המשק
החקלאיים ואחריהם לחוג ראייתו של החבר.
- ג. חברת הילדים על כל מוסדותיה ושבותיה, מהוויה גוף שלם,
בלתי נפרד לחטיבות. ובתור שכזו - עליה להימצאقلب-הישוב.
ברוח עקרונות אלה, הינני מציע לכלול בנוסף לשטח הנקודה הקיימת,
את כל השטח שמעבר לפסי-הרכבת.
זאת אומרת : מדרום לצפון - השטח המשתרע החל מההר ועד ל��ישון.
וממערב למזרח - מכביש כפר-חסידים ועד הגבול הישן שלנו, לצד
אדמת עופסיה.
- זהו גוש שלם של קרוב ל-500 דונם, מהויה מלבד נCKER והמאפשר
בניין ישוב יפה ורחב. נורמלאי !
- עלינו להתחיל בהדרגה לעבור לשטח החדש זהה. לבנות רפת.
לבנות כיותם לימוד לחברת הגדרה.

איןני מתעלם מהקשי שמהויה הכביש בתכנית זו. אבל בטוחני,
אם נטמיד להטיד את הממשלה בעניין העברת הכביש, יש סיכויים
שהזה יסתדר.

אם ככה נינח, יברכו אותנו הדורות הבאים על מרחב-אופקינו
וטוב יחולתנו להנחיל להם ישוב יפה ורחב, המהיב עין-כל-רוואה
והירושבים בו במיוחד.

לבעיות העתודה המקצועית

ברצוני להציג לבירור ולוייכוח שאלה המנשרת בחלל עולםנו, שהגיע הזמן לחת את דעתנו עליה, לבנה ולבירה. כוונתי לעניין הכרת כוחות מקצועיים והבטחת תרומותם הייעילה לטובת המשק והחברה. היר ימיס, שאת הכוחות המקצועיים שאבנו מהזרבואר הגדול של עם ישראל בגROLה. אנשים צעירים הוכיחו את עצם בגROLה - מי להוראהומי לגננות, מי לרפואה ולחובשות או לכל מקצועי אחר - ובאו להצטרף לקיבוץ, לחת מאונם וידיעותיהם למשק, מבלתי שהיתה לקיבוץ אחירות להכרתם ואף להם לא הייתה התחייבות כלפיו. ואמ כעבור זמן מסוים, חבר כזה החליט לעזוב את המשק או שלא נקלט בו - הרי דינו כדי כל חבר, המחליט לא לשתף את גורלו בקיבוץ מבלתי שתפקיד על מzelfנו אחירות מיוחדת, והרשאות בידו לבחור את דרכו בחיים טוב בעיניו. עברו שנים. המשק הקיבוצי גדל והתרחב ועימיו גם הצרכים, שתבעו את פתרונם. המשק נדרש לשאוב את הכוחות המקצועיים, הדרושים לו ממקורותיו, ונוסף עוד גורם שאין דל-עדך : קם דור צעיר ובתוכו לא מעט בעלי יכולת, התובעים המשך והרחבה של השכלה להוראה ולכל מקצועי חופשי אחר. אנו חברה סוציאליסטית-קורומוניסטית מאורגנת. מאופיינה של חברה כזו, שהיא חילבת להיות מתוכננת. במשק מתוכנן אנו מחלקים את כוח-האדם שלנו לפי צרכי-המשך והחברה במגמה של פתרון בעיות ותיקנו לטוווח ארוך ובהתחשבות, במידה לא פחותה, בצרבי הפרט ונטיותינו האישיות.

אר דא עקא, כאן מקור חולשתנו. אין בידינו כל מכשיר או אמצעי יעיל, שיבטיח את הגשמה תכניותינו. מלואה אותנו תמיד חרדה והרגשה של אזלט-יד : האם לא יכיזב המועמד את התקנות שהמשך תלה בו ? אין מדובר בבחינה המקצועית. כמובן, טעות בבחירה המועמד תיתכן גם תיתכן. הכוונה להבטחת נאמנות לדרכנו, שלא נעמוד באחד הימים לפני שוקת שבורה. מנסירנו בעבר אנו יודעים לא מעט אכזבות ומפח-נפש. כמה תקנות התנפיצו וענילניים שונים לא מצאו את פתרונם המקורי.

מכל האמור מבוצעת השאלה : איך להבטיח במידה האפשרית הגשמה תוכניות בלי לגרום עצזועים רציניים בדרך ביצוען ? כאן אני בא להציג את הצעותי :

- א. כל חבר - בין הוא עצמו מציע את מועדותו, בין המשק מציע אותו להשגת ארכוה (שלוש שנים ועוד) - ימשיך במקומו תקופה של עשר שנים לפחות. הרשות נתונה למשק לשחררו מהתחייבות זו בכל זמן ובגלל כל סיבה הנראית לו.
- ב. אין המשק מתחייב להעסיק את החבר במקומו והוא רשאי להעבירו לכל עבودה אחרת.
- ג. חבר היוצא להשגת ארכות לימודים לתקופה של שלוש שנים ועוד, עליו להתחייב משפטית, שלא יעזוב את המשק לפני תום עשר שנים מאז גמר לימודיו.

וכאן באים נימוקי :

לסעיף א' - לא במקרה קבוע עשר שנים. אני חשב, שmarket המשקיע בהקנית מקצוע לחבר סכום כה נכבד, רשאי לדרש ממנו עבودה של עשר שנים לפחות, לשם כיסוי ההוצאות וכן כדי לא לשבש את תוכניות המשק בחלוקת כוח-האדם.

סעיף ב' בא להבטיח את זכותו של המשק לקבוע את מקומו של החבר במערכות כוחות-העבודה וזכותו להעבירו ממקצועו, בغالל אי-התאמתו המקצועית או בגין סיבות חברתיות או מפני כרשו ויכולתו בשח עבודה אחר.

ואשר לסעיף ג' - כאן עלי להזכיר, שהנני נחש לסייע זה בהיסוסים גדולים וסקוטם לא מעטים. אנו עוסקים כאן בענייני נפש ורוח ויעזוב דרכו של אדם במלחיהם. לכן, יש לבחון את השאלה בחוץ היבט.

طبع הדברים, שרוב החברים היוצאים ללימודם הם אנשים צעירים, בניים ובנות שאך זה ירדנו מספל הלימודים ולא התנסו בנסיבות חיים אחרים. חסר להם קנה-המידה בו יוכל למוד את החיבור, הטמון בדרך חיינו. אדם צעיר, שקשרינו עם המשק והחברה לא היו

הדווקים, הם מתרופפים בתוקף היוטו מרוחק לזמן כה רב, שלוש-ארבע שנים.

ומצד שני, האינטרסים והיחסים ההדדיים, הנרכמים בחברה בה האדם הצעיר שלנו חי בתקופת לימודיו, מביאים אותו לידי עצוזעים נפשיים ומשברים שורניים. נספחים לזה הרגשת האופקים הרחבים הנפתחים, כביכרל, לפניו וכן עוד השפעות רבות כמוסות וגלויות, הכרתיות ומת-הכרתיות, הפעולות ומטבעות את עקבותיה על נפש הצעיר. לכן, נוסף על הנימוקים של הוצאות וכו', באים כאן נימוקים של תיכנון לטווח ארוך וסיכוי להשתחרר ממשברים נפשיים. התהיתיבות המשפטית תיתן לזרם שהוא להיכנס למעגל-החכמים והפעילות ולמצוא סדן למרצו, לגנות עגין בהתערות בחברה, שנותק ממנו בגיל כה צעיר.

ברודאי לא דלייתי כל מה שאפשר לדלות בשאלת זו ואני מזמין את החברים לחוות דעתם בכל דרך הנראית להם הן מעל דפי הימן והן באסיפות. תקוותי היא: אם נגיע לסיכון _ נתרום תרומה חשובה באחד משתי-חיבנו הרגישים והתוועדים את פתרונם.

5.8.55 יומן מס' 2646

בשאלת **כאותה**

בימים אלה הסבו חברי-המשק בצדקה צנעה ומאופקת, לחוג את חג ה-ליד לעלייה על הקרקע. מאורעות גדולים וככירים, שהתרחשו באותו ימים, האפלו על מסיבת זו.

ל"ד שנים איןנו יובל מסכם. אך כבר עומדים אנו בפרסום ל"ה שנים לקיים המשק. זהו פרק זמן התובע ומחיב סיכון וחוון-נפש תנועתי, וראוייה התנועה וזכאי המשק על חברי להתיצב לפני ציבור הפעלים במלא שיעור הקומה, על הדש שבו והישגיו הרבים, על חלקו בעיצוב דמות תנועת הפעלים הישראלית ותרומתו במאבק לשיחרור מדיני ולאומי ועל נכונותו החלוצית כי רבה.

ארך לא עקא, לא נוכל לעשות זאת ומכרסם בנו רגש-חוובה כבד.
טרם נפרע את החורב הקדוש זהה, לא נוכל להצבע במצפון טהור -
זה אישית וזה ציבוריית חברה - בגאון ובמלוא הكرמה על מפעל
דורנו. חלפו תשע שנים מאז נפלו ראשוני חבריינו במלחמות-הקוממיות.

כבד ועמוק היה האבל ועל קברם הפתוח קיבלנו והכרזנו קבל כל
חברי-המשק : לא נשחט ! רוחם וזכרם של חבריינו ובניינו, שנפלו
بعد שחרורנו המדיני והלאומי, ינוון ויישורוד בתוכנו. אך עד
היום לא נמצאה הדרך הנאותה להנצחת זכרם בתוכנו הלכה למעשה
ע"י הקמת מצבת-זכרון שתישא את שמם לדורות.

בעומדנו על סף השנה ה-35 לעליתנו על הקרקע, לא תיתכן כל
קביעת-תוכנית, ההולמת מעמד זה, טרם נוכל להופיע לפני החברים
ולומר : לא הפרנו את הבטחת-הכבוד לזכר חבריינו ובניינו שנפלו.
הנחנו יסוד למפעל הזיכרון. הרבה תקנות, שיימצא בנו הכוונה
וגודל-הלב ולא נחלל את חג ה-35, לדרוחם של כל החברים.

9.1.57 2716 יומן מס'

יגור בחזון ובמציאות (שיטה לקריאת אה-עליה על הקרקע)

הרמונייה בין הדורות

-- יש להזכיר : לאנשי-יגור היה חזון והיתה שאיפה. הם
שאפו לתנועה קיבוצית יותר גדולה, יותר חזקה. על יגור עברו
הרבה משברים, היו מחלות, עזיבות וגם לא כל האיחודים עלו יפה.
אחד באה הכרעה להצטרף לקיבוץ עין-חרוד וזה באמת עזר : המשק
גדל והתרפתח.

מה בעצם, רצינו ? כמובן, עליה גדולה. אבל לא רק זאת.
קודם כל רצינו דור המשך. תהינו : מה תהיה דמותו ? מה יהיה
פרצופו של משק זה כאשר יהיה בו משפחות וילדים ? חשבנו

וקייזינגה, שענין דoor ההמשך יהיה ארגוני ומתמזג ללא כל
מחיצות ואי-הבנות. חלמנו על כך, שאצלנו, לא תהיה מלחמת אבות
ובנים, והדרך המהפקנית אותה סיגלו לעצם בני העליה השניתה,
השלישית ויתר העליות - תהיה גם נחלת הבנים, שילכו אחרינו;
שתהיה השפעה ישירה ולא-טוריינית מבחינה חינוכית ו爱国性的 של
דור ההורים על דור הבנים.

בשנים הראשונות נדונו כל הבעיות בפני כל הציבור. ישיבות
ועדת-החינוך נתקימו בחדר האוכל, ככל הישיבות שהחברים
השתתפו בהן. הרגשו וידענו כי שאלת הדור השני תקבע את גורל
הקידוש. בן שנולד במקום - כך חשבנו - הוא ערובה להמשך קיומו
וגידולו של המשק. אורם המציאות היא אחרת. באיזשהו מקום
נפגם הקשר. מה שהיה פעם מקודש ומרובן מאליו - יש צורך עכשו
להסביר, לשכנע ולהצדיר מחדש.

שאלת זו מעסיקה אותנו ביותר. יש כבר דור בנים מבוגרים ושפטם
לצעירים מהם - היא, לעיתים, זרה. והרי כל חי-השיטוף שלנו
בנוראים בעיקר על הערכה הדדית של הדורות. בlude זה לא נוכל
להתקיים. יש להקדיש תשומת-לב מרובה כדי שנעה על השביל של
חברים הרמוניים בין כל הדורות.

באחד היומנים קראנר את דבריה של שרידה מקומונה דתית אמריקה,
שהסבירה את סיבת התפרקותה של הקומונה: "געשינו דומים
לאחרים ולא היה טעם לקיימנו הנפרד". סכנה זאת מאימה על
 כולנו וכדי להתגבר עליה נצטרך לעשות שני דברים. על אחד יש
לשמר מכל משמר - עבודה כפילה, עבודה עצמית ולא עבודה שכירה.
זהו אחד הדברים המאיימים علينا ביום, אם לא בעתיד הקרוב -
הרי בעתיד הרחוק.

ודבר שני - אליו אנו צדיכים לשאוף להגיע - הרגשת השותפות של אדם בחברתנו, אך בידיעת הנעשה והן בהכרעה. יש לקיים דיון גלוי, ישיר וממוצה. אין זה מספיק שהענינים יסתדרו מבחינה ארגונית: יש לדאוג לשותפות מלאה ולאחריות הדדית של כל ציבור החברים.

יום מס' 3250 23.12.66

מי היה טבנקיין בשבילי

את דברותי ברעיון הציוני נתקתי ממעיניות בית-אבא, אך הכלתי החברתיות-קיבוצית-סוציאליסטית גובשה על קרקע המציאות והアイידיאות החברתיות של התקופה. השאייפה ליצירת חברה, המושתתת על עבודה עצמית, שוויון ואי-নিয়োগ হাতোল - כסמה לי ממד וחלקו של טבנקיין בזה היה רב.

מעולם לא גרטטי מנהיגות. מעולם לא ראייתי בטבנקיין מנהיג שלי, ולא מעט חלמתי עליו, אך ב עמוק-הכרתי היחתי שלם עם דרכו. טבנקיין חידד בי את תחושת הקטסטרופליות של עם ישראל בגולה, את הדחיפות של הפתרון הציוני בימינו והצורך ביצירת כוח עברי עצמאי, שיוכל לחת את גורלו בידו בבוא העת, בלי לסמוד על כוחך. בזה טמון היה היסוד של ה"הגנה" והפלמ"ח, שכח דבק בו וסחף אחריו רבים וטוביים.

טבנקיין טרם רבות לעיצוב עולמי הרוחני ושל רבים אחרים. לא הרי הקיבוץ עם טבנקיין כהרוי הקיבוץ בלבד ועל כך דואבה נפשי.

יום מס' 3511 30.7.71

במה אבני יסוד

מאז פגישתי הראשונה עם הקיבוץ - זה כמעט חמישים שנה - אני איתן בדעתி, שאין אורת-חיה נכון יותר לאדם העורבך, הנושא בלבבו אידיאות חברתיות, לאומניות ואנושיות; הרואה תכלית חייו בהקטנת הפער בין בני-האדם, ככל שניתן, חברתית, כלכלית והכלכליות ובגדיל דורות המשוחזרים מהתחרשה של הבדל מוצא וחינוך.

* * *

אין לשאוף לכך, שתנועה דינמית כמו הקיבוץ תיהפּ לתרומה מאובנת ללא תמורה. עצם המושג "תנוועה" מורה על תמורה מתמדת. אם זה לחיבור או לשיליה - מים יגידו. מה שלא מוטל בספק ומעל לכך ערעור - حق כמה אבני יסוד, שאמנה אותן לא לפי סדר חשיבותן :

1. קדושת חיי האדם.
2. הזרנות שווה להשכלה וחינוך לכל בן קיבוץ.
3. אל-ניצול הדולת.
4. אחידות הכלל על צרכי הפרט במובן הרחב של המושג.
5. נכונות התנוועה לשירות העם.

* * *

אחד הדברים שחלה בו תמורה ברלטת, אותה לא יכולנו לחזות מראש, הוא הנהירה הסיטונית ללימודים או יותר נכון - השאיפה להשכלה גבוהה. מה שנחשב בעיני הדור, המתפרק דור המייסדים - שהנימأت יסודות ההתיישבות והחיים השיתופיים - היה כיבוש עצמי לעובדה, להתיישבות ולצווים לארמנים וחברתיים. זה היה הצו העליון ולמענו ויתרו והקレビו את הסיכוי להשכלה. ונהנה לאחר שנים דור ודור ויכרנו והקレビו את הסיכוי להשכלה. ונהנה שהאייפה גם והאייפה-הכמיהה להשכלה פרצה בכל כוחה ואין לעצמה (וזאoli גם לא צריך לעצמה). מסתבר, שבמשך השנים ועם התפתחות המדע והטכנולוגיה - גם המושג "עבדות-כפליים" קיבל מובן אחר, שונה מהו שהיה מקובל עליינו. אין לחירות ולנהל חברה ומשק על

אימפרובייזציה ואיינטואיציה, אך מайдן - עם כל החוויב הטמון בהם - אין להגשים את הידע וההשכלה האוניברסיטאית על מגש של כספ.

מחובתת של החברה השיתופית - האחראית בין היתר על המשך השלשלת, התפתחותו וקידומו של הדור - לעזרה ככל יכולתה לסייע מאוורור האינטלקטואליים של האדם בתוכה. לעזרה, אבל בשום פנים לא לבוא במקומות התאמচותר של הפרט. עליו לתרום את תרומתו כדי להגיע למטרתו. זה, אמנם, הסבר מאד סכימטי (יתכן גם שאיננו דלוונטי עוד) אך זאת השקפתו בנוסח זה.

* * *

עם כל היחס הנפשי שיש לי אל המשק על מרכיביו הרבים ולכל ענף כשלעצמו, אין ביכולתי לענות על השאלה : האם לחסל ענף ? ב- "כן" או "לא". יש לראות את הענף על כל צדדיו המשקיים, החברתיים והכלכליים. מה מקום בסטרוקטורה של המשק ובמבנה הכלכלי הכלכל-ארצى. אך מעל ומüber לכל - בבחינתם בל יעדותם הענף נישא על כתפי-החבראים או נשען, חילילה, על ניצול הזולות. אין באמתחתי תרופות פלא איך לחסל עבودה שכירה בסקטור החקלאי. מדובר לא רק בחקלאות, אלא בעבודה השכירה בכלל בכל ענפי-המשק, במעשייה כבחקלאות. אין נפקא מינה. העבודה השכירה מכרסמת בגוף החי של הקיבוץ. רבות הסכנות האורבאות לקיבוץ ולהמשך קיומו, אך האויב הגadol והסכנה הגדולה ביותר לתנודעה - קיום ניצול עבודה-הזולת.

* * *

החברה שלנו היא חופשית, רצונית וアイידיאלית בסודה, והיא חייבה מטיבו בראיתה להיות מושתתת על שיתוף ו אחראיות קולקטיבית. אין להסיר מכתפי-החבראים את על הנחלת המשק והחברה ולסתום את מקור-הידיעה על המתחולל בו. ככל שנTEL יתר אחראיות על כלל ציבור

החברים - כך ייטב, וככל שננהג ביתר ריכוזיות ויתגבות צוות
מוחות (ויהיה המוצלח ביותר ומשופע במידע) לא יעלה בידו לפתח
חוש של זיקה והזדהות של כל חברי לחברה, למשק ולתנוועה.
מאז התגבשותה הכרתית התנוועתית לפני עשרות שנים דעתה היא,
שאם חפצי-חמים אנו אנשי-אידיאה עליינו לחלק את נט-האחריות
בין כל חברי, כל אחד לפי כישוריו האישיים ותכונותיו
המיוחדות.

14.1.72

ירמן מס' 3537

הrhoורים נוגים לפרש נגומה

מה שמדאי ומטריד אותנו, הרי אין נורמות-חשיבות והשקפת העולם
החברתית של אנשים, אשר דרך דרך חיים של יחד במיסגרת חברתית-
תנוועתית מוגדרת ומתחמת מאד. למראות המתח של גוני-הקשת
בהשקפות, אין עוררין על קיום אידיאת-על, המגדת את כל החברה
החייה תחת דגל זה. לכל אדם שמורה הזכות לפילוסופית-חמים
בעולם הרוחני שלו, אך לכל חברה יש נורמות המקובלות עליו.
לא הרי נורמת חשיבה של בן שבט זולו כהרי דרכי-החשיבה של איש
הציוויליזציה. נורמת חשיבה בורגנית אינה דומה לחשיבה
סוציאליסטית.

בתנוועתו השוורין, העבודה העצמית ואי-ኒיצול - הם ערכים
מקודשים ויסוד מוסד של חיינו החברתיים. לא כך בחברה
הנצנונית: שם האדם שלם עם מצורנו ואינו חש כל פגם בא-השוורין
וניצול הזולת. נורמת-החמים בחברה השיתופית אינה ניתנת לחלוקת
עפ"י נורחות קרוניוקטורתית. אין זכויות-יסוד של חבר מתיקיות
על תנאי בקרה שדרותית. שוורין-האדם בתוכנו הוא ערך שאינו
סובל פשרות מצורניות. ברגע שהשוורין מאבד את ערכו הסגול
המובהק, הנך חושף את עצמו לסכנות רציניות ביותר ונצבים לפניו
כמו וכמה סמנ-שאלת קשים מאד.

*

* * *

לגור נפגשה מוקדם מאד עם המורות. החברים הצעיריים הרכו בהלם והצעיר והאבל היו כלילים ועמוקים. חיפשנו ביטוי לזכר האדם שהלך וחויבנו, שם נכתב "חברנו. . ." יהיה זה הביטוי העמוק ביותר לחברה שלנו. חברנו הילך, חברנו מת, חברנו הסתלק - זו הייתה הדדות של החברים עם המורות. ועוד התקבלה הנורסחה: חברנו פלוני אלמוני - נולד . . . מת. כל מה שבין "נולד" ו"מת" שמרנו לבבנו.

עברו שנים והישוב שלנו מעורב גילים ודורות. מת אדם וכותבים על קברו "חברנו". לא תמיד אמיתי הביטוי הזה. יש נבדים, הם עולים לקבר הסבא שלהם ואין הוא החבר שלהם. וזה רוצחים הנכדים וגם הבנים, שיינטן ביטוי אישי. בית הקברות אינו יכול, כמובן, להיות שדה-הפקר. לאט לאט היישוב מעתיק את עצמו לשם והוא מוכרת להיות מאורגן בתחום זה כשם שהוא מאורגן כאן. יש טעם שוננה, צורך שוננה לאנשים שחווים כאן. אך גם החינוך והמנטליות. ועוד בא אדם ואומר: "תן לי לכבד את זכרו של אביו. אני רוצה להוסיף פיסקא". יכול להיות שהתוספת טובה ומתאימה ואולי לא כך.ulinor להקים ועדה בת שניים-שלושה חברים, שתבדוק האם התוספת הזאת מתאימה ואיינה חריגה. היא נומנת ביטוי אישי ואין הכרח שיהיה בה טעם רע. יש נוסחה, אבל אפשר לסתות ממנה לפי הטעם האישי ולפי מה שהולם את רוח היישוב הזה.

לא להזניח את העיקר

עברו ימי-החרדה של טرس בחירות להסתדרות, אך לא תמה ההחרדה לבאות. מיאותות וצורות נראות בעיני השמחה והצהלה, שתקפו את צמרת תנועת-העבودה בליל הczubua. האם על הנס הגדול שלא טבענו בים הסוער - על כך באה השמחה ? הלא זה רק עכשו נשמה הגמונייה בהנחת-המדינה מידי תנועת-העבודה ! ניטיב לעשורת אם נדע לנroot את ספיננתנו בגלים הגדוניים ואל לנו לסוך ולשמור על נסים. הנהגת ההסתדרות הופקה שוב בידי נאמני תנועת-העבודה, גושאי דגל הציונות-הסוציאליסטיות-החלוצית הלוחמת. זוהי תנועה הדורשת דבקות באידיאלים, שאנו כה חרדים להם בנוף הקיים. תוק מאבק על הזכויות הסוציאליות של הפרועל - אל לה להזניח ולו לרגע את היקר מכל : *ל להיות עם עובד הארץ ישראל עובדת.*

עם כל השוני ומהשטע בחלוף העיתים, דבר אחד קיים ועומד בכל הזמנים ובכל הדורות : *נקירן-כפיים, טוהר מידות ונאמנות לשליחות הציבור.*

אליה הם נתז-מחשבה, שעולים בדעתם מיד לאחר הבחירה להסתדרות. מי יתן ונדע לעמוד במשימה בכבוד.

מי אתה יצחק ?

כשהנרי נגש לכתב משוּה לזכרו של איש כיצחק, אתה זקוק למידה
רבה של זמן ומרחך כדי לתאר את מלאו שיעור קומתו.

מי אתה יצחק ?

האם אתה העלה הצעיר, הרוצה לשמר על הצביון של קבוצה קטנה -
איןטימית בקנאות כמעט דתית ? או אתה האיש, שאחורי האיחוד משקייע
את כל מרצו בטיפוח יחסים ידידותיים עם החברים החדשים ? האם
אתה איש, השומר בקפדות על יום עבודה - לפעמים תיכף אחראי
מלחלה - או אתה יצחק, שראה את שאלת-הבטחון וציבורת הנשך ליום
שחור כ שאלה מרכזית בחילנו ומוסר את עצמן לשמשה ועשה ימיהם
כלילות בעבודת קודש זו ? האם אתה איש הדורש מכל אחד יחס
רציני ועמוק לכל שאלות-חיינו או אתה חבר, אשר מוכן להבין
ולהתחשב بما שאינו שלו עם עצמו וסוטה קצר מהדרך ?

שתקו, ממעט בדיורים, אבל לא כך בשיחה רצינית על שאלות ובעיות
העומדות על הפרק. כאן מתגלת יצחק כמנתח עמוק של הבעיות,
בעל דעת מקוריות וכוח שיבנו רב. זכורות לי כמה שיחות כאלה.
אذا פיר רך אחת או שתים מהן.

יהי זה ב-1942, באמצע מלחמת-העולם השנייה. הצבא הגרמני התקדם
לעד מצרים מזרב לוב, מבלי שהצבא הבריטי יוכל לעצור בעדו.
הקו המבוצר האחורי, שנשאר לבritisטים לפני מצרים היה קו אל-עלמיין.
הבריטים חשו שגם הקו הזה יפול ותוכניהם הייתה לסגת עד עירק,
כלומר : לפנותם את צבאות מארץ ישראל. כבר אז הגיעו לארץ שמוועת
על יחסם של הגרמנים ליהודים וחשש שהם יגיבו ארצה עורר, כמו בו,
בהלה גדולה.

בימים ההם נרכמו במרכז "האגנה" תוכניות שונות של התגוננות
והתנגדות. המכנה המשותף של התוכניות היה אין למות בכבוד.
התכננו אז - כמה חברים שהיו אחראים לבטחון ביגור - כדי לדון
בשאלה : איך נshallב באחת התוכניות של מרכז "האגנה". הילנו
נתונים במובאה גדולה. כל אחד הביע את דעתו. יצחק היה בין
הבודדים, שניסה לשרטט תוכנית לפועלה ממשית. כתוצאה משיכחה זו
הכרזנו על אמונה כללים של כל החברים והחברות, שהתקיימו
בליליה וgam ביום על חשבו העבודה.

עוד שיחה זכורה לי עם יצחק : זה היה בזמן הפילוג בקיבוץ.

ישבנו בחבורה קטנה ושוחחנו על המתරחש אצלנו ובקיבוצים אחרים.
מי שלא חי בתקופה זו, פשוט לא יוכל איך קרו הדברים. זה לא
יה רק ויכול אידיאולוגי בין חברים - או נכון בין
יריבים - אלא שנאה, שהפרידה בין המחות. חברים טובים ממש
שניהם הפסיקו לדבר זה עם זה. אפילו בין הורים ובנים הייתה
התנכרות. על רקע המצב זה שוחחנו מה יש לעשות ביגור. היו

קיוצוניים, שצדדו בפילוג והיו פחות קיוצוניים. יצחק דיבר אחרון. הוא התריע על קיוצניות מיותרת. לא חשוב מי מאיთנו צודק (כל אחד והאמת שלו) אבל علينا לשמור על שפויות-דעות. אל נPsiיק את היחסים גם עם המנתקים. נראה את התופעה הזאת כעין מחלת חולפת ואולי נצליח להימנע מקרע מוחלט, כפי שקרה במקרה קיבוצים. דבריו השאירו רושם עד על החבורה, ולא אטעה אם אומר שנהאגנו ברוח זו.

כל הדברים שאמרתי לזכרו של יצחק הם כמובן "ראשי פרקים" על איש עתיר-מעשים, עשיר ברעיונות. אדם שהיתה לו אמת-מידה שלו לכל שאלה ולפיה נהג, בלי להתחשב בדעתות מוסכמות.

הימצא מי שיריים את המשא זה?

מרדי בנاري

האיש שהיה אכפת לו

אלני מתים להגיד, שהכרתי את יצחק ז"ל היכרות אישית קרובה. הרוי מרוב פגישות ابو, חבריו הקיבוץ, איבנו נפגשים פגישה של ממש, ידידותית, איש עם רעהו. אבל ישנים יחידי-סגולה, שגם בשיחה אקראית ליד השולחן אפשר לעמוד על טיבם. יצחק ז"ל היה שייך לאלה, כי פיו ולבבו היו שווים.

הוא היה קנא לדרכו, דרך החלוצים הראשונים. מבנה לא סטה ימינה או שמאלת. CAB פיזי CAB את המצב החברתי בארץ ובקיבוץ, ההולך ומדרך מאז מלחמת ששת הימים. על CR הראשונים בזים לעבודת-כפיים וכל מעיינם לבצע ולנוחות אישית.

זכורני, ביום ההזכיר העשורי לבנו אסא ז"ל - שנפל במלחמת ששת הימים - הוא קרא אז ליד המצבה מעין קינה, לא על בן שנפל בדמי-ימי, אלא על הסטיה שחלה בחמי העם בישראל משך עשר השנים הללו. "יכייד קרה הדבר" - שאל בזעקה - "יאיפה שגינו ובמה?".

בשנים שלפני קום המדינה סיכן יצחק את נפשו חדשם לבקרים בהובלת-נסק ובהטמנתו בסליקים. האם כל הקרןנות האלה לא נרצה והעם חוזר לסورو ובונה כאן גלוות חדשה? על התמורות האלה, שחלו במדינה, דאב ליבו עד שכרע ונפל.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

יחזקאל רן

匝哈 - שלושים למותו

מלאו שלושים למותו של יצחק. כבדך-אגב, ללא דגש, הילך מאיתנו. כמעט ולא ידענו כי בא עליו המות. באופן פטומי, בעבודתו היום-יומית. במושך על יד המשאיות, החזיר נפשו לאלהיהם. מרות בנשיקה. רק צדיקים גמורים הולכים כך לעולם.

יצחק היה איש עבודה. כל ימיו לא נפרד מccoli הייצור. טרקטור ושדה ומשאית. רק לתיקונים גדולים היה נדרש חוץ. טיפול שוטף ותיקונים קטנים היה עושה בעצמו. להתרנס מן העבודה היה בשבי לו עיקר. פולחן. והוא עבד עד יומו האחרון, עד שעמדו האחראוניה. מעולם לא ויתר. אף שהתרופה בריאותו, לא דנח את עבודות הכספיים.

ה איש בחר להילך. רגיל הייתי לפוגשו בכחול, בשיחה חטופה, לעת ארוחת הבוקר, על רומה של המדיניות האזרחית, על ערכי העבודה, ביחסו ישראלי ועל ערך ההגשמה האישית. עקרונות אשר מילאו את לוח ליבו וייסם אותו בכל מאודו. עבודה והגנה עליה; קיבוץ והכשרה אליו; אלה היו עיקרי אמונתו, וחיה בהם.

ה איש במחתרת הסתלק. מעשויו היו במחתרת. עיתותיו היו במחתרת. נוהגו היה במחתרת. יצחק היה איש הרbesch' והמחזקה של נשק ההגנה. הסכנה הייתה רבה. בתקופות שונות נעה ההסתכנות בין מסר בפועל ועד לגזר דין מוות. לכן היו מעשי הרכישה, ההעברה והאחסנה, חייבים להיעשות בסתר, נעימים מעיני בולשים וסקרנים. לכן, עיתות המעסוקות בהם היו חייבים להיות באפילה ובמיסטרור. לכן, המתגאותו של העוסק בכגן דא, חייבות להיות מרוחקת מן הפירוטות. יצחק היה כזה מתיבעו, באופיו. רבים, שראוונו לאור השימוש שפטו לפי הרישול בתנעותיו, ביחסיו לסובב אותו. סגור היה בסודותיו שלא נתגלו להם. ומעטם שילוונו לאור הירח ובליילות חשוך - הכירוהו זרייז, חזשב, מעודד ומרייז. המתחתר במעשייה.

ה איש שחי בענווה נדם. מטבחו היה שתקן. עם רעים התרכוע. אהב כל אדם אשר צלם אלוהים בדמותו. נשא סודותיו עימיו. לא גילה, לא התפאר. מעשו - מעשי נפחים. מהנסי הבشك של ההגנה פרצו כל תיכנון, כל מסגרת. מרגע הרגע נפתחו המקורות. הנשק זרם למחטניים ואף יצא מהם בזרם. ישובי גבול וחומה-ומיגדל; יחידות חייש ופלמ"ח. כולם הוזנו עי"י איש הבשת וריעיו המטייעים לו, נסתרים אף הם. למד-זונזיקים.

השבת השחורה הרסה אותו. כל עולמו נחרב עליו. כל פועלו נשדר מבנו. ועוד כבד עליו אסונו האישלי - נפילת אטה בנו, על הטרשים שבהר ירושה - במלחמה על שיחור ירושלים. עד יומו האחרון בשא בכאב כבוש. בעבודתו היום-יומית, בנהגות על האחראון בשא בכאב כבוש. השקיע את יגנו ושייחזו. למות וגבו זקוף ! זה רצונו, זאת בקשתו.

אשרי יצחק, שאכן כך נגזר לו. מעשו במחתרת הביאו אותו אל היכל הקודש של גבורי האומה, ובעררי ההיכל - מאיר, אלכס, פיניילה ודומיהם.

יהי זכרו ברוך בתוכנו.

צבי סלע

זֶה פָּרְחִים עַל קְבָרוֹ שֶׁל יִצְחָק ז"ל

אני ידעתني את יצחק מקרוב כאיש ההגנה. הוא עמד על משמרתו בעילום-שם. ידיו היו תמיד מלאות עבודה,ليلות כימיים, במלאת האירוגון. הוא נשא באחריות על כל הנשק שהייתה אז ברשות ההגנה באיזור: הטמין אותו בסליקים מהעיר-ביש של הבולשת והשוטרים האנגלים, חרד לו, שלא ישחת מהטבח של האדמה בתוכה חבויים הסליקים ודאג לשמננו שלא יפגם מחלודה.

עבודה זו גזלה ממנו זמן רב ובעיקר את שעות הלילה. הוא עשה את כל זה במספר קטן-יחסית של אנשים, כדי לא להרחב את מעגל האנשים היודעים את מקומות הסתור של הנשק.

אני ידעתני גם את יצחק האخر, את יצחק עובד-האדמה, איש השדה. בזמן הפט כשר האדמה הסרבנית הczיבת את יבוליה וחקלאי عمل קשה להוציאו ממנה את פט-לחומו, דרישה הייתה עירנות ותמדת למדוד את הגורמים לכך ולהביאנים.

יצחק עמל יחד עם קבוצת הפלחים ללא אותן, הם עסקו בחקרית חכמת-הסוד של האדמה כדי להגביר את פוריותה.

יצחק עסוק בעבודת כפאים יוצרת ומועילה ברוב שנים חייו וברח מסכנות. לבוש היה על-פי-רוב בגדי-עבודה מוכתמים, תמיד היה נחפץ וממהר כעובד שטרם סיים את עבודתו והמלאה עודנה מרובה.

שירות חייו של יצחק הקיפה כמעט את כל התקופה הסוערת של דורנו. אל תוך צליליה נמסכים הדר ותפארת של חייו נוערים. ביעד שהציג לו דור זה יכולו להתמודד רק בעלי אמונה חזקה, רק אלה שהאמינו באמונה שלמה בערך האדם וככבודו, באהבת האדם באשר הוא אדם. כל אלה חתמו את חייהם על-פי-רובamazon חיובי, סך-הכול של זכאים.

יצחק שירך לאלה שהאמינו עד תום באדם. את דעתו כיוון אל האמת והנכונות שבאדם, "הוילך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו".

יוסף שרונו

גבת

צנווע וחשוב

שלא כדוגמת האבשים, שיצר המבלוטות מוחפה לעיתים על דלות פנימית - היה יצחק אדם צנווע, שחזותו החיצונית לא העידה אף פעם על מה שאדם זה חשב, תיכנן ועשה.

באביב 1923, כאשר הוא רק ירד מהאניה, אחרי נדודיים וטלטולים בדרך מעירותו באוקראינה, הוא צעד בר gal לאגבעת נשר ב כדי להצטרף למשעת חברי "אחוות", ובهم בוח אחיו יבדל לחים, ולעסוק איתם יחד בהנחת נדכינים ראשונים למשק יגור.

הרבה מאבקים וצيري לידי היה על קומץ אבשים אלה לעבור עד להוצאת המשק אל דרך המלך, שהפכה אותו לאחד הקיבוצים המפוארים בארץ, ויצחק בין הפעילים במעשה זה.

שלב חשוב בהתפתחות המשק היה האיחוד עם פלוגת חלווצי קלוסובה שבוצע בשנת 1932. למרות התנגדותם במחילה, הרי משנפלה ההכרעה נרתם יצחק למעשה האיחוד ולפיתוח יגור.

הרבה עבודות היה על ראשוני יגור לבצע לפני האיחוד וגם אחרים; העבודה בבניין בחיפה ובחקלאות בית, להחליף מקצועות כפי שנדרש, וייצחק עשה זאת, בין אם זה היה בכוחו או לאו. אך גולת הכוורת בפועלותיו הייתה תרומה לציוד ההגנה, בקבלת מה שהגיע מהור"ל ובתקנתו לאפשרות שימושו באותו בית-מלאה בעומק הארץ, שהתרשם לצערנו מעבר לרצוי בשבת השchorה של שנת 1946 ואין לשוכן שהיה זה בתקופה שבה החילום הקשים של ראשוני המתישבים כבר החלו למתאותם בבריאות ותיקי הוותיקים וגם יצחק היה בין הלוקים בבריאותו. ובכל זאת הוא עמד תמיד על משמר יעדתו, בין ביום בין בלילה, כפי שהענין חייב.

לא רק אופי העבודה גרם לכך, יצחק לא הרבה לספר על כך או להתפאר במשיו - אופיו הצנווע תאם במידה בלתי-רגילה את התפקיד שהשתיקה יפה לו. והא ראייה, שגם אחרי שכבר מותר היה לדבר על כך - לא נדחף יצחק לעשות זאת, אלא אם נדרש לכך.

פעם נזקמתי לעזרתו של יצחק. היה זה כאשר הגיע מורי לנסוע לבירת המועצות, שעוד בשארו לי שם קרובים רבים, שהחיותי הצער שבhem לא עלה בכוחו לטחוב אותו בעקבות. משומם מה הופיעו בכל פעם "יזאים מן הכללי" - אמיתיים או מדומים - שדחו את מורי. כאשר הבנתי את מרירויותי בפני יצחק והוא נכח בצדקה - הוא עמד בתוקף על קיום זכויות, מתוך חוש הצדקה שהיא טבוע בו.

לא יכולתי לשכוח לו את זאת, כאשר התבדר שזו הייתה הנטייה האחידונה של אזרח ישראל לרוסיה לפניה מלחמת ששת הימים והפסקת היחסים בין שתי המדינות. חזרתי מטיולי לאחר הגיוס, בשבוע המתנה הידועה לפני פתיית הקרבות.

מאז נקשרה בינו לבין ידידות אישית, כאשרו משוחחים מדי פעם בפעם והוא ידע להקשיב מאין כמותו ולהעיר העורתו בצורה קולעת. בפעם האחרונה סיירתי לו על האתגר, שקיבلت עלי בהוצאה ספר לזכר תנועת "דרורי" הרוסית, שבו מחברינו הדגולים וחניכיהם השתיכו אליה.

פעם אחת הוא אמר לי, שגיליתי לו את סוד הפכומר שהיה "דרורי", בחינוכו האינטנסיבי את חברי להיות פעילים ועקשניים בהגנתם שלומות בעוריהם. שמחתי מאד להבטחו ועידודו לביצוע העבודה, שנפלה על שכמי כאחד מהחובני תבואה זו. נזכר את יצחקcadם מגשים ופועל בקיבוץ ובהגנה ועם זה חברותי וביעים הליכות.

אליעזר פוליוشكו

צחק

יצחק, אחד מוותיקי יגור, היה בו קנות ואהבה ליגור ומסירות ללא גבול לעובדה. אלו זוכרים אותו בעבודת הנהיגה, שהיה קשור בה ללא ניתוק עד יומו האחרון . . . היה מעורב בכל המתרחש ומשתתף באופן פעיל בכל האסיפות.

בענווה, בשקט ובচכמת היה עומד על המשמר ביום של טרם מדינה. ב"הגנה" היה נושא בעול כל השנים ובכל חומרת-חדין וכובד האחראיות. יצחק היה אחד משומרי ה"סודי" בכל הקשור לנשק ולמוחתרת. הוא לא ידע גבול בדרישותיו מהזולות, אך גם מעצמו.

לאט אנו מתחילה לתרגלلقר, שבנווף האנושי היגורי חסר יצחק ועצבות מחלחלת לב . . .

במשך כל השנים הציגו יצחק בנסיבות לילדיו ובשנים האחרונות - גם לנכדיו. זה היה בולט בחדר האוכל, כאשר היה מתישב מדי ערב עם רחל, מבדליה, ומסביבם הבנים והנכדים וניכר כי הוא מאושר ושם במשפחה.

הכאב והצער העמוק, המלווהם כל אב שכול, היה גם מנת חלקו של יצחק זיל. הוא הציב לעצמו מטרה להנציח את הבנים לא רק בחדר הזיכרו הקטן ובaban, שעליה חרוטים שמות הנופלים, אלא דרש בכל תוקף וגם הציג תוכנית להקמת מיבנה-הנצחה ראוי לשם. הוא דיבר באסיפות בנושא זהה וגם כתב ביוםון, אבל זה לא התקיים בחיליו. נ��ואה, שאחרי מותו המשק יעשה ממשי בעניין זה.

יהי זכרו ברוך.

ナחמה ובן ציון רוזנברג.

הנשתר

עם הסתלקותו של חברנו יצחק יגורி מנוף חיינו כאן - מך אורה של יגור. חשות אבל ירדה על יגור עם מותו.

- - - בולט ביחסונו, היה יצחק זיל בקרבנו. וכאילו היה זה הטבע עצמו שיעיך אותו אחר לגמרי בתוכנו. במבנה גופו היה רם ונישא.

. . . ועוד חנן אותו הטבע בחיסון מפni צינית חורפית - - שאגט ממש כל ימי הקרה היה מתהלך בגדי-קיז, ללא כסות צמר לגגו. היה, אכן, שהוא מרשים מאד בהופעתו החיצונית.

. . . אומר, ללא-היסוס, כי ראוי משחו מרשים מאד בהופעתו ובדמות דיווקנו : ראוי בו מחסיד-הצילות שלמידה. - - דמותו הייתה מעלהBei את הדמיון ליהונתן בן שאול המלך.

- - - יש, ודאי, לא מעט סטמכות בעשיית ההשוואה עם דמותו האגדתית של יהונתן, הן דמיות ההיסטוריות נשות מקודשות בהכרת העם . . .

. . . וגדולתו של יהונתן בן שאול הייתה בכיבוש היצר העצמי, בהטעלות על התאווה לראות עצמו ראש וראשון. הייתה בו תכונה נדירה, שהוא בא תמיד בדמות בן-לויה - - בין אם זהabeiו, המלך שאול, ובין אם לרעו ועמיתו - דוד, שהיה עוד רועה צאן.

- - - מבחינה טבעית-ראשונה ניתן להניח כי המוטר הרבה - על מה שאין בו, . . . קטן-מידה הוא, דל-רוח ודל-יכולת. ולא היא ! כי גדול היה האיש דזוקא : נאמן היה למופת. לוחם ללא חת שמסר חייו בהגנה עלabeiו המלך. מצביא בחסד ואיש האסטרטגייה, אך לשם וילקומו בדברי-ימי ישראל לא דאג. ולא ידע שמצו קילאה לא כלפי שאול "המכה באפיו", ולא כלפי דוד "המכה ברבותיהם".

- - - וכי היה יהונתן בן המלך לנטר בדברי ימינו. הילה של טודיות גדולה אופפת את דמותו.

- - -

וגם יצחק יגורி זיל היה בתוכנו לפלא-לא יובן. היה לנפטר. . . האמנם אחזר על מידות-סגולת שלו ? שהיה טוב ומיטיב/agadol ולקטן. ולא היו אצלו, דומני "גדול" או "קטן" . . . ואף היה נחבא אל הכלים, כמעט בדיור ומקפיד במילימ. הוא היה השתקן בתוכנו. כמו שגידר על עצמו שתיקה ידע להוסיף מלה מהוססת ושקולה, כמו כדי לבטל את החשש שייגרים אי כבוד לבן-שיחו בשתייקתו.

... . בהכרה קיבל על עצמו את מידת הענווה ולא שאף להיות ראשון ולא חSSH להיות שני ושלישי.

... . ומשום שחיו עם הדברים לשם ומהותם . . . ולא ידע לבו כיינהה, היה כULO כSAMPLE ומופת לנאמנות בתוכנו.

- - - ופרט מעניינו נודע לי, מפי יצחק ז"ל עצמו, השופך אור נוסף על אישיותו. כאשר נמצא אחד בישוב שנפגע בזרע של בגידה - אוכל קורצא שמסר על דבר מאגר הנשך החסוי לשפטון הדר . . . והוא אוטו נוכל לבית-דין של "ההגנה".

בית הדין קבוע, כי אכן הוכח חטאו של אותו איש ועל חטאו הכבד יכפר רק עונש כבד וחמור. אלא שנתעורר עוד שמי ספק, או צל צילו של ספק לגביו מלאה האשם וגמרו אומר לקרווא ליצחק ז"ל שיהיה הוא המכריע . . .

לאחר שחקר יצחק את החומר ומצא שקיים עוד צל של ספק ולא ניתן לקחת אחריות מוסרית לעונש חמור, הוא הוא שקבע שהנוכל שhrs את מפעלו - - ישוחרר !

אכן - אהוב אדם היה ! ולוחם על הצדקה.

- - - ועוד ראיינו כי איש-רוח הוא האיש, איש הגות וכי ניחן בלב נבון. ואך מעט נתן ביטוי לעצמו . . . בסתר נשאר . . . ורק בתוך מבטו הדובב תמיד ניתן היה להבחין, כי סערה של אלם מתחוללת בתוך לבבו.

- - - וכן הlek האיש - כמות צדיקים בנשיקה.

(מתוך דבריו של שלום הקטינו)

*

* *

הlek מעתנו יצחק בפתאומיות צזו ובצורה לא צפואה.

עד רגינו האחרונים מילא יצחק בנאמנות ובלמאות את כל חובותיו בחברה ובעבודה. הוא היה מראשוני יגור, בונה ומיסידיה. חמישים ושש שנים מחייו הקדיש לבניית המשק הקיבוצי הגדול הזה - יגור.

יצחק לא היה איש פקופקים וספקות. הוא היה שלם עם עצמו ועם דרכו עד תום. כל ימי חייו היה איש עבודה, אלם הרבה משנותיו הטובות בתקופת המחרת של ה"הגנה", לפני הקמת המדינה, הקדיש יצחק להגנה; לאגירת נשק ול Shermanה עלייו למען הלוחם העברי. עבודה זאת - עבודה קודש הייתה והוא התמסר לה בכל נפשו ומאודו עד "השבת השחורה", שהרסה הרבה ממה שנאגר ונבנה על ידו.

אהבתו וקנאותו של יצחק לארץ, לקיבוץ ולמשפחה היו חזקים מאד. נפילתו של אטא זיל בקרב במלחמת ששת הימים השאירה צלחת עמוקה בנפשו של יצחק, שלא נרפא עד יומו האחרון. איש יקר היה יצחק, בעל שאר-روح ומידות טובות.

יהי זכרו שמור בקרבנו.

ש. פרידמן

נקודות וקויים

יצחק היה בעל נפש רוגשת, מתרחח אפילו לעיתים, אך כובש רגשותיו פנימה - זהו קו התנהגותו. יודע התבוננות ומהרhar לעצמו, אך המרשמתי בפגישה עימיו ביגור. אך באוטם ימים של תרעומת והשגות על דרך הקיבוץ הגדול גם אז קשוב היה, קשור לרשوت הרבנים. היה שוקל ובוחן מעשים ותוצאות של דרך זו. מעשים ועובדות ויצירה חלוות של דרך הקיבוץ היטהרו לשיקול והערכה חדש. כי לא היה נועל דלתו והיה דן עם עצמו דין יושר ואמת. וכן היה לאחד מן תלומי האמונה.

נראה לי, שפריעת הדרכ להתיישבות, עמידתו החלוצית של הקיבוץ בשורות ההגנה - הם שפיעיסו את יצחק. כך היה לאדם שלם, שבבות הימים נעלמו פקופוקיו וראה בנחמה - חרף היסורים שמיינה הגורל. זכרון אין-האונים, חרפת חולשתבו, היותנו הפקר לאנשי-חמס בגולה והמציאות יום יום בארץ - השוד והבזון - הם שחשילו את יצחק, שעשו דמות אדם. היהודי גאה שאין לرمוס כבודו. כל עוד שזקן גבר חוטנו הנפשי.

עוד קו, שמצוין טיבו - מורשת אבות. שורשים לעומק הזמן ורחשי כבוד והערכה לאביו : כל ימיו נשא בלבבו את הדמות, האריך חייה בתוכו; זכרונו הפרהו, במננו טעם ותכלית. זה ערך שהוא נחלה, ולוויאו שלא תישום ותישמר בידי המשיכים. כך תתקיים המצווה שבעשרה הדיברות - "למען יאריכו ימיך", ולא יהיה אדם כלל עובר.

צ. שאר

לזכרו של יצחק ז"ל

" - פשוט -

אהבת המון את האנשים,
את אלה, שאתה עובר על ידם טם כך, אך חוזר ומביט;
את אלה, שאתה שמח לפגוש ולומר שלום,

את אלה, שהלב נשפך לפניהם והם כל כך מבינים,
ובעיקר את אלה,
שאפשר לשתק אitem ולהרגיש כל כך קרובים".
(עליזה ל. - מחזור ל"ג לחברות).

כששאלים אותנו, חברי הקיבוץ הגדול - האם את (ה) מכיר (ה) את
כולם ? אכן, אכן, חברי-יגור, מחייבים למשמע שאלה זו ויודעים,
שמי חי בישוב שניים רבות מכיר את כולם. הרוי אומר : לא רק
פניהם ושם, אלא אתה מכיר את קולו של היחיד, לעיתים את הד צעדיו
בשביל, את אופיו, את דעותיו. את ה"ידיעה" הזאת היטיבה לתאר
עליזה.

וכשאני מהרחת ביצחק ז"ל אוכל לכלול אותו במין וידוי דומה.
יצחק ואני לא נפגשנו יחד בענף או בועדה, גם לא גרנו בשכנות
ואף-על-פי-כן היה אילזה קשר של הבנהינו לבני בפגישות
הארעיות שלנו, לרובזמן ארוחת-הבוקר המוקדמת, כחדר-האוכל
עדין רוגע ומאפשר שיחה בין המסובים לשולחן אחד.

כידוע, כל מסגרת חברתייה מטביעה את חותמה על האדם. זאת הייתה
פעם הדמות הידועה של ה"קיבוצניק" בישראל או ה"בחורות בסראפן",
עליה שר אלתרמן. יצחק השתייך בכל מדובר לארץ ישראל העובדת
והחלוצית כאחד הוותיקים-המייסדים. עד הרגע האחרון חייו
עבד כנהג משאית הרבה מעבר לגליל-הפרישה. מיוחד היה גם בסגנון
התנהגותו ובשיחתו עם החברים.

בבואו בבוקר לחדר-האוכל, נרעשת מהחדשנות האחראוניות על הקורה
בישראל, שמעתי ברדייו - שמחתי להיפגש עם יצחק ולהליף אותו
רשימים ומחשובות. מצאתי עניין בתగובותיו, שהיה בהם אירוניה
כוابت, המזאגת בנטיון העשיר של הוותיק בארץ - אחד ה"חולמים
ולוחמים" מאז - וברגשות לכל המתרחש בישראל של תום לטוב
ולרע. אבל הוא נזהר תמיד מהבעת מסקנה פטימית. לרוב סימים
במלים : "נכח ונראה איך יתפתח הענייניות".

הוא היה מרבה לקרוא בספר הטוב, אבל סירב לפניתי אליו שיצטרף
לחוג לספרות, כי רצاه להיות עצמאי בהתרשות ובשליפות של מה
שקרה. כך נהנית מהשיחה איתו על ספר שקראנו שנינו.

הפילוסוף בובר נחשב בין הוגי-הדעות, שהיפרו בReLUונוטיהם את
מחשבת התנועה הקיבוצית מבחינה חברתית. בין היתר הוא מפורסם

בഹדרתו את השיחה - דיאלוג בין האנשים כדו-שיח "אני-אתה". בשיחה-פגישה כזו - לפי דברי בובר - אתה מתייחס אל הzelfת הי"אתה", אל ייחודה האנושי, אליו ממש ולא לאיזה עניין "הלא"; שיחת השניה לא-תכליתית, לא מכשירית, בהבדל מרובן של שיחות-פגישות בין האנשים, הסובבות סביב עניין מעשי, סיוזורי.

בובר ראה שבחיי הקיבוץ יש יותר טיכויים לכך, שיזדמן חסד של דו-שיח "אני-אתה", אם כי לא למציאות מתמדת; העיקר הוא, שקיים אפשרות מתמדת להתרחשות שיחת כזו, כי המבנה החברתי של הקיבוץ יוצר את התנאים להרגשת שייכות וראיות כל צדדיו של האדם אליו אני נפגש בדו-שיח "אני-אתה".

אולי ניתן להכליל את הפגישות שזומנו לי עם יצחק בהדרתו השיחה של "אני-אתה", לפי הדרתו של בובר. בהכנסי מדי בוקר לחדר האוכל חסר לי יצחק זיל בנוף האנושי של יגור. דורו-דורו הולך ונעלם ואני חשים בצער.

יהי זכרו ברוך.

שולמית אמיתי

יצחק על הטרקטור הראשון בקיבוץ

איש ה"הגן"

יצחק איש ה"האגנה"

שבאנו ליגור לא היה בה תא של אירגון ה"האגנה", ובהמשך המאורעות של 1929 התחללה ההתרוגנות שלו במקום. יצחק היה הרוח החיה בהתרוגנות זאת, שבאה להתמודד עם שאלת השמירה בשירות וההגנה על הנקרה. מחייפה בא המאי'ז יעקב פט ומחלו הקשרים שלו עם ה"האגנה" בעיר השכנה. אירגונו קבוצות לאמון בנסח ובגלל הסודיות בנינו מטבח מעין חדר אטום בחבילות, שהכנית אליו הייתה היתה מסובכת. בغالל מחסור בנסח ראווי לשם החל יצחק להמענין ולרכוש נשק (אז - אקדחים) ממוקורות פרטיטים, ובכל הונח היסוד למבחן הנשק של יגור. יצחק הציע להכניס סדר במוסדות ה"האגנה" ביגור. כך, למשל, "מוסצת השמירה" שתיתמה, למשה, מועצת ההגנה במקומות נבחרה באטייה הכללית יחד עם המוסדות האחרים. מתוך חברו-המועצה נבחרה ועדה מצומצמת, שהייתה את המפקדה המקומית. זו כללה את המאי'ז והנסק. יצחק היה ממונה על הנשק מתחילה. תפקידו כלל טיפול בנסח המצווי ורכישת כלים חדשים. במשך תקופה ארוכה מילא יצחק תפקיד זה ביגור וצירף אליו כלי ברכישה.

באמצע שנות השלושים פנה אליו גולומב אל יצחק, שיקבל על עצמו את האיכסון של הנשק במחווז הצפון של ה"האגנה" בחצר יגור. נשק זה הגיע לארץ בדרכי-הטווה מקומות שונים בחו"ל. תחילתה הגיעו המטען במזוזות ויצחק ריכז קבוצת חברים, שעבדו איתו והם היו מעבירלים את הנשק למקום-מחבוא בטוחים. בסוף על הסליקים שהקים יצחק ביגור בשביל הנשק של היישוב עצמו, הוא דאג לאיכsono הנשק המועד למחווז הצפון של ה"האגנה". למעשה, לא היה כמעט בית ביגור שלא בנה בו סליק כלשהו. מכוניות מיוחדות היו מעבירות את הנשק מהסליקים של יגור לישובים השונים, בהתאם לצורכי ההגנה ולהוראות-המרכז.

לאט-לאט התגבר זרם-הנשק מחו"יל והגיע למינדים גדולים למדי. גם "אמצעי המשלוח" בעשו מורכבים וגדולים: במקומות מזוזות שימשו עכשו גופים של מחרטות, מכבשי-דרכית, רהיטים וכו'. מלאכת ההורדה מן המכוניות וכן הפירוק (כדי להוציא את הנשק) נעשו קשים ומסובכים יותר, בתנאים פרימיטיביים, בעבודה בלילות ובסמירה על סודיות. ליצחק הייתה תושייה והוא המציא מדי פעם "פטנטים" כדי להתגבר על הקשיים. כל הנשק הזה הוכנס לסליק של יגור, שנועד להיות סליק מרכזית של ה"האגנה". עד שהמקרים נעשה צר וחדר באפשרות שהוא בתגלת לרבים. אז התחל יצחק לאכנו סליק גדול במרכז המשק. הוא דאג לתקציב ולאישור מהמרכז והתחילה לחפור אותו בהסוואת תפקידו האשמי. כשהושלמה בנייתו והוקם הצריף מעליו החל יצחק בתיכנו דרכי-הכניתה לסליק. הוא נתקל בקשימים, אבל עליה לבסוף על דרך-המלך והפתיחה בעזרת קומפרטור היא פרי-המצאות. עכשו התמלא הליק בקצב מהיר למדי. בימים הטעם הגיעו רובים חדשים ומקלעים (בעיקר מפולין). במלחמת העולם השביעה הגיע בשק גם מסוריה ומלבגנו

(כגון : כדרורים בפחים). הייתה גם רכישה מחיילי-הצבא הבריטי בארץ. גם העברת-הנכס בארץ נעשתה סדרה יותר ובאמצעות מכוניות, שנקבעו לתפקיד זה.

יצחק דאג לכך, שהנכס יישמר במצב טוב. הוא ריכז לצידו כמה חברים, שהיו מוכנים מדי פעט את הבشك, משמנים אותו, עוטפים בנימיר פרגמנט וקושרים. כל זאת - ביוזמתו של יצחק ומבעלי איש יצערב בתהילך. מדי פעט הייתה מתקבלת הוראה מהמרכז להוציאו נשק אל מחוץ לישוב ולאחסנו בכל מבני מקומות בשדה. גם לצורך זה היה יצחק מרכז חברי מיעטים בגלל הצורך לשומר על סודיות מוחלטת. אז תחילה השתמש בשיטתיות בסליקים הקטנים והסגורים הרטיטיים, שהוכנסו לאדמה בשדות ובמטעים. יצחק שירתם מפה של הסליקים המפוזרים. פועלת ההעbara של הנשק מהיישוב לשטחים וחזרה נשנהה כמה פעמים.

גילוי הנשק ביגור ב"שבת השוחרה" פגע בייצחק קשות וזמן רב לא יכול להשחרר מזה. למעשה, גילוי הסליקים ביגור היה פגיעה במפעל חייו של יצחק.

ש. זיידל

איך יצחק שותף בהטייעציות של צמרת ה"הגנה".

בהתחלת היה מונה על הביטחון ביגור.

בראשית שנות השושים כאשר נעשתה כבר פעולה מסועפת של קנית נשק מערבים, אנגלים ואפילו ממבריחים לצורך שמירה במקום - הגיע שמו של יצחק לאנשי ההגנה בחיפה והוצע לו לשתף פעולה עם מפקדת ה"הגנה" בחיפה.

יותר מאוחר יצחק שותף בהטייעציות שונות בצמרת ה"הגנה" עם אליהו גולומב, יהושע גלוברמן, יצחק שדה, יעקב דורין זיל ואחרים.

חלק גדול של ההטייעציות בנוסאי נשק, תחמושת, תע"ש סליקים, רכש וכיו"ב התקיימים ביגור. במקרים אלה היה, כמובן, על רחל לעזוב את הדירה לחזיليل ואפילו יותר ...

על השבת השחורה

סקירה שבכתבה עיי' יצחק לרחל ינאית בן-צבי על תולדות ההגנה והשבת השחורה ביגור.

בעקבות פנוייתך לרחל תמרי בעניין הסליקים וה"שבת השחורה", נתקשתי ע"י רחל לספר קצת על הפרשה הזאת. האמת ניתנה להיאמר: תולדות ההגנה ביגור מתחשכות ודבוקות בתולדות יגור לאורך כל הדרכ בלא הפרד. בוודאי ובוודאי ידוע לך, שمشק יגור שימש מרכז להגנה" ב.ceפון הארץ ומצבור לנשך, קבלתו, (אם מהארץ אם מחוץ לארץ) איחסונו, שמירתו וחולוקתו לכל יישובי הארץ תחת הנהלתו המסורתה והנאמנה של מאיר רוטברג ז"ל, היקר באדם. בשביל לאחסן את המשק הזה, שלעתים הגיעו לממדים די רציניים לפי המושגים של הזמן ההוא - ומה גם שיגור, כمشק עם חיש מפותח, גם כן לא שיטה על שמליה - היה צורך לבנות הרבה סליקים. וכך מנהה - אין אחד יכול להיות דומה לאחר, לא בבנויו ולא בצורת הגישה אליו ולא במקורו של הפתיחה והסגירה. וכך היה צורך במאץ לא קטן כדי לפטור, מדי פעם, את בעיית הכניסה, ההסואאה, שמירת הסודיות מדירות הבית והסביבה. אך גולת הכוחות של כל הסליקים הייתה הסליק הגדול שנבנה לצורכי השימוש של מרכז ה"הגנה" עצמו, המושג סליק לא מתאים לו; זה היה יותר חדר תת-קרקעי, שנועד לשימוש יום יומי, לעיתים כמה פעמים ביום, עם פתיחה מכנית מהירה ונונחה כך, שבמשך 60-80 שניות יכולת לפתח או לסגור את הפתח המוסווה ללא הכר. על טיב הצלחת הפתIRON תעיד העובדה הבאה: ב"שבת השחורה" אחרי שהאנגלים הצליחו לאייר את המקום, (בלי להכנס לבירור הסיבות שהובילו אותם למקום) החילילים, המהנדסים וקציני-הצבא הקדישו זמן רב כדי למצוא

את פתח הכנסה, אך לשוא. לבסוף קדחו חור בצד בפטיש אוויר,
ורק אחר כך, כשהנכנסו פנימה, עמדו על עקרון הסגירה.
אך בימתיים הקדמתי את המאורח למועדם. יగור החלה לבנות את
הסליקים הרצינאים כבר בסוף שנת 1929, סמור למאודעות תרפ"ט.
מאודעות תרפ"ט למדנו לך רב. בימים ההם נאלצים היינו להוציא
את ילדיינו מחוץ לمشק ולהעבירם לחיפה ולהתיל את הגנתם על אנשי
"ההגנה" בחיפה, שבלאו הכו הינו חסרי-אמצעים וחלשים. אנו –
אנשי משק יגור – התגלוינו בכל דלותנו, אך באותם הימים בשלה
בנו ההכרה וההחלטה: דבר זה לא יקרה עוד. חסכנו מפינו
אוכל והוספנו רובה לרובה, כדי לכדור כדי להטעם ולהוות כוח
בבוא היום. כדי לשמור על הנשך הזה, שיהיה ראוי לשם, דרישים
הינו תנאי אחסון ואורור טוביים ומתאים, גישה קלה ונוחה לשם
שמירה על נשך ובקרת קבועה וסדירה.

ביגור, שלא כבישובים אחרים, לא היה קיים שום סליק, שפיתחו
היה מכוסה בעפר ואשר לשם פתיחתו היה צורך לגרוף במויות אדמה,
דבר שగצל זמן ובסוג האדמה של יגור עלול היה להשאיר סימנים.
בזודאי זכור לך שבפרוץ מלחמת העולם (להוציא תקופה קצרה של
חודשים מספר ב-40-1939) קרא אליו הנציב העליון את ראש היישוב
והודיע להם, שלא יסבול קיומ כוח מזוין בלתי חוקי בידי המלחמה.
הוא תבע מהם, שככל נשך המגן העברי יימסר לשלטונות הבריטיים,
וتمורת זאת כפוזר ופתור הבטיח להקים כוח כדוגמת משטרת
היישובים או להטייר החזקת ארגי נשך חתומים. על כל פנים,
התביעה הייתה אולטימטיבית, וזה הוחלט במרכז ההגנה לרוקן את
המחסנים, לפזרם ולקברם בשדות הרחק מתחומי המשק. מבצע קשה
ומסובך. אנו, למשל, פזרנו את נשך ב-50 נקודות שונות ברחבי
השדות בעומק של 150-180 ס"מ, כדי למנוע אפשרות של גילוי ע"י
מגלי מוקשים חמליים. זאת הייתה הפעם היחידה, שקבענו נשך כה
עמוק ללא אפשרות גישה, אך, כאמור, זה ארך מספר חודשים בלבד.
אלני יודע מי האיש שסייע לrk על הסליק עם הארון והاشנב;

איןני יודע גם לאיזה סליק התכוון. אתאר לך שניים מהם :
האחד - כתועאה מהפרשי גובה, שנוצר בין שני חדרים הנודут לחדר המדרגות, בניגנו בחדר אחד תקרה כפולה ובחדר השני בניגנו ארונות קיר לכל גובה החדר, הדופן האחורי עשוי כולם דיקט. בתוך הארונות היו אצבעאות, והאצבעה העליונה הוסוותה ונימנתה להזזה וכן גם החלק העליון של קיר הדיקט האחורי, סיידור זה הצריך דקה עד דקה וחצי לפתחתו. הבריטים לא הצליחו לפענחו עד הסוף.
דוגמה שנייה : אשנב צר ואורך סמור לתקירה, בגובה רב מעל פני האדמה. משקוף החלון היה בוגרי כר, שאפשר היה לשלוות את אדן החלון כשם שעולפים מגירה לחיתוך עוגנות מזמן מהתיפורים היישן, שהיה בכל בית אבא ואמא. אחרי שלפת את המגירה התגלה חלל, שנוצר מיציקת קיר כפול. כדי לא להפליג לשטחים רחבים ולפרק היסטוריה של ההגנה מהעבר הלא-רחוק אסתפק בכך בשאלת זו.

ואשר ל"שבת השחורה". על גבי חرسו החורשיהם. זמן רב עבר ממיום הגורלי, ואני משורר עדיין לדבר עליו בשקט. לגבי יגור, "שבת השחורה" לא התחלת באותו ליל-שבת, אוור לכ"ט בירוני 1946, כאשר צבא בריטניה הגדולה עם שירות הטנקים ואלפי החיללים הקיף את המשק, אלא חדשים רבים לפני התקarium הזה. כאשר מלחמות הפלמ"ח ישבו ביגור, וזרעוותינו הארוכות הגיעו לחופי-ים במאבק על פריצת שערם לניצולי השואה. דרך ועידת-הקבוץ ביגור, המכונה "רuidת צביה", בה סירה צביה לובטקין בצהורה מרתתקת כעד ראייה על מרד גיטו ורשה והשמדת יהדות פולין. הווידודה משכה אליה אלף בני נוער, וכך הרכץ בಗלו עלי מאבק בכל הדריכים כנגד ממשלה הספר הלבן ועל המשך העלייה למרוות ההסגר. וחודש לאחר הוועידה - מבצע פיצוץ הגשרים עם כל הספיקים, עם 14 חללי גשר אכזיב, שנקודת המוצא שלהם הייתה יגור.

ידענו, שתשובת הבריטים לא תאחד לבוא. ואמנם 10 ימים אחריו - פיצוץ הגשרים, יומאים לפני החיפוש, הופיע קצין משטרה בריטי - אדם לא מוכר לנו מתמול שלשום - וביקש לראות את המוכתר. אחרי שיחה ארוכה על נושאים טרנסים ובעומדו ללכת, פנה פתאום למוכתר

רשותו : האם ואריך תגיבו כאשר יבוואר לחפש עצלכם משק ? הוא קיבל תשובה כאשר קיבל, לא ענה דבר, רק הפטיר : התכווננו.

בו בערב התקיימה אסיפה, שבה הוחלט על העמידה ועל התנגדות לחיפושים. בשבת עם שחר, בהישמע עלazzul האזעקה, תפסו כל החברים את עמדותיהם שנקבעו מראש. האנגלים ניסו לשדל את החברים שיפתחו להם את השערים בלי התנגדות, אך שנתקלו בסירוב מוחלט מתוך גימוק של קדושת-השבת והצורך לבוא בדברים עם המוסדות המרכזיות שלנו שננו את הטוון ודרשו במפגיע לפתח את השערים ולא, לפרוץ בכוח. ואמנם בעבר זמן קצר, החלו לשבור את הגדר בzychלים שלהם. החברים גילו התנגדות והתקפותם נעצרה, אך בינתיהם הספיקו לחברל בכמה חברים בקטות רבים וכיידרנים. המאבק הזה נמשך כמה שעות ללא התקדמות ותפיסה שטח רציני. בשעה 9 הבוקר גדור צנחנים מהדיביזיה המוצנחת, כולם שתורים, ולפי פקודת מפקדם החלו בהתקפת מצח ישירה עם רבים מכודנים, תחילת הקיפו את החברים וייצרו טבעת צרה, לאחר מכן צדו את החברים בעודף כוח של 5-4 כנגד אחד. חבריינו, שגילו התנגדות פסיבית, בהתאם להוראות שקיבלו, נתפסו ונזרקו למכוונות והועברו למעצר במחנה צבאי קרוב. כל זה התרחש בקצב המשך, אך לאט-לאט ובכוח גורבן והולך לחציו החילילים יותר ויוטר לכיוון המרכז, לצד המבינה המרכזי - חדר האוכל - ובדרך חיסלו את איי-התנגדות, שנתקלו בהם.

כאן המקום לצינין ולהציג את יכולת העמידה וגילויי ההקרבה של חבריינו. הן היו את הכוח העיקרי, המתנגד אקטיבית. הן עיכבו את התקדמות הzechlמיים ע"י טכסי השהייה וייצרו חומה בין החילילים ובחברים ולא נתנו לאסרים. ובעיקר ממשר השבעה, שנשארו לבדוק בלי גבר-חבר, ידעו לעמוד בכבוד ובגאות מול אלף החילילים ביום ובليلה; וכשנפוצה שמרעה שעומדים לפוצץ את חדר-האוכל, באור כולן עם הילדים, השתחו סביבו ולא צזו עד שהוسر האירים. ועוד רבים הגילויים האחרים, שאין לפרטם במסגרת זו.

נמשיך בתואר כיבוש המשק ע"י הצבא. כפי שזכירין, התקדמות האנגלים בזיהירות ובאטיות עד שהגיעו למרכז המשק וליתר דיוק : לסייעת חדר-האוכל. כאן יצא להם הדרך וברعش גדול ולחץ ברוטלי דחסו את כולם, זקנים וטף ונשים יחד עם שארית החברים, שעוד נשאו במקש וגילו התנגדות בפינמות שוננות. כולם רוצחו יחד בחדר האוכל, שהוקף בשרשרא צפופה של חיילים. כעבור זמן מה הופיע קצין וتابع מתחנו, שנסכים לעלות על המכוניות שהעמיד לרשותנו בשביל להביא אותנו למחלקה-מעצר. ענינו בשלהה.

בתשובה לכך אימם להפצע את אונתו בפצצת גז. פנינו למצפונו, ודרשו, שיתן להוציא את הילדים הקטנים מחדר-האוכל. הוא הסכים, בתנאי שנעלם בשקט על המכוניות; כמובן, שבזה נפסק המשא ומהתך. החיללים התחילו לסגור את החלונות ולאטום את הדלתות, חוץ מהדלת המובילה לכורז המכוניות. שוב הופיע הקצין והודיע, שהוא נושא לנו ארכה של חמיש דקות ומיעע לנו לעלות מרצוננו למכוניות. ואז קרה דבר שהדמים את האנגלים, ואצל אחדים גם נשра דםעה :

כל הציבור קם כאיש אחד על רגליו ופרצה שירות אדייה - שירות "התקוונה". בגמר השירות הושלך הס לכמה דקות, והנה שוב הופיע הקצין על המפתח, אך הפעם עם צרו פצעות. הוא ספר עד שרוש ויחל לזרוק את הפצעות לתוך הקהלה. את הפצעות הראשונות הצלחנו לכנות בשקים ולכבותן, אך ככל שרבו כך פרחה יכולתנו להשתלט עליהן, והחדר התמלא עשן מחנייק ומדמייע. לזכותם של הילדים יש להגיד, כי הם התנהגו כמו גדולים, אך היו פעוטים ואנשי חולמים, שתקפו אותם בחילתה והקאה. לא יכולנו לעמוד זמן רב ולראות בסבלם, והודיענו לברייטים שלא נתנגד בכוח, אך לא נלך מרצוננו הטוב. אך פרצו לחדר האוכל וסחבו את החברים על הידים למכוניות. תרונה מזעקה ומדכאה.

כאן הוציאו את כל הגברים עד אחד, ובמקש נשאו רק החברות בלבד פנים אל פנים מול אלף חיילים במשר שבוע תמים של מצור וחיפורים. ויום יום גילויים של מחסני נשק חדשים. אך על השבוע הזה לא נכתב ולא מתאר אותו. זהו פרק מעניין, מלא-הרד איך ילדי בית-הספר ורק אלה נשאו במקש - נשוא על כתפייהם את

המשק על בעלי-החיים שבו, אין דחו הפעולות כל מהו של פינוי
מצד החיללים.

זאת היא אפופיה גדולה ומענידנית, אך לא אכתוב ולא אתאר כל זאת,
כמוך שלא העלית פရשיות רבות אחריות. אולי יבוא יום ויבשלל
הצורך לספר לדור הבא פרקים על דרך מאבקנו ומלחמתנו לקוממיות
ישראל.

"טיקים" לנשך בגבי חילדים.

ירושלים, י"ד כסלו ח'שכ"ג

11.12.1962

לכבוד
החבר יִצְחָק יִגְוָרִי
יִגְוָרִי.

לחבר יִצְחָק יִגְוָרִי שלום וברכה,

לצעדי, הגעתך רק היום למכתבך - לקרווא ולחשוד
ולקרוא בו את התיאור המלא של ההתקפה על יגור ומחדש מילוי
את "השבת השחרורה", מחדש את הatzgor על משק יגור, כמו
שהיינו אז בישוב את המאורע.

בה ذכורים הדברים ולפניהם במ "הדבר" פאותם
הימים, אתה מביא את האירועים באילו זה עתה קרו.
עודך חי אותם.

ביקשתי משהו על כבנה הסליק ביגור, על מבנה
האשנב והקידר הכפול. - שבוחות הלימוד התקנתי סליק
קטן בזכה זו ובחיפוס שגעך בהזה אמנים לא בילו את
הסליק, כי העמדתי ארון ברזל על יד הקידר הכפול,
והפזין שערך את החיפוי סבור היה שהמכשיר המגנסיה
נכשך אל ארון הברזל. ואני אז כה חרדה הייתי כי
נסקפה סכנה שלא רק את הסליק יחסלו כי אם את החווה
כולה, זה יהיה בכוון בענייני הנציג העליון שהיינו בשכנותו.

באמת, אין כלים בפי להודות לך על התיאור המלא
שאתה גוזן על ה"שבת השחרורה", על המזרע במשק, על
חדר האובל ועל התנהבות החברים והחברות והילדים.
את זאת עליינו לספר לבני הנוער שלנו.

ברשותך, חברי, אזכיר את דבריך במועצת הבועות
הגוער, שתהכנס בקרוב בבית הנשיא. עליינו לשאוב כח והשראה
סימני המאבק.

וזדי רצומיך עבר כל הדברים האלה, וודאי הרבו
הברים לרשום בפי כל אחד ואחד שעד אז בבחן, נחבל
נפצע בגפו ובגפו, או נעצר. האם החברות לא רשמו
כל מה שעבד עלייהן?

- 2 - ירושלים,

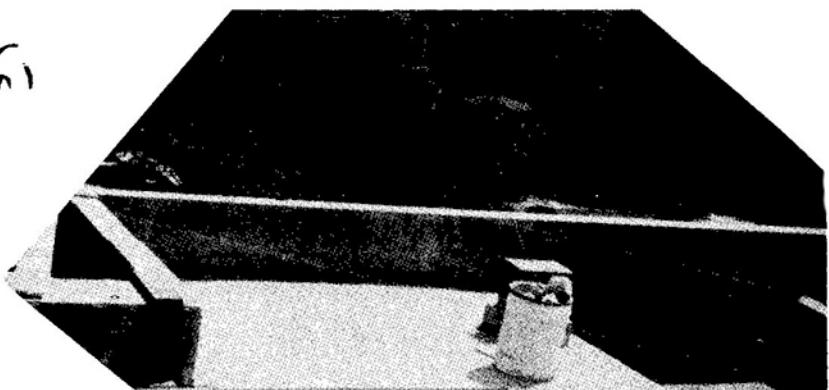
אם אין לך העתק מהכתב שלחת לי, אשלח
 לך צילום ממנו. אם טרם מסרת חומר לארכיוון הבסטחוון
 אולי חפסור המכתב זהה. הרי זה דוקומנט היסטורי.

מקרב לב אודה לך על החאוור המפורט.

התיחדי עם מכחך כמו חזרתי להורי אותו
 הימים האיוםם, ידעת כי: לולא הרוח של אותן הימים
 לולא המאבק – לא היינו מביעים עד היום

בג' 1/22-כ-ה

ו.ג. ר.מ.ג. 3/3

"סליק" לנשך ברפת העגלות.

"סליק" לנשך
על גג חדר האוכל.

חלוקת של יגור ב"האגנה"

הכנה לסקירה.

ראשי פרקים בכתב ידו של יצחק יגור.

1. עיריה העברית ציון	2. קומיסים חיים אג'יגפה
3. פיקט רשם בכיר מילא	4. מילא, מילא ג'זב זקס
5. מילא ג'זב זקס	6. מילא ג'זב זקס
7. מילא ג'זב זקס	8. מילא ג'זב זקס
9. מילא ג'זב זקס	10. מילא ג'זב זקס
11. מילא ג'זב זקס	12. מילא ג'זב זקס
13. מילא ג'זב זקס	14. מילא ג'זב זקס
15. מילא ג'זב זקס	16. מילא ג'זב זקס
17. מילא ג'זב זקס	18. מילא ג'זב זקס
19. מילא ג'זב זקס	20. מילא ג'זב זקס
21. מילא ג'זב זקס	22. מילא ג'זב זקס
23. מילא ג'זב זקס	24. מילא ג'זב זקס
25. מילא ג'זב זקס	26. מילא ג'זב זקס
27. מילא ג'זב זקס	28. מילא ג'זב זקס

1. 1929 נובמבר 29	2. 1929 נובמבר 29
3. 1929 נובמבר 29	4. 1929 נובמבר 29
5. 1929 נובמבר 29	6. 1929 נובמבר 29
7. 1929 נובמבר 29	8. 1929 נובמבר 29
9. 1929 נובמבר 29	10. 1929 נובמבר 29
11. 1929 נובמבר 29	12. 1929 נובמבר 29
13. 1929 נובמבר 29	14. 1929 נובמבר 29
15. 1929 נובמבר 29	16. 1929 נובמבר 29

עד למאורעות שנת 1929 משך יגור - ככל ישובי ההתיישבות - לא ייחד מקום נכבד לשאלות "ההגנה", ולא ידע המשק סעיף בתקציביו להוציאות הגנה. מאורעות 1929 פגשו אותנו חסופים ובלתי מוכנים לغمри. כל הציגו, שעד לרשותנו לצורכי שמירה והדיפת כל התנפלוות אפשרית, כלל שבעה רובים מירשנים עם תחמושת גראעה ומפוקפת ושניים-שלושה אקדחים. מחסן לאחסנת הנשק לא היה קיים. את הרובים שמרנו בעליית-גג ואת התחמושת בפח נט בין שיחים.

כל שנה, לקראת שניים בנובמבר, (יום הצהרת בלפור) היו מעלים את הנשק הזה ומתקנים אותו וכל כדור - על אף שהקליעים היו אכילים וחלודים וכמעט לא ראויים לשימוש - וمتכוונים לכל התפרצות אפשרית מצד שכיננו. קשרינו עם מרכז "ההגנה", במידה שהיא קיימן מרכז ופועל, היו רופפים ביותר. ובפברואר מאורעות 1929, היה המשק בנוי כרול צריIFI עץ ולא נמצא בו אף מבנה אחד של בטון לחסות בר, וגם התינוקות שכינו בצריף של עץ. חצר המשק - ללא גדר תיל וללא עמדת מבוצרת. בצר לנו פנינו למרכז בחיפה בבקשת עזרה, בעיקר לתוספת נשק. אך כמוריות הנשק, שעמדו לרשות "ההגנה" בעיר חיפה הקבילה באופן יחסית למצבנו. לכן באה התשובה: "מי שלא טרח בערב שבת, לא יאכל בתבונתו". ומול תביעתנו באה הדריש להוציא ולהעביר את הילדים בשבת". התינוקות נאלצנו לקבל עליהם את הדין ומש ברגע האחרון, לפניו חסימת הדרך לחיפה, הוצאו הילדים. אנו, החברים ושבעת הרובים בידינו, נשארנו להגן על הנפש והרכוש של המשק. והימים ימי הקציר, אספנו את כל שקי התבואה והקמננו עמדה מבוצרת. אחרי פניות חוזרות ונשנות קבלנו סוף סוף תוספת נשק: שני רובים תורכתיים עם תחמושת גרמנית, שלא התאימה לרובה. נוסף על הנשק שקיבלנו יצרו עבורנו בשער נשק קר בצורת חניתות ואלוות מצינורות.

תשובה מפקד חיפה נחרטה עמוק בלבנו, ובהגיע המאורעות לkitz'ם חל מפנה רציני בהשquette המשק על שאלות ההגנה וקשריו עם מרכז "ההגנה". ארגונית השתייכנו לחיפה, ולכע פנינו בבקשת לקבלת מדריך לאמון בנשק קל וגם גענינו ונשלח אליו צבי לשב'ינר - כיום האלוף אילון. צבי ישב במשק ישיבת קבוע ועסק בהדרכת צוות מפקדים, שנTEL לבסוף לידיו את ענייננו ההגנה במקום. רישומה של קבוצה זו היה ניכר במרוצת הזמן ברוחבי שורות ההגנה בארץ, ולזכותה יש לזכוף כמה וכמה דפים בתולדות "ההגנה" ומבצעיה. תשומת לב רבה ואמצעים לא מעטים הקדשו לרכישת נשק. רכשו נשק מכל מקור אפשרי, בעיקר בין ערביי הסביבה והדרוזים. לא החמצנו כל ההזדמנויות כדי לרכוש נשק. ואמנם במשך זמן לא רב שיפרנו את מצבנו בשטח זה לאין עדין. כדוגמה יכולת לשמש עובדה זו: בזמן הנחת הקו של המתח הגבורה, כשהיה צורך לציד את העובדים של חברת החשמל בנשק אישי, פנה אליו איש המרכז בבקשת להסביר מספר אקדחים למשך זמן העבודה וכמו כן שלא סרבנו.

גם בשטח תכנון המשק והמבנים המחלכו לתוכן ולבנות מתווך ראייה של אספקת ההגנה, וכל מבנה-קבוע נבנה כיחידה הגנה עצמאית בתווך מערכת ההגנה הכלכלית. לפי הטקhnika של הימים ההם, הגנת היישובים הייתה מבוססת על הגנה סטטית ולא דינמית.

אין מטרת הסקירה הזאת לסקור את תולדות ההגנה של משק יגור. רק במידה שהדברים חופפים ומשתלבים במסכת ההגנה הארץ-ישראלית ומקורה של יגור בתחום, נשוב וניגע בזה מפעם לפעם.

בפּרָזֶע שַׁנְתַּת טְרֵי'ץ חל מפנה חד ביחס המשק והמרכז. קלחה ממאורעות טרפ"ט החלה פועלות-רכישה רצינית יותר מצד המרכז. בשל הצורך לחפש מקומות איסוח מחוץ לעיר - רחוק מעיניים הבולשות של השלטונות הבריטיים ויחד עם זאת, קרובה למרבץ היישוב היהודי ועם דרכי גישה נוחות ותנוועה בטוחה - נבחרה יגור כמקום המתאים ביותר. אך החלו לזרום אלינו כמות קטנות של נשק, שנרכץ ע"ג

ספקי המרכז. לא היו קיימים כל תנאים לאחנסנת הנשך; לא מחסן ולא סליק. התנאים היו פרימיטיביים ביותר. מדי פעם הגיעה מכוניות נסועים קטנה - לרוב עמוק הירדן - שהיה בה סליק ל-7 רוכבים. המשלוח היה מגיע ללא כל תעוזת-משלוח, ולא נדרשו לחתרום על קבלת הנשך וכמוותו. הכל התנהל על יסוד אמון הדדי, שאמנם לא החזיב, אך שמיינית של דילטנטיות הייתה בו. רוב הנשך בא מעבר הירדן, רבו ככלו מימי מלחמת העולם הראשונה, בטיב מפרקק מאד ועוד גרוועה מזה הייתה התחרשות. אך מה יקלים היו הכלים בעינינו, ורבים הקופצים לרכשם ומעטם הזוכים בהם.

כמובן, שרוב הנשך נמכר בעיקר לגופים ציבוריים, למשקי ההתיישבות, המושבות והערים. הנשך שנרכש על ידם היה קניינם הפרטי הבלעדי. למרcz לא הייתה כל שליטה עליו אחראי שנמסר לבעליו. גם לא התנהל רישום למי נמכר וכמה. כך, שלא יכולה להיות כל ביקורת על הנשך שנמצא בידיהם עבריות ורבים הקוריאזים.

מחלקה מאורגנת לשירות טרנספורט לא הייתה קיימת בתקופה זו. כל יישוב, ברוכשו כמות נשך, בא ומקבלו על אחראותו הוא ובאמצעי ההובלה העומדים לרשותו. סדר מסירת הנשך היה פשוט מאד.

האחראי על המחסן מטעם המרכז מוסר הוראת נתינה על פתק של בدل נייר למוכ"ז, והפטק זהה די בו למחסנאי במקום כדי למסור את כל המכחות הנדרשת. לא התנהלה כל פגנסנות של הנהלת חשבונות. לשם ביקורת ובדיקה הנמצא במחסן היינו מרכזים פעם בשנה את כל הנשך המפוזר בפינות הסתר הרבות למקומות אחד, מוגנים ובודקים ורושמים הכל על גליון נייר - וזה שימש כמאזן שנתי - ושוב טמונה את הכל לשנה הבאה. במשך כל השנה נשאר קיימים אותו הסדר. לזכות המצב הזה יש לומר: כמוריות הנשך שעברו במשך השנה היו דלות ומעטות ולא נדרש רישום רב. מה גם, שככל העבודה התנהלה בהתנדבות. בתקופת השנים תר"ץ-תרצ"א נחלנו שני-shellונות קשים ורצינניים.

לפי הידיעות, שהיו בידינו, ידענו שכפרי-הסבירה אילגנו קבוצה טרוריסטית ערבית בראשות השעיר, שה策יבה לה כמטרה לאروب ולרצוח

יהודיים. היישוב הראשון, ששימש מטרה למציגתם היה נהיל. חמשנו שארתי נהיל יבוא תורנו. נקבעו באמצעות זהירות. הגברנו את השמירה, חילקנו לחבריהם מספר כלי-נשק ואספנו על חבריינו לכת ברגל בערבבים ובלילות לנשר ולחיפה. גם אנשי כפר חסידים הוזהרנו ובכל מקרה שאיתרו ונאלצו לחזור לכפר ברגל, היינו מלווים אותם לירוי מזוויגן. והנה, אם מתוך חוסר זהירות ואם מתוך סיבות אחרות חזרו שני אנשי הכפר ברגל בשעה מאוחרת ועל גשם הקישון הותקפו ע"י אנשי הכנופיה, שפצעו את שניהם קשה. יצאנו לרדוף אחרי המתקיפים, אך לא הצלחנו להשיגם.

הקרה השני קרה עם קבוצת חברי מחברי המשק. אנשים אלה, שזה מקרוב או ארצה, יצאו בעגלה לנשר במחשבה שם חשכה יחזרו הביתה. זה היה התנאי לרשות שניתנה להם לנסוע. החברים לא הערכו את מידת הסכנה הנש��ת להם והתעכבו אצל מכריהם יתר על המידה, ובשובם הביתה בעגלה מלאה ודוחסה הותקפו מן המערב למרחק של מאות מטר משער המשק. במטר היריות מטווח קצר נחרגו שלושה מנוסעי העגלה למקום ואחדים נפצעו. אומנם תוך דקוט ספורות הגיעו למקום-ההתנפנות, אך כל עקבות לא נמצא. המקרה הישרה דכוון רב על חברי המשק, אך גם חישל את הרצון להתארגן ולהיות מוכנים לקדם כל מקרה והתחלנו להתאמן בתרגילי שדה ולילה.

בשנת 1932 צענו צעדי גוף קדימה. התחלנו לבנות מקומות אחסון וסליקים בנוראים וקבועים לצורכי המשק. אך מחסור מקום לאחסון הנשק, הנרכש ע"י המרכז בكمויות גדולות והולכות, העמדנו לרשות המרכז, כסידור אراضי, את מחסני המשק לצורכי אחסון. הצורה הזאת הייתה אפשרית רק בלילות, דבר שגרם לקשיים גדולים בעבודת המחסנות. הארגון של כל משלוח גזל זמן רב (בעיקר משלוחים יוצאים) וגם דרש זהירות רבה, שלא יתגלו המחסנים ע"י עוברים מקרים. גם את כוח-הזיכרון היה צריך לאמץ: לזכור איפה מונחים כל סוג של נשק.

בתקופה זו החל לזרום נשק חדש מאירופה, בעיקר כלים קטנים בклиיבר זעיר. רוב המשלוחים עברו דרך נמל יפו ואלינו הם הגיעו דרך המחסן של תל-אביב ע"י מכוניות הסליק. מכאן הנשך נמכר וחולק ליישובי הצפון. זו הייתה תקופת המזוזודות, ז"א משלוח מחר"ל במזוזודות. שיטת המשלוח הייתה כזאת: בצתת הארגנזה עם עולמים מנמל מחר"ל, היו מכנים בה מספר מזוזודות על שמota בדוריים ובଘיע הארגנזה עם העולמים לנמל יפו, כבר היה מי שdag קיבל ולהוציא ולהביאו לתעודה.

אך אחרי הצלון הגדול במשלוח חביות-המלט היה צורך לטשטש העקבות. המשלוחים כורנו לנמל חיפה והטיפול עבר לידינו, בעיקר להבטחת הדרך מהיפה למשק ולקבالت המשלוח בשלמות. שירות-שירות מזוזודות מסווגים שונים הוצבו במחסן ונאלצנו מדי פעם להבעיר מדורה ולשפן. ולא פעם, כשחברים נתקלו במקרה זה, לא הבינו על מה ולמה שורפים את מזוזודות העולמים והן שלמות ונאות.

עקבאים בכו שהתוינו לעצמנו, המשכנו לבנות סליקים ובנינו מחסן בצורת חדר לא גדול, אך אפשר היה לעמוד בו בקומה זקופה. גם אצטבות וסידורי חשמל, אוויל ומים סיידנו בו. לפי בקשה המרכז העמדנו את המחסן הזה לרשותו, וכך התאפשרה עבודה סדרה יותר. עברנו לשיטת פנקסנות ורישום מדויק של הכנסה והוצאה וגם שם ניתן למחסן זה: י"ד.

כך התנהלה הרכישה כל העת. זרם דק, אך בלתי פוסק של כלים קטנים מאירופה ושל רובים ע"י הרכישה בארץ מיד ערבבים מעבר הירדן - הכל נשק מירון.

בפרוץ מאורעות תרצ"ו והיישוב נעמד לפניו צורן דחוף להשיג נשק יותר טוב ויעיל, החלה בתנופה רבה הרכישה מחוץ לארץ של נשק חדש ותחמושת חדשה. אמנם בהתחלה לא ניתן היה להකפיד על טיב הנשך ונרכשו רוביים ותחמושת מכל הבא ליד. קיבלנו כמה משלוחים של רוביים אנגליים חדשים, שגורתם החיצונית הייתה נאה, אך

כשבדקוו אותו נוכחו שרובם פגומים ומוגננים ל쿄. וכך ביחס למחמורת מחודשת, שכמעט לא הייתה ראוייה לשימוש. ואמנח המשך בזמן היה צורך להחליף את התחרמת ולהשתמש בה רק לאמרניתה. שיטת הארידזה השתכלה במידה רבה, גם כדי לא לסכן את המשלוחים גם בעקבות הנסיכון הרב שהאנשים רכשו. הנשך נארץ במחנות, במכונות כביסה, מוטוריים, מכביי-כביש ועוד ועוד. בסיס המשרעה או המושטור, שנבחר במיוחד עם בית קיבול גדול, נארז הרובים ובמשך הזמן - עם הרחבת הרכישה - גם מקלעים, מרגמות וכור'. על תחתית הבסיס התאימו מכסה ברזל עבה, שנוצר או ע"י ריתוך או בברגים מוסווים. עבודה מקצועית ממדריגת גבורה. גם הסואמת גלגלי המכਬשים נעשתה בעבודה יפה ונקיה ואמנה, במשך כל השנים לא קרה אף מקרה אחד שיכשיל את הטרנספורטים. וזאת לדעת, הימים הם ימי מאורעות והבקרות בנמל חיפה הימה הדרנית מאד.

אך שיטה זו גרמה לנו הרבה דאגות וצורך. לא תמיד ידענו למצור את הפתח ודרכו פתיחת המכשירים האלה. על מקרה אחד מנני רבים ברצוני לספר. הייתה זאת מחרטה גדולה, שכמותה טרם קבלנו. גם לא ידענו מה היא מכילה בביטנה. הובא רתק עם מכונת-חיתוך אוטומני כדי לחזור את המכסה העבה. הרתק - אחרי מאיצים רבים - לא הצליח לחזור את המכסה; האש לא חדרה לעומק הברזל. הסיבה הייתה נזוצה בזה, שכבת אצתה הפרידה בין המכסה ובין כלי הנשך בפנים. ואז, באין ברירה, ניסינו דרך יותר פשוטה: בהלומות פטיש גדול דפכנו על המכסה. דפכנו זמן רב עד שבמקרה התגלה סדק זעיר בין המתחית וביון גופו הבסיס. ידענו, אכן סוד הפתיחה. כעבור זמן לא רב והרי הכלוי פתרח. אך מה הופתענו בראותנו, שבמקום רובים - שכಗיל היו ארוזים בכלי כגור זה - התגלו תיבות עם נפצים של רימונים פולניים. Aiזה אסוך עלול היה לקרות לו חדרה האש לתוך גופו המכונה, שהיתה כולה כעין פצעת ענק ! אגב, אלה היו ראשוניים נפץ ראשוניים לרימונים מדגם פולני של תוצאתנו.

אר כאן הקדמי מאוחר למועדם.

נוסף על כלי הקיבול הגדולים והחזקים, שבהם נשלחו בעיקר רובים, מקלעים ותחמושת עבורים, המשיכו להגיע תחמושת צעירה וכליים קטנים באירועה יותר פשוטה ופחות בטוחה. תקופת המזוזות נסתימה בהחלתה תקופת ה"ליפטים". ذ"א נבנו ארגזים גדולים ובתוכם רהיטים וכלי-בית של עולים, כביכול. ובתוך הארוןות והכוורת נטנו הכלים והתחמושת ותמיד נשקפה סכגה, שבעוד פיתחת הארגזים ובדיקה תוכנם יתגלה איזה פרץ שעלו לסקין את כל השיטה זו. והרי דוגמה לטכניקה של הוצאת ארגזים מסווג זה מהנמל בלי לעبور בדיקת מס. הגיעו לנמל חיפה שלושה ארגזי ענק עם חיפוי בית ישנים ובתוכם הרבה תחמושת לצריך היה להוציאם ללא ביקורת מס. כדי לפתח את הבועייה בנינו ארגזים לפי אותה הדוגמה ובאותו גודל. היה علينا למלאם בתוכן, שיתאים גם לתוכנם וגם למשקלם של הארגזים הארגינליים. אספנו במשק כל מה שנראה מתאים לאירוע : ארוןנות ישנים, כיריים ועוד קופת הברזל של המשק הכנסנו בתוכם. אך לא היה די בכך כדי למלא את כל הארגזים. ואז הצעיע אליו גולומב ז"ל להביא מטל-אביב את ספרייתו היקרה, שהכילה ספרים יקרים עדן, כגן ; אנציקלופדיות, ספרי היסטוריה ועוד. כל זה ארדנו בשלושת הארגזים, כתבנו והדבקנו את כל הכתובות והסימנים, העשנו אוותם על מכוניות וכן נכנסנו לנמל. על מכוניות שנייה העשנו את הארגזים האחוריים עם תוכנם היקר. עם הארגזים הפיקטיביים נכנסנו למקס לביקורת ואת הארגזים, הטעונים נשק, הרענו דרך השער ובידינו מעודות כשרות וטבות. כך יצאנו בשלום. וכשפתחנו את הארגזים ידענו, שהיה מקום לדאגה. קירות הארוןות התפרקו מרוב לחץ ומשקל והרבה כדורים התפזרו בתחתיות הארגזים. גם הוווליה עוררה לא מעט שאלות. לא תמיד אפשר היה להיעזר בנהג הקבוע ואז היה צורך לפנות לחברת הווליה ולהשתמש בשרותה. וכך לא להכניס יותר מדי אנשים בסוד העבודה הוסכם עם מנהל החברה שנаг משליהם יוציא את הסchorה מהנמל מבלי לדעת מהי. הוא היה מעמיד את המכוניות לחנייהليلת בMargash החברה ולמחרת, השכם בבורך, בא נהג שלנו, חבר המשק; הוא היה מקבל את המפתחות, מביא את הטרנספורט למשק, מפרק ומছדר את המכוניות למקוםה. אותו נהג סודר למחרת לעבודה על מכוניות אחרת.

במשך השנים תרצ"ו-תרצ"ח קיבלנו הרבה NSK. רובם, מקלעי "רעם", מרגמה 3 אינטש, שלפי דוגמתה ייצרו אחר כך בתע"ש מרגמות מתוצרתנו. גם פגזי-מרגמות קיבלו מוח"ל עד שהחלו לייצרם בארץ. כמו כן הרבה נפצים של רמוני יד מדגם פולני. ברבות הזמן הפן להיות רמן שלנו בכל שנות קיומם "הגהנה".

בתוקף המ丑 ובהתחשב בהתרחבות הפעולה, בשל הצורך להגשות החלום, שרבות חלמנו עליו - לבנות מחסן מרכזי גדול, ההולם את הצורך. הבנו את השאלה בפני המרכז באמצעות איש המרכז מאיר רוטנברג. אגב, על האיש מאיר כדי וראוי לivid את הדיבור, אך נעשה זאת בהמשך הדברים. אחרי שיח ושיג רב ופגישות מספר גם עם אליהו גולומב ז"ל, השגנו את הסכמה העקרונית. ואז נערכו רמן פרובלים. שאלת המקום, ביצוע העבודה, החפירה העמוקה והיציקה. מי הפעלים שעבדו בו, ומה לתרץ לאנשים, השואלים לשם מה בונים מרתף באמצעות המשק ועוד רבות השאלות. בנוסף לשאלות הטכניות והתקציבית, כגרון: שאלת חילוף האורויר, אמצעים נגד טבח והשלה הגדולה - שאלת הפתח והסואתו. עמדו לרשותנו כמה וכמה פתרונות, אך אף אחד לא ענה על הצורך המיוחד לנו והוא: גישה קלה יומית בלי להשאיר עקבות אחרי כל פתיחה וסגירה; (איך לא יירוצר כל סדק אחרי הסגירה, על רצפת בטון חלקה, חזופה וגלוייה לעין כל).

ידענו מה נדרש לנו. ידענו, שמכסה פתח הרצפה חייב לנורע בכוונת למטה והצדיה בכך לאפשר כניסה חופשית לא רק לאדם, אלא גם לתיבות גדולות של תחמושת וציוד אחר, ופתיחה וסגירה מהירה של לא יותר מדקה, דקה וחצי. פנינו לכמה מהנדסים וביקשנו מהם פיתרון לפוי ההנחיות שלנו ולאף אחד לא סיפק את הדרישות שלנו. אולם לפי המלצתו של י. דורי פנינו לינספ' זרצקי. איש "שמן", אדם ברוך מצאות. אחרי כמה שיחות איתו הציע כמה פיתרון. אחד מהם התקבל על דעתנו, גם בגין פשוטותו וגם משום שענה על כל ההנחיות שלנו. אך יכולנו לגשת לביצוע התוכנית. העבודה הצלחה מאד ובשנת תרצ"ז עמד לרשותנו מחסן מרכזי גדול ומשוכלל,

שסיפק לזמן ארוך את צרכינו. וזה תואר המבחן : בבור בעומק
אל מטר יצקנו קוביה סגורה בגודל $4 \times 5 \times 80$ ס"מ. על הגג,
שערבו 20 ס"מ, הוטפנו מלורי אבני בעובי 40 ס"מ ועל זה שוכן
גג של 20 ס"מ, כך שקיבلغנו גג בעובי כולל של 80 ס"מ. לאורר
הרצפה, בשטח הפתוח, שמננו בזמן היציקה שני פסים, שמשימשו כבסיס
למכונת קומפרסור. הם הושוו והסתירו את הסדקיות של הפתח ללא
השאר עקבות. מול הפתח, למרחק שלושה מטרים, נמצא בורג גדול.
על הבורג (על תקרת המבחן למטה) מתחו שני פסים ועליהם קרונית
בעובי של מטר, כולה בטון במשקל של כמה מאות ק"ג והוא ניצב
על גלגלים. עם סיבוב הבורג נמשכים שני הפסים עם הקרונית
כלפי מעלה עד לשני הפסים אשר על פני הרצפה, כך שהפתח נסמן
ע"י הקרונית ללא הכל. ובסיבוב נגדו של הבורג, הקרונית שוקעת
כלפי מטה וע"י דחיפה קלה אחורה לקרונית נכנסת ומפנה את דרך
הכניסה. זה הוא, בקורסים כללדים, סוד הפתח. על המבנה זהה
הוקם צריף לצרכי מוסך, כביכול, כך שמכונית הטנספורט יכולה
להכנס בכל שנות היום ולהילח לצרכי פרוק והעמסה, מבלי לשבץ
שעות רבות ויקרות כפי שהוא לפני זה.
כידוע, כל העליות של ישובי חומה ומגדל יצאו ל פעולה בשנות תרצ"ז-
תרצ"ח. כל יישוב כזה היה צריך לזרין בנשך ההגנה ורוב הדיזון
יצא ממחסנו. שביעות רבים לפני העלייה חיכינו במתוח של הכנת
רבים, רמוניים, ציריך איתות ואביזרים שורנים. את כל זה יש
להזכיר גם לשימוש מיידי וגם לאחסון וביום העלייה לספק הכל.
שיא הכנות היה הנטה העלייה לחניתה. כאן דאגנו לא רק לנשך, כי
אם גם להכנת סליקים ניידים, להעברתם ובליל העלייה - לבנות
מקומות מחבוא. גם כמות הנשך הייתה רבה פי כמה וכמה מאשר ביתר
ישובי חומה ומגדל. ואמנם, עמדנו לפה ב מבחן בליל ההתקפה
הראשון.

בשנת תרצ"ח בא המיזוג של שני ארגוני ההגנה, שלנו ושל ארגון ב',
(שכונה אחר כך ארגון הפורטאים) ומחסני הנשך של ארגון זה עברו
ליידיינו. במשך כל זמן המרי"ם הם נפנפו בדמיות הנשך העומד

לרשומות ועשינו הכנות רבות לקבלת הנשך הזה. אך מה עלה בזאת
הרושם כשהחלו להוביל אתרכושם. מספר רוביים דל, אוסף של
אקדחים מדגמים שונים וממושנים, ללא תחמושת כמעט, רימוניים
توزרת עצמית פרימיטיבית ומסוכנים לשימוש. רק מספר לא גדול
של תות מקלעים טובים וראויים לשימוש העבירות לרשונות. אמנים
באוטם הימים עמדו השותפים החדשניים לקבל משלווח נכבד למדי של
תחמושת למקלעים. שיטת המשלווח והאריזה שלהם הייתה דומה לנו, אך
בצורה יותר מרושלת ובפחות הקפדה על צורת ההסרוואה. לדוגמה:
במיכל דמי קומפרסור שמשקלו לכל היתר 200 ק"ג, בנוי פח דק
לא כל אבזרים להסרוואה, ארדו מאה אלף כדורים 9 מ"מ, שכל שוטר
מכס בור ידע להבחין שמשקלו לא עומד בשום פרופורציה להיקפו
וגודלו. אך מזמנו הטרנספורט הוזע מהנמל בשלום והגיע אלינו.
דרישת התקיפה של ראש הארגון ב' הייתה, כי עליהם להשתתף
בפתחת הכלים האלה ולדעת מקום האחסון. הופעל לחץ כבד על
מאיר רוטברג. אך אנדר, אנשי המקום, עמדנו בתוקף שאין להכניות
אדם מהחוץ, יהיה מעמדנו אשר יהיה, וכך נחלצנו מתביעה זו ואיש
ארגון ב' נאלץ להסתפק בזה שזע את עיננו בכלים הסגורים לפני
היפתחם.

שנת תרצ"ח הייתה שנה ברוכה ברכישת נשך. משלוחים רבים התקבלו
מחוץ לארץ בהם נשך חדש, תחמושת חדשה ומספר גדול והורל של
cadours לכלי רובה. יש לציין, שבפרק המאורעות לא די שהיינו
דלים בכמות הנשך, אלא הרבה יותר חמורה הייתה שאלת התחמושת.
היו יישובים שלא עמדו לרשותם יותר מ- 25-30 כדורים לרובבה.
והנה בתרצ"ח עמדנו כבר ב- 250-260 כדורים לרובבה. וגם מספר
הרובבים גדול לאין שיעור. לא היה כמעט יישוב ללא מקלע חדש וטוב
עם כמות תחמושת המתקבלת על הדעת, וזאת גוסף על המקלעים
שנרכשו ע"י היישובים. כאמור, בשנה זו קיבלנו הרבה משלוחים
בכלאי אריזה שונים ומגוונים: דודדי-קייטור להסרוואה משוכנעת,
מכבשים רבים עם הנעה עצמית ונגזריים, קומפרסורים - וכולם עם
carsים מלאים נשך ותחמושת. כדי לא למשוך תשומת-לב יתר על
המידה, הפנינו مدى פעם את המכוניות למקום אחר וגם בשدة הפתוח

פרקנו לא פעם. על מקרה אחד ברכזוני לספר. קראנו לו "משלוח פסח", היה זה בליל הסדר תרצ"ח. בהסכמה מנהל "אתא" בכפר אתה הכנסנו לתוך ביתה חג ימים מספר לפני החג, דוד קישור גדול לעיני כל העובדים. ובליל התקדש החג, כשכל שטח ביתה ר' לא נשאר אדם - גם השומר קיבל חופשת חג באותו לילה - ובשעה שכל החברים בבית התקשו לקרהת הסדר, יצאנו מספר חברים בחשיין יחד עם מאיר לכפר אתה, לפרק את הדוד ולהעביר את תוכנו ליגור. בגמר הפירוק נוכחנו לדעת, שכלי הרכב, העומד לרשותנו לא יספק להעביר את הכל בזמן הדרוש. אז נסענו לקרית חיים לגייס את הנהג שעמד כרגע לרשותנו ובעיקר בזמן הוצאת משלוחים מהנמל. השעה מאוחרת, הנהג יושב עם משפחתו על יד שולחן ערוץ ומטענן על החג. דפקנו בדלת, " יצחק", אמרנו לו, "צר מאד, אך עלייך לנשוע תיקף עמנו". בלי אומר ודברים פשט את חולצתו הצחורה,לקח את מפתחות המכונית מוכן לנסעה. לא יכולנו להיעתר להפזרות אשתו לטעם מה מכל הטוב שעל השולחן, חוץ משתית כוסית להצלחת הנסעה. שתי המכוניות היו קטנות, ללא כל סידורי סליק. העמסנו אותן ללא כיסוי, כשהנשך מזדקך כלפי מעלה. וכך עשו המכוניות שלושה מחזוריים. בין מחזור אחד לשנהו, בעומדנו לחכות לשובם, יצאנו מאיר ונני החוצה לרחוב לשותה מה. והנה במשעדה אחת יושב זוג זקנים ועורכים סדר פסח. נכנסנו ובקשו כוס תה. נראה שעשינו עליהם רושם מוזר. בעבר זה, כל יהודי יושב בביתו עם משפחתו וננהנה מסעודת חג, וכך שני יהודים, שלא עשו רושם של שודדים, בגדים לא נקיים דיים ופניהם מיזעים. בהתחלת לא ידעו איך לנוהג בנו, אך הזקן תיקף פינה לנו מקום על יד השולחן והזמננו לסייע עמם. אנו סרבנו, שתינו כוס תה, נסינו לשלם ולא רצוי לקבל כל תשלום בטענה שאנו או רוחיהם. כל זמן שבתנו שם לא גרו עין מأتנו, לא שאלו שאלות, עצבנו אותם וכחידה הילינו בעיניהם. שבני הביתה, מחד האוכל בקעה שירה של אחרי תכנית סדר הפסח, ונאנן עייפים, מלאי חוויות וסיפוק על הצלחת המבצע שמנו "משלוח פסח".

בענף הספקת רימוני-היד עברנו הרבה שלבים. על דרך ייצורם בזודאי יספרו מי שעסקו בכך. חלקנו בשטח זה הוא רב ומגוון. החל מקבלת משלוחי רימוניים עם קפיץ ונוקר, דרך רימוני-שפושף מדגמים שונים ועד לREMON עם נפץ פולני וייצור ראש-נפץ מדגם פולני - תוצרתנו. הטיפול ברימון דרש זהירות יתר ולא ניתן היה למסרו לטיפורלו של המחסנאי בכל יישוב וויישוב. ולכען היו מגיעים הרימוניים לא טורנים בחומר נפץ, וכך, במחסן, מילאנו אותם בחומר רק בזמן שנמסרו לבבלייהם. עד לשנת תרצ"ח השתמשנו רק בז'לגייט, חומר הטוען זהירות רבה.

קרה מקרה ובמazard של רימוניים היציקה הייתה גרוועה והרימוניים היו מתבקעים לשניהם בזמן זרייקתם והיה צורך להוציאם מכלל שימוש. אך דא עקא, לא היה קיים סימן היכר לכל מחוזר ומazard. הוחלט לבדוק את כל הרימוניים שנמצאו במחסנים של היישובים. היה זה מבצע קשה ומיגע לאסוף ולרכז את כל הרימוניים, לפרקם מן החומר הדביך והבצקי, ובמשabet-לחץ לבדוק כל רימון ורימוץ. מספר הרימוניים בכל יישוב וויישוב היה ניכר למדי. עם התפתחות תעשיית הרימוניים וscallop מגנונים - עברנו עוד שני גלגולים, אמנים פחות מסובכים, אך מלווים בהרבה טרדה. פעם בגל החלפת תא-הנפצים לנפצים יותר משוכלים ופעם בהחלפת ראש נפץ מדגם שפושף גפרורים לדגם ראש נפץ פולני, שהיה הדגם האחרון עד למלחמת השחרור.

גם רימוני רובה ומדוכאה זכו לכמה גלגולים. גורל רימוני המדוכאה היה כגורל רימוני היד : החלפת ראש נפץ כמה פעמים, תודות להתקדמות בטיב היצור ובדיקת טיב הרימוניים אחרי שנשלחו למקוםות להם היה מיריעדים. את הרימוניים קיבלנו מחסני הדרום. בהתחלה בקופסאות פח סגורות הרטטיות וגם רימוני הרובה, כל REMON בקורסתו, היו סגורים הרטטי. אך מרבית המשלוחים ומכוונית הטרנספורט עם הסליק הצר שלא הייתה מסוגלת לענות על הצרכים - עברנו לשיטה פחתה בטוחה, אך יתרונה בזאת שבנסיעעה חד-פעמית

הספקנו להוביל כמות העולה פי כמה וכמה. את השיטה החלפנו מדי פעם בפעם. לעיתים העסנו מכוניות משא מלאת-רים ולבסוף כמה טונות של פרי הדר או תוצרת אחרת, הכל לפי העונה.

מספר חדשניים אחראים פרוץ המאורעות השבענו כמה אנשים בכל יישוב לדגל בריטניה הגדולה והם שמשו כחיל מצב בילישוביים. אחר כך גם הורשו לצאת לסיורים ברגל בשדות, ולבסוף עלו על טנדרים משוריינים. זיונים היה דל והיה צורך להוסיף להם ציוד עברי עצמאי, בעיקר רימוניים ונשקי אוטומטי. גם כדורים לרובים ראשיהם היו לשאת בכמות מוגבלת, שלא היה בה כדי לספק את המינימום הדרוש. ברוב הטנדרים והמשוריינים סודרו סליקים והכוחות הרגליים נשאו עמס נשק בלתי לגלי. אותו הדין חל גם על השומריים שמרו על בוני גדר הצפון (גדר טיגרט). בנקודת הריכוז של המננות בנינו סליקים וגם במשוריין של השומריים נגנזה כמהות נשק לעת צרה. וזכור המקלה, כשהותקף המשוריין על יד מלכיה והבחורים נשארו ללא תחמושת אחרא חילופי אש עם התוקפים, כשהם כלואים במשוריין ששקע בתעלת. ורק רימוני היד הבלי לגליים הם הם שהצילהו אותן ממרות בטוח ונתנו להם שהות להחזיק מעמד ולא להניח לתוקפים להתקרב למשוריין עד בוא העזרה.

בשנות המאורעות התקיימו הרבה קורסים, מהם מרכזים ומהם אזורים-נפתליים. גם הדאגה לקורסים אלה הוטלה על המחסן המרכזי. היה צורך לספק כלים וחומר אמורנים שרנה ומגרון. חומר הדרכה רב הופיע בדף, בעיקר בשכפול. קיימנו מחלוקת לחומר הסברה והדרכה בנושאים צבאיים. הביקוש לחומר זה היה רב. מובן שלא יכולנו לאחסן את החומר הזה במחסן והקצינו לו חדר בקומת-קרקע חזי סמויה.

בשנה האחורה של המאורעות החל התעש בייצור יותר נרחב של מרגמות 3 אינטש ועוד נעמדנו לפני בעיה רצינית של דרכי העברה. מכוניות הסליק שעמדו לרשותנו צרויות היו מהכיל את הכליזה,

במיוחד את צלחת הבסיס. לא פעם העסנו את המרגמה בתוך הסליק ואות צלחת הבסיס הרבלנו באופן גלוי לגמרי. אך אי אפשר היה להריגיז יתר על המידה את שר המזל. ואז התחלנו לשלווח את צלחות הבסיס במכוניות משא מקריות ודבר זה גרם לשיבושים רבים וקשיים לא מעטים.

לרשوت עבדת הטרנספורט עמדו מספר נהגים, מהם זמניים ומהם קבועים. את הנהגים החלקיים היו מגיסטים עם מכוניותיהם להעברות חד פעמיות. אם להוציא מהנמל או להוביל ממחסן למחסן כמוניות גדולות של תוכרת. הנהגים הקבועים היו צמודים לצרכי העבודה, הם ומכוניותיהם תמיד - יום ולילה.

בסוף שנות העשרים המאוחרות והתחלה שנות השלווחים עמדו לרשות המרכז מכונית דו-מושבית עם רצפה כפולה בעלת סליק קטן, בלתי בטוח. הנהג, אליק שטיינברג - איש תל-אביב - עסוק בעבודה זו למעלה מעשורים שנה, עבר כל סכנות הדרכים וסכנות החיפושים. יום וליל בדרכים. נפגע בתאונת עבודה, קיבל עצוע מוח ונאלץ לעזוב את העבודה. הרבה עמל השקיע האיש, תמיד על יד ההגה ללא יום ולילה, ישן שינה חטופה בבית-לא-בית, נמצא תמיד בדרכים שסכנהן גדולה. פרצו המאורעות והתנוועה מהדרום לצפון מתנהלת דרך שכם - ג' ניק בשירות בלוני משמרות בריטיים ובשעות קבועות.

בעזרת ניק הרים שכם השיגרה מותקפת ונעכדת במספר שעתות. אנו ישנים כמה מקלים אוסטריים, אך תחמושת אין לנו משוריינים להחמושת ויש להובילה מטה'א בהקדם. מכונית-הסליק אין ביכולתה לבצע את ההברה. ואז אליק מתנדב להובילם במכונית משא פתוחה, ובדרך בין הרים שכם השיגרה מותקפת ונעכדת במספר שעתות. אנו כאן, במקום, יודעים שהמכונית יצאה מטה'א ויודעים גם שהשיגרה הותקפה. המתייחות רבה. מאיר מגיע מחייב כדי להתחזות על המ化妆ה ורך לפנות ערב מגיעה המכונית עם ארగזי התחמושת. הפגישה נרגשת. את המטרה השגנו. יש תחמושת בשbill המקלים. העבודה הרבה ואין ביכולתו של אדם אחד לבצע ואז כעוזד לאליק גודים פיני בן-פורת חבר נען. זמן מה עבדו יחד על מכונית אחת במשמרות.

אחד עבד ביום וחברו בלילה, אך גם סיידור זה לא הספיק ואז נרכשה מכוניות שנייה וכל אחד עבד על מכוניות בנפרד. כל הימים הם אצ'ו-רצ'ו כדי להספיק. עומס העבודה היה רב ומעל יכולתם הפיזית והם היו כורעים תחת עול העבודה. מסכנות דבשות נחלע פלני בנדודיו בדרכיהם. הוא העטינן כתים הפליפר המפוזרים: בזמן מלחת השחרור טס הרבה בשדות הקרב כדי להצניח מזון ותחמושת, אך מותו הטרגי מצא בתקנית האומללה בשמי בולגריה כשמתוoso הופל ע"י חיילים בולגריים והוא במלוא אורנו ותנופותו. שותפים לעבודת הטרנספורט של אליק רפלני בתקופה מסוימת היו שלמה שמיר ודוד שאלטיאל ובזמן מאוחר יותר יעקב פילנברג איש שכ' בורוכוב; אלוני חבר גן-শמוֹאַל; חבל כפר גלעדי וגבעת ברנש ועוד שניים שלושה אנשים. אך עליהם איחד את הדיבורים בבואה הזמן.

בסוף שנת תרצ"ח הגיעו המאורעות לשיאם והשליטנות הבריטית החלייטה לשים קע להתפרצויות של העربים ולתגובהם של היהודים. אך פירסם הנציב העליון מינשר לאוכלותה להתפרק מנשאה והכריז על מצב חרום ואיום בעונש מוות על כל מי שיימצא אצל נשק. במקרה או שלא במקרה, דווקא ביום פירסום המינשר העמסנו מכוניות גדולות באלפי נפצים לרימונים פרלנרים. בכיסוי השתמשנו בכמות גדולה של עצ. המשלוח נשלח לת"א. הוא היה חיוני לישובי הדרום וקראננו לו "משלוח המינשר".

מעטים האנשים שעמדו לב ועוד פחות מזה ידעו, שכל הכלים הנושאים מספרים שתחלתם "14" - שם המحسن שלנו "יד" - הם מספרים סיידוריים שלנו. בזמן הקמת המحسن הגדל קבענו והנגןנו מספר שלנו וכל כלי היוצא ממחסן זה שלנו נשא את מספרו. כך יכullenנו תמיד להתחקות אחרי כל כלי היכן הוא נמצא. אותן הדין חל לא רק על רובים, אלא על כל כלי הנשק אם זו מרגמה, מקלע או אקדח. נעשו עוד פעולות דבשות, כגון: רכישת רובוי-צדד וכמות גדולה

של כדורי צייד. בזמן ההוא החלו ליצר מרגמות ד' ולהן נחוצים היו אלף פגזים. דרישים היו הרבה כדורים בליסטיים ורק ע"י פירוק כדורי הצייד והוצאת כדוריוני העופרת יכולנו לקבל את הcador הדרוש למשען. התקשרנו עם סוחר נשק מוכך ע"י השלטונות ובאמצעותנו נתאפשרה השגת הכמות הדרושים. לא אמינה את כל הפעולות מפני שתקצר היריעה ואולי גם אין צורך לפרטן. כוונתי לתת סקירה בקורסים כלליים.

לפני שאסלים פרק זה עלי להזכיר עוד פערלה שבוצעה במידה רבה בזכות מאיר.

בשנת תרצ"ז נרכשה כמות של מקלעים מטיבוס לוריס-גן. מקלעים לא חדשים, אך מחודשים. הרכישה נעשתה באחת מארצאות אירופה. DAGROT רבבות גרמו לנו מקלעים אלה. רבים החלקים הפגומים שהתגלו בהם ונחוצים היו ללא דיחוי חלק חילוף רבים. אמנס טפלו ברכישתם בחוץ לארץ, אך בינותיהם היה המצב דחוך. גם מקלעי הלוגנים שהיו בידי ייחידות הגפירים על הטנדרים לא היו מטיב מעוללה וכל קלקל היה מוציא את המקלע משימוש זמן רב. עד שהסדרניות בסרפנד תיקנו את הטען תיקון נשארו היחידות הנידחות בלי מקלע. רהנה, נודע, שבאחד מישובי הגליל ישנה כמות לא מבוטלת של חלק חילוף למקלע לוais עוד מזמן מלחמת העולם הראשונה. אחרי משא ומתן עם משק זה והבטחת פיצויו הוגן נמסר לידיינו חלק חילוף רבים, שככלו מאות רבבות של פריטים. כך התאפשר לנו להחזיק את המקלעים במצב תקין, ולא רק המקלעים שלנו אלא גם מקלעי הוד מלכותו.

בקיץ תרצ"ט, חודשים מספר לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, (בה הגיעו המשלוחים לקיעם) עוד הספקנו לקבל משלוח של שתי מחרטות וכמנהגנו תמיד נהגנו גם בחרטות אלו: פרקנו את המחרטות לחלקהן ואות הבסיסים ניצננו לרטיסים. אך גמרנו את העבודה ורע בא בתל-אביב עם הוראה לא לשבור את המחרטות, כי

מחרטות יקרות ערך זו, ומינויועדות לקידוח קני רובים וחריות סלילים. עם כל הצעיר את הנעשה אין להשיב. בכל זאת נעשה ממש מצד בית המלאכה של הטכניון. אספנו את השברים, הבנוו אותם לטכניון ואחרי חודשים רבים של עבודה-שחזר הצליחו להרכיב מחרטה אחת שהיתה ראוייה לעבודה.

קץ תרצ"ט. בכל מORGASH ערב מלחמה. השליטונות הבריטיים מצרים את עצדינו יותר ויתר. מתפרסם "הספר הלבן" נגד העלייה היישוב נערך לפעולה. ההגנה עומדת הכן לצד מוסדות היישוב, לכל תגבורת שתידרש ממנה. מארגנות הפגנות בערים וمتכניות מכניות שלTAGBOHA מעשית. אך טרם היה סייק לבצע דבר ופורצת המלחמה הגדולה. היישוב מכיריך שביתת נשך נגד מדיניות "הספר הלבן" ומעמיד את עצמו לצד הלוחמים נגד היטלר. אך מכאן ואורבת סכנה חדשה. כדי להוכיח את לוויאליותו של היישוב כלפי השליטונות באה דרישת כי נפרק מנשכנו בטענה, שאין לסבול בעיתות מלחמה ציבור מזויין בצד פרט, שאין לשיטות שליטה עליו. אך ביודעם, כביכול, את תנאיינו המיוחדים - ומתוך רוחב לב של השליט - הרדי מוכנים השליטונות, תמורה מסירת נשך ההגנה כרצוננו, לזמן חיל מצב היהודי בנשך לגלי ובפיקוד בריטי. דרישת זו הייתה מלאה ביום די ברור של חפשי נשך. יש לומר, שגם בתוך היישוב היה מי שנלכד בפטיוון זה וראה בו הצעה הוגנת. שגם בתוך היישוב היה מי שנלכד בפטיוון זה וראה בו הצעה הוגנת. נשפה סכנה מבפנים ו מבחוץ וחווקים חוקי-חמורים של זמן מלחמה. אך ניתנה הפקודה להוציא את הנשך מתוך היישובים ולהטמיןו עמוק באדמה, הרחק מגבירות היישוב בשדות ובמטעים. המחסן היה מלא על גדותיו תודות לרכישות המוגברות של השנה האחורה והיה צורך לגשת למלאכה. והמלאכה הייתה רבה ואחראית. יש לבנות כלי קיבול רבים וגדולים. אסור שכלי הקיבול יחדירו מים, יש לפזרם למרחבי השדה ולקברים עמוק באדמה. את העבודה יש לבצע עם מינימום האנשים, כדי לא להכנס רבים מדי בסודה. ושאלות השאלה: איך להבטיח, שבבוא הזמן, כשהצטרך להוציא את הנשך הרב זהה, נמצאהו אחראי שהשدة ייחרש ויזרען כל סטייה קלה לכך

ולכאן עלולה להביא לאובדן נשק יקר. כאן חלה עבודה קדחתנית של הכנת כלי אריזה. השתמשנו בצעירות של "ז' ובקטעים באורך של 80 - 1.50 מ'. ריתכנו תחתיות ולמעלה סידרנו מכסים עם סגירה הרטית כך שיוכלו לעמוד לפני כל רטיבות. גם בחבירות נפטע השתמשנו וכן כן במיכלים יותר גדולים, שרידים של משלוחי חוויל. התאמנו אותם לתפקיד זה. בסה"כ השתמשנו ב-55 כלי-קיבול וכל זה ב-22 מקומות שונים בשדה הפתוח. שרטנו מפות לכל המקומות הללו ובבוא הזמן, כשהיה שוכן צורך לגבות ולהוציא את כל המחבראים - הצלחנו להתגבר ולזהות את כל המקומות. אגב, שום מיכל לא הושתת והכל הוצא בשלמות. כך נכנסנו לשנתה הראשונה של המלחמה עם מחסנים מרוקנים. פעולת הרכש הופסקה לgemäß. המנגנון קטן והפעולות בקרב חברי ההגנה נחלשה. מצב זה נמשך כל שנת 1940.

ברם אסירים את הפרק הזה הנני רואה את עצמי חייב חובת-כבוד להעלות ולו גם בכמה משפטים את דמותו של האיש שכח רבות האציל מרוחו על האנשים שעבדו במחיצתו והאור שהקрай סביבו במידותיו התרומיות. כוונתי לאיש המרכז מאיר רוטברג. פציפיסט עד שורש נשמו, סולד מכל גילוי של מיליטריזם, אך בכלanza חרבות ריק מתוכן; אדם ישיר, גאה ועם זאת ענור, נאמן ליעודו שיעיד לעצמו והוא: בניין כוח עברי רב-עצמה, מושתת על טוהר הנשען ללא סטייה וויתור בכל מצב ובכל תנאי. שנים רבות שרת את מפעל ההגנה מבלי להפוך אותו קרדום לחפור בו. במשך שנים הראשונות של מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט המשיך לעבוד בבב"ח למצוות ואות זמנו הפנוי הקדיש מתוך התנדבות לענייני ההגנה. והוא אז איש קשיש והעובדת בבייח"ר מפרקת. רק אחרי דרישות והפצצות רבות מעד המרכז נאות לעזוב את העבודה ולהתמכר כולם לפעולות זו. גם דרישת המרכז לא היתה עומדת לו לולא הווייכוח העקרוני שפרץ בין כותלי בייח"ר על דרכו ויחסו לעבודה השכירה וניצולה, שימוש גורם מכרי עבורות שמאיר ימשיך לעבודתו בבב"ח זה. מאיר היה איש בעל עקרונות יציבים הן בתנועת הפעלים והן כלפי היישוב כלל. הטיף לחיה צנע ושימש דוגמה בחילו הוא. כאב דואג היה

ליישובי הצפון, ידע את דאגתם ועשה כל מה שיכל למעןם אף שלא היפלה לרעה יישובים אחרים. מדי פעם, כהעמדה לחלוקת כמות נשק בין מבקשיו, ידע מair לחקור חלוקה צודקת וגם אלה שתבעו כמות יותר גדולה לעצם ידעו, שבגישתו ושיקוליו של מair מידת האמת והירושה היא הקובעת. הרבה ימים גדולים עברו על מair בחלוקת נשק ליישובים וברכישה בגבולות הארץ. אך יומו הגדול היה תמיד יום הוצאה נשק מז הנמל. כבר משעות הבוקר לא רגע האיש, DAG לכל הסידורים, עודד את הנהג וליווה במלת חיבה וטפיחה על כתף.

האיש הרציני והסגור, שאינו משחית אף מלה אחת מיותרת, היה מגיע למשק אחרי הוצאה המשלוח זורח וקורן. משתובב הילד ומפריח הוצאות על חבורן הדוד ג'ו. וכטוב לבו עליו היה שולף מכיסו הצדדי בקבוק קטן והילנו שותים יחד לכבוד המאורע והצלחתו.

ילדי טיפוחיו של מair, שאט דאגתו ואהבתו שיקע בהם, היו נהגי הטרנספורט. יומם ולילה הם היו בראש דאגותיו. כל נסיעה שלהם ובמיוחד ביום של אי שקט (ומתי היו ימים שקטים?) הייתה מלאה בצער וכאב עד להרגשת כאבים פיזיים ממש. מקרה אחד או שניים מני רביים ברצוני לספר כאילוסטרציה ליחסו.ليل כפורים תרצ"ז. מבעוד יום קיבלנו ידיעת להכין כמות דוברים לשלוח דחוף לירושלים. המכוניות עמדו להגיע בכל רגע ואני עשינו את כל הסידורים להעסה מהירה כי החג משתמש ובא. נוסף לכך לא רצוי שמכונית יהודית תנוע בלילה כזה בכבישי הארץ. לרוע המזל המכונית התעכבה והגיעה רק בערב. שנודע למair על העיכוב בא למשק. אחרי שיקולים רבים הוחלט שהמכונית תצא ועם הנהגים סיכנו שבדרכ לירושלים - בג' נין ובסכם - יטלפנו למשק למסור על שלומם. (כביש חיפה ת"א טרם נסלה). ונהנים עוברת שעה ועוד שעה ומהבחורים אין כל אותן. אגב, הנהגים היו פיניליה מנען ושלמה שמיר. מair מלא דאגה, מתרוץ בחרד כארוי בכלוב וממלמל כל הזמן: הפרקתי את הבחורים . . . מרוב צער ואחריות דורש מair להודיע לתחנות המשטרה בדרך לירושלים שייצאו לחופש. אנו מנסים להרגיעו ולשדרו בכל מיני שידולים ובינתיים השעה 11 ואין עוד לעזר את מair מלעשות את הצעד המסוכן הזה.

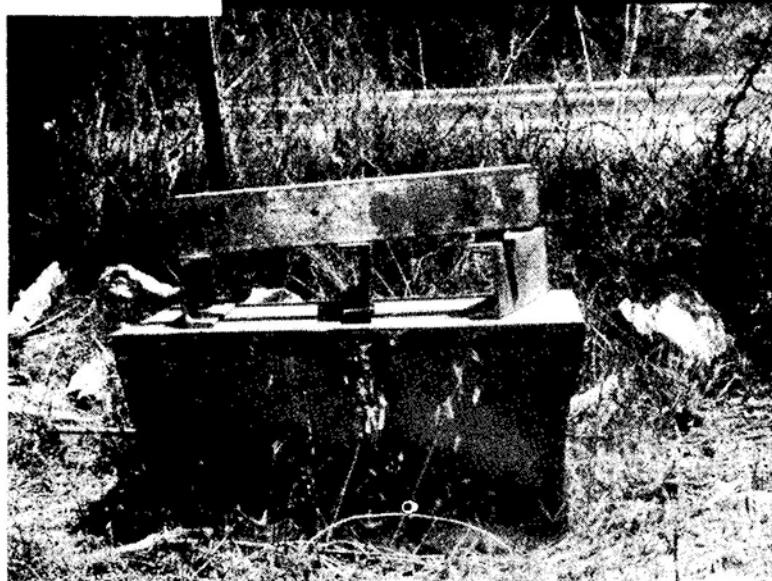
נשנו שוב לטלפון ואז נשמע צלצול : מדברים מירושלים. מתברר, שבדרךם הם החליטו ביניהם שחייב על הזמן וזהרו ישר לירושלים. והנה הם חיים ושלמים. זמן רב לא שכח מאיר את הערב זהה.

מקרה שני עם נהג אחר, עם אליק. באותו יום ביקר אצלנו מאיר ביקור רגיל. אחרי שהעמסנו את המכונית וזוו עמדה לצאת לדרכ. העטרף מאיר על אף הפערתנו לא לנסוע במכונית עמוסה מtoo דאגה לבתוינו, אך תמיד דחה דרישת זו וכן גם הפעם בעונתה, שכן לו עדיפות באמצעי ביטחון על פני יתר העובדים. בעבר המכונית בכספי בלבד-א-שייך פגע הנהג בילד ערבי. כמובן התקהל המוץ רב. הימים ימי מאורעות ובהמון המות נשמע קול : "הכוו וחרגווה!" ואז ניצב מאיר בינו ובין ההמון וגרפו מחפה עליו. למצלם הזרמן אוטובוס למקום וחילץ אותם ואת המכונית עמוסת הנשך. רחוב וציב היה עולמו הרוחני והמוסרי. אב טיפוס של בן העלייה השנויות ומהמעולים שבה. איש התנועה הקיבוצית בעמק-לבו, שלא בא על סיפוקו בהגשמה חלום-חיינו. אדם בעל הגיון בריאות ועצה טובה. והיה למי לפנות בצר לך. מרגל היה בפי אנשי הטרנספורט קל לצאת בדרך בידיעך שלביו של מאיר מלאוה אותו ובעת צרה לא יעצבר ואת משפחתו.

העליתי קורים מועטים בדמותו הנאצלה. חובה לייחד לזכרו פרק על חייו ופעלו. ומקורה אני שחברינו יעלו ויישרצו את חוט חיינו במלוא שיוך קומתו. מאיר נפגע בתאונת דרכים והוא מרותק למתנו זמן ממושך. הוא ניהל את הפעולה מtoo בيت החולמים. קם מהוליו ועשה מאיצים עליונים להמשיך בעבודה, אך כושר עבודתו נפגם בצדקה חמורה. מאיר פרש מהעבודה, הסתగר בפנתה ונזכר חיינו דעך את אט. קומץ חברים שמרו לו אמדניים עד יומו האחרון. ירד המשך על דמות נפלאה וצער, צער מאד.

התחלתי את הפרק הזה במונה של יגור במערכות ההגנה ואסרים ביגור.

המטוס
הראשון
של
ההגנה
שהגיע
בליפט
ליגור.

הקרוניות שסגרה את פתחו
של הסליק המרכזי.

טליק לנשך ברפת.

בפרוץ מאורעות הדמים של תרצ"ו עמדנו מוכנים פחות או יותר. היה צורך להפעיל את המנגנון, ומכוון ההגנה במקומות-געה. לא כבמאורעות תרפ"ט פגשו את מאורעות תרצ"ו. במשך השנים השרנו קדר מדריכים ומפקדים, שהיו מסודרים ליטול לידיהם, כל אחד בעמדתו ובגזרתו, את היוזמה להזוף כל התקפה אפשרית. גם בשטח היזון לא שקטנו על השמרים והרבינו לרכוש נשק. במקש פעולה מילפקדה כוועדת ביטחון, שכל עניני הביטחון נחתכו על ידה. כל כוח האדם עמד לרשותה, הן הכוח הלוחם והן כוח השירותים. השפעת הוועדה הקיפה שטחים רבים ורבים. גמל אז הצורך לשותף מספר אנשים יותר גדול בשיקול ובהכרעת העניינים. הקמנו מועצת-ביטחון ממונה : האנשים לא נבחרו מבין כלל הציבור אלא מונרו ע"י ועדת הביטחון. כאן נטמן הזרע למוסד נבחר ומוכר ע"י כל הציבור ברכה רבה ראיינו במוסד זה. אמנס רבים היתלו בו : מפקדה צבאית דמוקרטית ? אך ברבות הימים הלו כולם בעקבות יגור משקים רבים. גם ביחס לשיתוף החבירה בעול ובחירות להגנה עשינו מפנה חד. לא זו בלבד ששיתפנו בחירות בתוך המפקדה, אלא גם בשטח ההדרכה תפסה החבירה מקום נכבד ולא מעט חברים קיבלו את השרותם הצבאית מיידי החברות. גם בפיקוד בעמדות לא נגרע חלון של הבחרות. ויצא הקול כי ביגור מתחוללת מהפכה במושגי ההגנה ובסדריה, ובאותה ממעצת הקיבוץ הוחלט לחייב את המשקים לנהורג כמנגיג ויגור ולשתף שיתוףאמת את החבירה. גם מועצת החברותتابעה את התביעה זו מארגוני ההגנה בעליים ובמושבות. עוד שינורי הנגנו : עד הזמן ההוא לא היה קיים תקציב לצורכי ההגנה ובכל מקרה היו מקציבים סכומי כסף שורנים. במקש נקבע תקציב שנתי מאושר ע"י המועצה. אמנס ללא פרוט סעיפי ההוצאה, אך אפשר היה לעבור במסגרת התקציבית ע"י תכנון שנתי. עוד חידוש חדשנו. מקובל ומוסכם היה, שאין ברגעם עמדות קבועות וציביות, אלא משתמשים בעמדות אדריות מסוימות בשקי חול. והנה נגשו לבנות עמדות מבוצרות מבטן, היכולות לעמוד בפני התקפה מבלי שתחשוף את עצמו לכדורי התוקפים. אמנס השקענו בזיה סכומים לא קטנים. נבנתה חגורת עמדות סביב כל המשק, והדגמה שלנו שימושה אוות לשינוי מערכת ההגנה ביישובים רבים. אך לא אמרנו די

בזה. שיטת ההגנה הצמודה לעמדה, הכבידה הכבידה רבה. שיטה זו ריתקה כוחות רבים יום-יום ולילה-לילה היה עליינו לשפט בעמדה ולחכמת לתקפה אפשרית בלי דעת מיידה צד תבוא. זה הביא להשתתת הכוחות ומריטת עצבים. זאת ועוד: התוקפים יכולים להתנווע גם נעו בחופש מלא, ללא כל סכנה להם מצדנו.

החלה להבשיל ההכרה לצורך לנשות ולפגוש את האויב רחוק מגבילות היישוב. התחלנו לנחל פועלות-הסברת בחוגי מרכז "ההגנה" ואישה, שבסיכון דומנה פגישה לחבריו המשק עם אנשי המפקדה ובתוכם גם מאייר. אחרי ברור וליבורן קיבלנו היתר להוצאת משמרות מזוויניות למרחבי השדה וההר. אחרי מספר פגישות עם כנופיות ערביות החלו העربים להרגיש את עצם לא בנה וنعمנו מלבוא בתרומנו. לנו הוקל. יכולנו להקטין את מספר העמדות ואת מספר האנשים בתוכן ולהסתפק בשמירה מוגברת. קבוצת אנשים בכוננות במרכז המשק עמדה כאן לכל מקרה שייבוא. זאת ועוד: הצבנו לנו כטירה לשטף את כל חברי המשק בנשיאות עול ההגנה במקום לפי יכולתם ונטיותיהם. לשם כך נחויצים היו הרבה מדריכים, ואז נשלחו הרבה אנשים לקורסים רבים ושורניים, כגון: חבלה, איתות, קשר, עזרה ראשונה וכיו' נוסף למדריכים בנשיק השורה. אחרי שהתגבש חבר-מדריכים אפשר היה להגיש את תכנית האמורן לכל חברי המשק. ארגנו קורסים דו-שבועיים של אימון מרכז על שבוע העבודה. במשך מספר חודשים מיבצע גדול וכבד-על זה העיקן לא כמעט על המשק, אך היה רב חשיבות.

גם בהרשעת עזרה ליישובים אחרים לא הגיע חלקה של יגור, ורבים מן היישובים, יגור נטל חלק בהחזקתם או הגנתם: עזיזין רק שלושה מהם. בשנת תרצ"ו מצב היישובים בגליל העליון היה בכדי רע, בעיקר במושבות הוותיקות. הכנופיות הערביות השתוללו במושבות באין מפריע ואיימה הסנה שכאן לא יחזיקו מעמד מול לחץ העربים. גם המורל הנמורע אצל תושבי המושבות גרם לא כמעט לנצח. כאשר הופיע איש מטעם המרכז בדרישה לגיליס עשרה אנשים לעזרה

לגליל נענינו ללא ויכוח. לא עברו יותר מספר שעות וanganese הודיעו מ민יטותיהם, ארزو את חפצייהם והתייצבו היכן לדרך, כמעט ללא ידיעה לאן פניהם מראdot. ואכן חבירינו השתלו על המצב במושבות הגליל ובmesh תקופה מסוימת ניהלו את ענייני ההגנה במספר יישובים בו. מקרה שני: אחרי הרצח הנטען של אס רשמי בניה בקריות-חרושת השתרדה בהלה והחלה בריחנה מן המקום והיה חשש שהיישוב הזה יעזב לغمри. ומה גם, שקדם לכך היה במצב של התפוררות. קיבלו על עצמן - בעקבות פניה מצד המרכז וגם ביוזמתנו - את שמירת המקום ומחזקתו בעזרת מספר גוטרים. עשינו זאת תקופה מושכת למדי.

אותו גורל, אך בתוצאות יותר טריונות, נפל בחלוקת של רמת יש. יישוב שאר זה החל להתרחב והוקם בו ביח"ר גדול לטקסטייל. גרו בו שתיים-שלוש משפחות והוא היה מוגן ע"י שנאים-שלושה גוטרים בראשות שוטר יהודי. המקום הותקף לילה לילה. המגמה של העربים הייתה לאלץ את האנשים לעזוב את המקום בנסיך חרדר ונשנה להצעית את בית החروس. נתבקשו להגיח עזרה למקום. נשלחו לעזרת השמירה שני אנשים מדי לילה. באחד הלילות שוב הותקף המקום ותוך חילופי הירויות בין חבירינו ובין התוקפים נפגע חברנו פלדמן מכדור התוקפים ונפל מת. בזעם כבוש פגשנו את האסון הזה. תשובהנו לעربים ניתנה ע"י הגברת השמירה וגאי-נטישת היישוב. ורמת-יש לא נעבה.

עוד רבים ושובים היו מבצעיה ופעולותיה של יגור במשך שנים המאורעות תרצ"ו - תרצ"ט. ניסיתי בכמה קווים לתאר מה היה מקומה וחלוקת של יגור במערכת ההגנה הארץ-הכללית על רקע המאורעות הכלל-ארציים, מבלתי להתעכ卜 במיזח על יגור והגנתה. לא סקרה את חלקה של יגור בשטח ההעפלה, אף שהיא רב ועשיר, ובזה תם הפרק של מאורעות הדמים בשנות תרצ"ו - תרצ"ט. מכאן וайлך החל פרק חדש: מלחמת העולם השנייה ומלחמת העצמות.

יעזק עם אסליקים
לנשך שהוועלו
במיכלוי מים ביום
הקמת חביבתה.

בבנייה גדר הצפון
מלכיה 1937.

* * * *

תמיד בלילות שי - ערב שבת ובלילות שאחורי העבודה היה
זמן הנח לטיפול בנשך.

העוֹשִׁים במלאה

הסקירה לא תהיה שלמה אם לא נזכיר ולא נשלב בתוך פרשת המחסנאות ביגור כמה אישים ובראש וראשונה - מאיר רוטברג. האיש שלIROVA את הרכש והמחסנאות וצירוף היישובים במשך תקופה ארוכה, סוערת של שנים השלושים עד שנפגע בתאונת דרכיס, שרתקה אותו למיטה ולא חללים עוד. עד הסוף המר היה כאב מסור ורחמן, ליווה את הבוחרים שעשו במלאה זו הן ברכש והן בהובלת הציוד וחילוקתו ביישובים השונים והרבבים בארץ.

אין אני מתקוון לכתוב את הביאוגרפיה של מאיר, אף על פי שרורי האיש שיעלו את תולדות חייו בין איש תנועת הפעלים למען דור יבו; אך זאת לדעת, שעד שנת 1937 מאיר עבד במרכז "ההגנה" כמתנדב. הוא היה חבר קואופרטיב "נמליט", בית חרושת לתעשייה מרכזפת. כל היום עבד כאחד הפעלים ביציקת מרצפות, ובערבים הקדיש את עצמו לענייני הגנה. את האנשים שעשו בפועל היה מקבל בכל עת. כשהוא הגיע שק, מאובק מלט, הינו מתישבם באחת הפינות של בית החrosis ומטכננים את העבודה וחילוקתה. לא פעם במעמד זה נחטכו הדברים, וכך : מה הנסיבות והסוג של ציוד שיישוב זה או אחר קיבל. וכל זה היה נרשם על דף תלוש של פנקס כס או סתם פlista נייר. עד התחלת מאורעות 1936 לא ניהלנו כל הנהלת חברות. עם הרחבת היקף הפעולה, הנהנו פנקס של עבר רשב, ובסוף הגענו לכרטיסייה מסודרת עם פנקסי קבלות מודפסים, והציגו נסגר רק לפיה קבלה מסוימת במספר סידורי; הcartisie הייתה מעודכנת כל יום. רק בשנת 1937 התחיל מאיר לעבוד במרכז "ההגנה" כעובד מן המניין, וזה יכולת לפגוש אותו בכל דרכי הארץ, כמובן רק בשירות ציבורי. אף פעם לא הרשה לעצמו להשתמש בטכסי. הטכסי היחיד שיכולה לפגוש אותו נושא בו היה טksi הסליק. רבות נזפנו בו, כמובן בעדינות רבה, על כך שהוא מעמיד את עצמו בסכנה בנוסע במכונית עמוסה נשק, אך קשה היה לשכנעו. מוגבל היה בפיו : אם לבוחרים מותר להסתכן, ומה אני עדייף מהם ? נזכר אני מקרה. זה היה בליל הCAF'ORIM תרצ"ח. קבלנו הוראה

להעביר לירושלים באופן דחוף כמות של רובים. כמורben שלשעה הקבועה הרובים היו מוכנים, ועם שקיעת השמש הופיעה מכוניות הסליק. בה היה פינילה, שלמה שמיר ומאלר. הימים היו ימי השתוללות הכנופיות. העמסנו את הרובים בסליק, בינתיהם החסין. בדרך לירושלים עברה ביוםיהם ההם בכביש ג' ניק-שכם. דרך זו הייתה בחזקת סכנה ביחיד בלבד, והחרדה לבוחרים היתה רבה. מאיר נשאρ בחדרו וננדברנו, שככל מהנה בדרך שאפשר להשתמש בה בטלפון - טלפונו. והנה עובה שעיה ואין כל ידיעה ומאלר יושב כמו על גחלים ולבו מלא חרדה. כל מיני מחשבות התרכזו בראשו, ומוכן היה להגיע למעשה של יארש, להתקשר עם תחנות משטרה ולהודיע על שני אנשים שייצאו בדרך ולא הגיעו למחדץ חפצם. במאזים רבים הצלחתי למנוע מועד זה. וכך עבדנו עוד שעתיים ופתאום מצצלל הטלפון ומודיעים מירושלים שזה עתה הגיעו בשלום. התברר, שהבחורים החליטו כי במקום להתעכב בכל פעם בשבייל לצלצל, ימשיכו ישיר לירושלים וכעבור ארבע שעות הגיעו למקום. אך כמה עגמת נפש וויסורי מזפון היו לנו בלבד שימושים זה !

ועוד : פרצו המאורעות, וכאן בצפון היו לנו כמה מכוניות ירייה והימה "שווורצלוזה", אך ללא כדורים, ובתל-אביב התקבל אז משלוח של כדורים למכוניות אלה. הדרך הייתה קשה, מכונית פרטיזן כמעט ולא נסעו. נוסף לזה היה צורך להעביר כמות גדולה בבהacht, וזה העמיסו על מכונית מסוימת גדוריה של כדורים בארגזים ללא כל הסואנה. בדרך בין הרי שכם הותקפה השিירה על ידי כנופיה והקריב נמשך שעות רבות. הידיעה על ההתקפה נתקבלה כאן ומאלר בא לטקס עצה מה לעשות. הנהג של האוטו לא ידע מה הסchorה שהוא מobile, אך לירוה אותו אלכס, איש הטרנספורט. חרדנו להם מאד, אך מאיר התהלך כאדי בסוגר עד אשר אחורי שעות רבות של ציפייה הגיע המשלוח. בדמурת בעיניהם חיבק מאיר את הנהג ואת אלכס.

התברר שהתקפה הימה כבده מאד ומשמר המשטרה הצליח לחשוף את השিירה ובתוכה את המשלוח שלנו. רבים היו רגעי המתיחות במשר שנות הפעולה המשותפת בימי הרכש בארץ ובחוץ לארץ. ומה הרבה הייתה הדאגה והחרדה למצב הציוד והזיוון של יישובים רבים, במיוחד יישובי מגדל וחומה ווילשובי ספר רבים.

26/8/11958

סבב רוחני
השכלה ורוחנית

הנתק מהעולם הרגיל. מושך לחיות פשוטה
ללא דרישות ותנאים. מושך לחיות פשוטה
ללא דרישות ותנאים.

אלה שיטות של מושך

לזה שיטות של מושך

אבי המשפחה

אב ואב

איש העקרונות העקבי והאמין היה יצחק. נדמה, שאין עוד דמות כל-כך שרשית, מאמינה וmagisima כמוomo. לכואורה, קל להגדירה ותיאור. מסור, פועל, נמרץ, שתkon, גאה, חרוץ, מסתפק במעט עד לידי סיגוף, נחבא אל הכלים. אדם שככל חייו מוקדשים למען מטרות שאין לערעד עליהם ואין כמעט כלום מלבדן.

כבר בפגישותינו הראשונות ראתינו כאב, המגלה סבלנות בהסביר ורואה-נחת מהצלהת ילדיו. ראתינו גם, שאין בו סובלנות ופשרה כאשר חולקים על בסיס אמוןתו המוצקה. יצחק היה אב אוטוריטטיבי בעצם התנהגותו ובעצם הופעתו, אך מעולם לא מחניך מהמיר ותקיף.

נדמה, שעוד שנים נישא את זכרון נוכחותו במפגשי המשפחה, כאיש שאין דופי בתנהגותו, יושרו והתמצגותו עם העקרונות האישיים שבחר לחיות לפיהם.

מעט במליט, אף כי נחן בקשר ביטוי בהיר ונלהב למדוי. במנע מספר על מעשו, רגשותיו ורגשותו. שהוא סודי, חתום, קר-רוח.

ואין עוד אוחז דוגמה להתרכבותו של העשן והסגן, שכח הערכנו ואהבנו, כאשר היינו הנכדים והמשפחה מכונסים סבלבו. מהמשפחה המתרכבת ומנכדיו שב נחת ובטחון. ואולי זו תמצית פעלן ביום חייו.

יקשה לפטור חידותיו של יצחק. לדמותו רבת-הפעלים והאנפין יש ויהיה מי שיקשור כתרים. הנה יש שכר למאבקיו האישיים ולחיי המשע שחי, אשר הביאו ליצירת חברה קיבוצית שוויונית ולייצירת כח מגן עברי. חיים שהקימו קיבוץ ומדינה.

קשה חייו מaad מאותה תפיסה עמוקה, שדם היהודי לא יהיה עוד הפרק ועד להנחתת בנו-אסא, שנפל בקרב על קיומם המדיבנה.

ואין לדעת, האם חייו ומעשו היו פרי החלטה חד פעמי או תוצאה של מאבק אישי ולבטים יומיומיים במשך כל ימי חייו. כי יצחק היה בעל נפש סוערת ונלהבת. ואת כל התלהבותו הרבה הפנים ואצר. פורקן לטערותיו מצא במעשים ובשקייה בלתי מצויה בכל אשר החלטת להתמסר לו.

יצחק היה האדם, שלקח על עצמו, מiad אישית, לבצע ולהוציא לפועל כל משימה שהאמין בה.

כך עבד כל השניהם.

כך חי חיי מחתרת.

כך התמסר ללא ערעור לחחי הקיבוץ.

וכך גם כבש כלפי חוץ את יגוננו ומכאובינו.

- - -

זכה וגם בכדיו ראו איך האילן החזק, שהיה נצר עיקש לשושלת מסועפת, בשאר זקו עד רגע מותו.

יעקב

גיסי יצחק יגור ז"ל

לפni שבוע, ביום שלישי, הובא למנוחות עולמים באדמות יגור גיסי יצחק.

הוא נולד בשנת תרס"ד, 1904, בעיירה האוקראינית קרייוואוזורה. רku גידולו היה עברי וציוני. בבית משפט פרובר דברו עברית וספגו אהבת ציון מגיל רך. הכרותי הראשונה עם גיסי יצחק הייתה בבויאי ליגור, למחרט בואי ארצה לפני 40 שנה. בכניתו לחצר המשק נתקלתי בחבר. שאלתו, האם הוא מכיר את אחותי רחל צם ? הלה, ברוב אדיבותו, הובילני לחדרו - חדרם המשפחתי והפגישני עם אחותי - רעליתו. היליתי נפעם מפגש ראשון זה עם גיסי ומתחוויה המרגשת של הפגישה עם אחותי לאחר שבע שנים שלא ראתה; אלה חרותים בזיכרון ולעולם לא אשכחם.

ומני אז, - במשך 40 שנה - במפגשים המשפחתיים, בקשרי התכופים ביגור, בsemblies תוגה ובאל, ראתה ביצחק אח בוגר, שוקל ונבון. האזנתו לדבריו ולא אחת בעזרתי בעזותיו. רחשתי לו אמון ובירושו וכנותו היה לסמל ומודת בעיני, כבעיני הסובבים אותו.

יצחק הצעיר בפשטות, בצדיאות ובנעום הליכות.

כבר בשנותיו הראשונות (מראשוני המילידיים של קיבוץ יגור היה התגלה יצחק כלוחם מוצק על אידיאלים ובצביירת השק ל"האגנה" והבטחו לקרוביים ללבו. עסק ב"רכש" ובצביירת השק ל"האגנה" והיה אחראי על קבלת משלוחי הנשק והסתדרותם. בלילות עסק בבניה ופיתוח של "סליקיט" ומחסוט לנשק. בנפול אטה בנו במלחמת ששת הימים - רב היה יגונו, ובצערנו המשותף התחזקו קשרינו וקשרינו ביגור בעשו מכופים יותר.

והנה גם יצחק אייננו. שבועות מספר לפני יום הולדתו ה-75 נדם לבו, וגדול הכאב.

שלמה צם. אלונאים.

דוֹדי יִצְחָק

רציתי לראות צוחק, אך תמיד היה חוזר ומופיע אל מול עיני "רציני כזה", מכונס קמעה בתוך עצמו.

רציתי לספר על חריצותו וגאננותו לרעיוון הקיבוצי ולעשייה היום-יוםית, אך הוא היה כל כך מצניע-לכט, שיאבנני רוצה לפגוע בגישתו לחיים. כאילו היה אומר: "על דברים מקודשים אין מדברים".

רציתי לספר על דמותו האדם, קורא ספר, משוחח, מקשיב, מעית בדיבור, ופתאום נשף אליו מבטו הטוב; "בנני", היה אומר לי, "אליה דברים ביני לבינך, למה לחשוף אותם"?

בילדותי גדתني בביתם של יצחק ורחל. היה זה בשנים, שגם אמא וגם אבא היו בפעילות מרכזית בקיבוץ. אינני יכול לשוכח את הפשטות והחומר שהיו בחדר הצבוע עם קירות העץ. טעם וזיכרונות של ימיט ראשונים אלה נספג בתוכי כאור יקרות.

יצחק אהב להלך בשטхи המשק, "בחצר", בין הכלים החקלאיים, שם הייתה נשמתו קורנת. כל נגיעה שלו בכל-רכב או בצדוד חקלאי הייתה כמעט של איש המאהב ביצירת אומנות.

אולי מנו ספגתי לראשונה בחיי את האושר, שיכל אדם לקבל מדברים פשוטים כאשר הוא מזדהה אתם.

בערבים הגשומים של יגור (ואלה לא חטרו), "בחורפים" הארכלים, הינו יושבים על המטה שבחרדר, מפרקם ומרכיביהם כלិ נשך. בשכל טוב, בתבונת כפיהם, שاذ היה מסביר לי איך פועל "המנגןון" וכייד מתחווה היריה וכייך הcadour עף דרך הקנה המחויר ומדליק קלוע במטרה.

לימים הפכתי בעצמי למפעיל כלិ נשך ואף מטוביים יותר, אך "השיעוריס" האלה של יצחק, שאצבעותיו הארכולוגיות מلطפות את "כלי המגן" כאמן במלאת מחשבת - לא אשכח.

از, בימים ההם, ספגתי את היחס לנשך.

"צריך לדעת להפעיל נשך, לכובן ולקלווע, אך לפני הלחיצה על החדק עליינו תמיד לחשוב, לחזור ולהשוו אם זה הכרחי". כך היה אומר.

כמה קולעים דברים אלה, חשבתי, דוווקא בימים אלה, כאשר מדברים מחדש על "טוהר הנשלך" ומחפשים הנחיות מטכיל לדברים כל כך פשוטים, כל כך מובנים.

דודי יצחק היה איש מרכז במערכת-הבטחון וההגנה, אך דרגות ומדים לא היו לו. תמיד התרחק מטמנים חיצוניים, מתקידי כח ושורה; ה"מידיט" שלו היה חקי-כחול. يوم יום, שנה אחרי שנה, היה מהלך כמעט תמיד לבדו, עושה ימים ולילות בצבירת הנשל, באיחסונו בטיפוחו.

משמעותו של איש מעש, כדריך חיים, כמודת לחיים.

אחרי "השבת השוחרה" היה במצוקה נפשית חריפה וחיפש את המשך דרכו. ריאתיו מקרוב איך היה האיש אוטף כוח חדש טיפה לטיפה וחוזר - לשעה. זאת הייתה גדולתו: לחצוב מהכאב כח, להמשיך ולעשות. אף פעם לא לעצמו, תמיד למען הכלל. כעד רעליו בחירות.

ביום בו נפל אסא לא הייתי לידו, אך כשזרתי מהמלחמה בתני אליו. כשהנפגשנו לא יכולנו להוציאו הגה, לחצנו בחזקה איש ידו של רעהו ושתקנו. "יש שתיקות שדברות באלי קולות". זאת הייתה הפעם העצובה הזאת.

משהו מקומו הונמר, השבירה הייתה מבוגרים, בקושי רב חזר לחיים וגם אז עם צלקת שלא הגלידה לעולם.

נסענו ביחד לאגדת ישייך עבדול עזיז' במבשתה ירושלים, שהפכה בזכותו לייד אסא ולוחמיו".

הבטנו על שתילי האורן הרכבים, שנה אחרי שנה עלו וגלו ואמם גם הכאב שלא שכך.

דודי יצחק היה איש משפחה, "איש היחיד". טיפח ושקד על הצוותה האינטימית. רחל, מנicha עוגיות מאפה-בית וכוסות תה חריף וטוב. תומנתו של אסא הייתה ניבתת וסוככת מעיל. גם תומנתו של מورو, אליהו גולומב, לא נפקד מקומה בתוך שיחותינו, וגם פעם הילינו מעלים פרשיות מימי העבר: פועלותיו של וינגייט ושל אנשי הגנה ובטחון אחרים.

קצב הלמות לבו נדם באחת, וזכות זו שמורה לצדיקים - אומרת המסורת היהודית.

לנו, לנושאי זכרו בלבנו, יחסר ליד השולחן בימי שלישי, כשהיה נכנס עם רחל לבית אבא ואמא, ביום ה-29 ביוני ובימי הזיכרונות בבית הקברות.

לעתים, כשאני פוקד את בית הקברות נראה לי, שאולי עכשו אני נפגש לפטע עם כל העצב, עם כל מעשייו ואולי גם עם מאור עיניו לקרأتي ואולי אולי גם עם חיוכו הפנימי, הקורן והטוב.

אסף יגורי

מתוך שיחה שהתקיימה בחוג המשפחה

רחל : יצחק גדל כיתום, ללא אם והיה רגish מאד. הייתה חשובה לו ממד הסביבה הלחמה והאורה. יתמותו קבעה את התנהגותו, ההפנמה שלו ואופיו עד יומו האחרון. כל הסיגוף הזה, שבו שום דבר לא היה חשוב לו למען הנאותו. למשפחה, לי, ילדים - כן. הרבה דברים באופיו הקשוח אני מימיכת לך, שבחיותו קטן היה הבן אהוב על אמו והיא בעלמה פתאות.

יצחק היה בן 10 או 11. זה היה במלחמת-האזורים ברוסיה, שבמהלכה נערכו פוגרומים בהם נרצחו משפחות שלמות. אצל השכנים מימין ומשמאלו נכנסו הפורעים והרגו, אבל לבית פרוכר לא נכנסו. יצחק הילד ספג את הלם ההרג, שנעשה ללא הגנה עצמית ולא עזרה.

יום אחד באו והודיעו למשפחה, שבלילה יבואו לביתם להרוג אותם. בליל חורף-רости קר וגשם ברחה המשפה מה הבית. הם היו צרייכים להתפזר בכמה מקומות ופתואם יצחק נשאר לבדו. חושך, הבהטים מסביב סגורים, הרוצחים מתקרבים והוא לbedo. איש איבנו יודע איך זה קרה. והוא חרד מאד כי לא ידע מה צפוי לו. היה שם בור והוא נכנס להסתתר בו. כל הלילה שמע את הצעקות והריאצה של הקוזקים. הוא הרגש עצמו בעזב והדבר השאיר עליו רושם לכל חייו. מאז נכנס לתודעתו היחס להגנה העצמית. הוא החליט שלא ישאר עוד בלילה יכולת להtagונן. ואין זה משנה, שהמשפחה הטרוצחה כל הלילה בתוך הערבוביה לחפש אותו. רק בבוקר, כשהחולם חזרו הביתה, חזר גם הוא.

הוא לא סיפר לי על כך; אבל פעט, כשהיינו אצל אבא שלו ברעננה, האזכירה דודתו את המקרה הזה ויצחק לא רצה לדבר על כך. כל הדרך הביתה הוא שתק. ראייתי שזה אחד הדברים שחביבים עמוק-עמוק בלביו. התחלתי "לנדנד" לו וזה הוא סיפר לי את הפרטים.

יעקב : אני חשב שזה אופייני, שהוא שמר על תעלומות וענינים או דברים שהיו חשובים בעיניו; לא בכל מקרה רצה לספר ולשתף אחרים.

רחל : ביחס לעניינים אישיים. אם זה אישי - אז זה שלו בלבד. אבל החלטה זאת, שהוא לא ישאר ללא הגנה, ליוותה אותו כל חייו ובזה הוא עסק מהיום שבא ארצה. הדברים לא היו כל כך "במקרה" אצל יצחק. סיפרו לנו, שהמפקד האנגלי שהיה מופקד על החיפוש אמר, למראה הנשק שהוציאו מהסליק, שהוא ראה מחסני-נשק רבים בחיו, אבל טיפול זהה, באלה כזאת לנשק הוא רואה בפעם הראשונה. כי בכל רוחה ובכל כדור היו טמוניים הרגשות של יצחק. באה كان לבתוsth תחווצה הבריאה של ההכרח בהגנה עצמית כדי לא להיות תלויים במקרה של מישחו ולא לעמוד בידיהם ריקות בפני האויבים.

יהודה : אני ניסיתי פעם לבקש מבנו באיזו שיחה או פגישה בחדר, שמספר לי מshaו על תקופת "הגבנה", אבל לא נראה לי שהוא היה מעוניין או שהוא נוטה לספר על עצמו. חשבתי שהוא יתחיל ואז זה כבר יימשך, אבל אחרי פעם-פעמיים הבנתי שהוא לא ילך.

רותי : הוא סיפר על הבריחה בין הארגזים מכלא עתלית.
שי : כששאלתי אם זה לא לחץ או אם הוא לא פחד, לא קיבלתי תשובה.

יעקב : הוא היה הטיפוס של האבטי-צ'יזבטניך. יותר שתק מאשר סיפר.

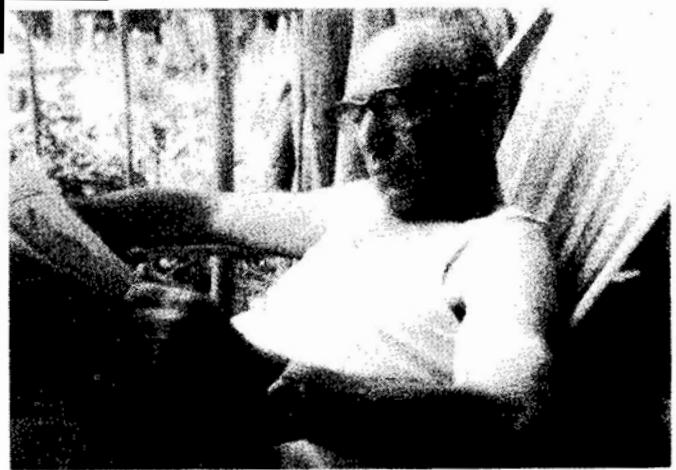
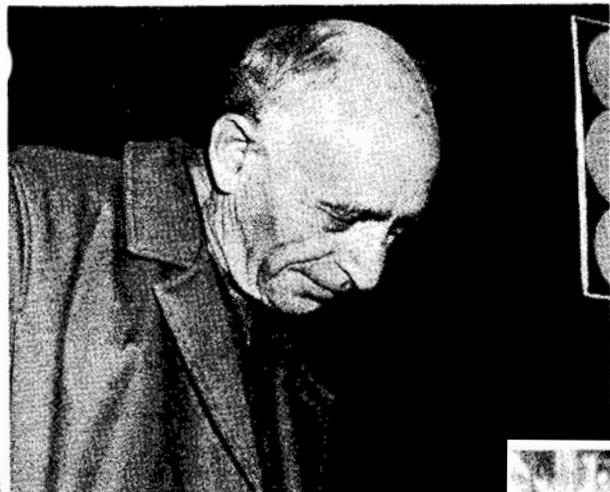
רחל : קצר הוא סיפר. אבל צריך לזכור, שבמחילה אסורה היה בכלל לדבר על הדברים האלה. ואח"כ, אחרי שמצאו את מחסן-הנשק, הוא היה מודוכא מאד ומכוון עצמו ולא סיפר כמעט כלום ממה שעבר עליו. זה היה טאבו וליב זה CAB מאד.

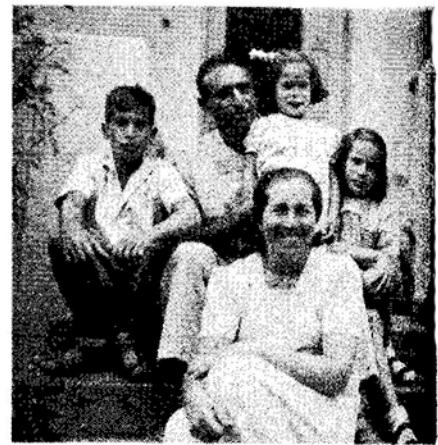
רותי : לא ידעתה שהוא עוסקת בדברים אסורים. אני היליתי עוד ילדה קטנה ופעם לא קשתי את הדברים. רק אחרי שנים נודע לי שאבא עסק בביטוח אי-LEGAL.
אני זוכרת את "השבת השחורה", כשהஅבגלים זרכו את פצצות הגаз המدمיע. הוא הראשון שהגיע אל גני-הילדים ואסף את הפצצות, הרגייע את הילדים והסביר למטפלות איך ומה לעשות. אח"כ לא ראיינו אותו. לא קישרתי אותו לחיפוש. ידעתי רק שהוא חזר אחרון מכל ההורים ולא ידעתה מדוע.

* * *

יעקב : כל אחד פה יכול לראות את הדמות בעיניים אחרות. שי ודי זוכר את הברכילים של סבא, ואני יכול להזכיר בשיחות וויכוחים מודיע זה כך בקיובץ ולא אחרת ואייך צרככים הדברים להיות. הבנות שרה'לה ורותי רואות את הדברים בעיניהן וודאי כך רחל. ישנות כמה קומי-אופי, שגם חברים וגם בני-המשפחה יחוירו עליהם בניסוח זהה או אחר. את הדברים המיוחדים יש להעלות בקרב המשפחה.

רחל : כל מה שחר ליצחק הוא מסר ותקדיש לילדים. אינני חושבת שאני צריכה להגיד עד כמה היהABA טוב וסבא חם. פה יושב شي, הנכד הראשון, שלו מסר את כל חום ליבו.ABA אהב לשפט כל ערב ולקראת בעיתון, אבל ברגע שהילדים או הנכדים נכנסו, רק להם ניתנה תשומת-לב. יצחק היה מוצא פתרונות חינוכיים טובים וזה בלי ללמידה ובלי לדעת תיאורית. זה היה טבוע בו. لكن נמנע מפינוק.
יחד עם זה, הוא עצמו היה זוקק מאד למשומת-לב ואהבה ולאוירה טובה סביבו.

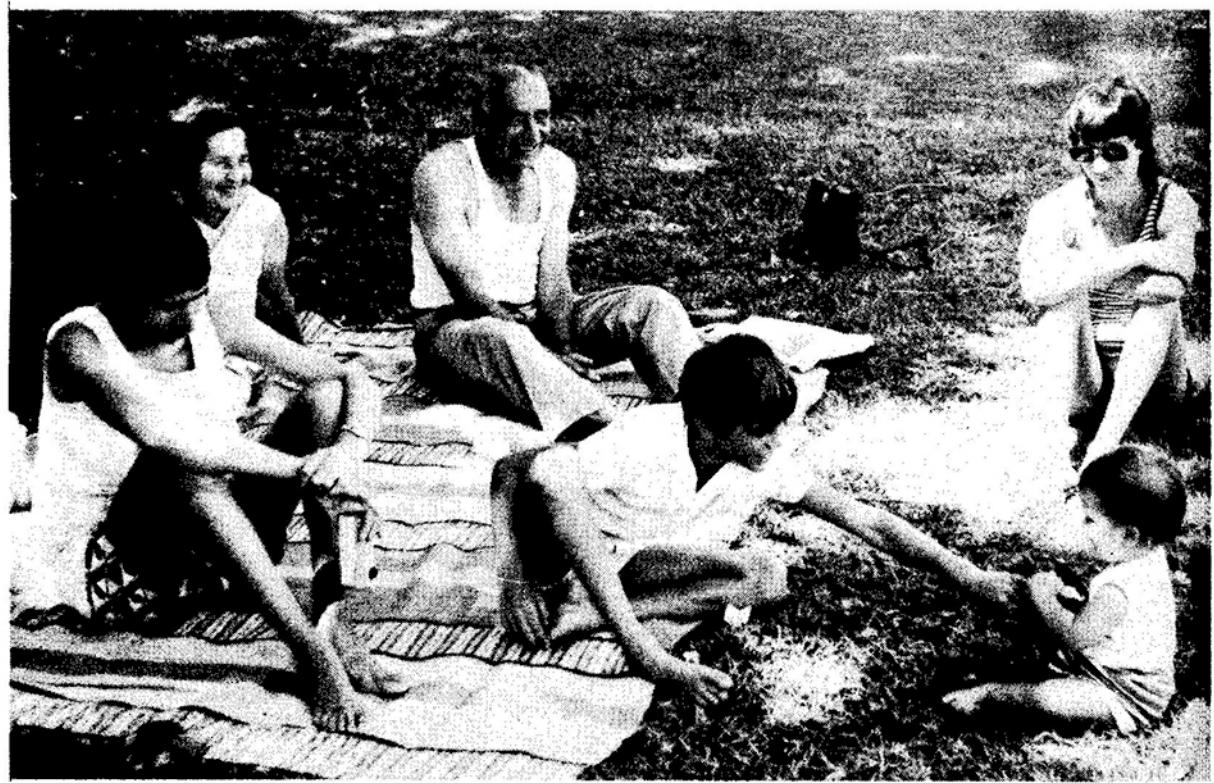

ב חוֹג הַמְשִׁפְחָה

בָּחוֹרָג נְכָדִים

דבר שני שאני זוכר היטב : כשהתחלתי לעמוד על דעתך ולנהל אתו שיחות רציניות הוא היה מספר לי הרבה על אסא. אולי מפנוי שאלתי איך נהרג ולמה נהרג. הוא ניסה להסבירovi ביאת היחס של אסא לך? מה היו היחסים שלו עם אסא?

רותי : זה היה משהו מיוחד. היו לו ציפיות גדולות מאסא. הוא ראה בו הרבה תכונות שרצה בהן. אסא ידע לעזרך ותמיד תמרק במשהו. כשאבא ראה את זה הדבר אליו הוסיף לו כמה שנים-חילים.

אנחנו אהבנו לנסע עם אבא לעבודה. אני זוכרת את קופסת-האוכל שלו עם המלפפון, הביצה הקשה, חתיכת החלבה. הכל היה מזכיר הביתה בשלמות.

פעט אבא לקח אותו לנסעה את משה'לה קמר. לאסא היה חום אבל בקכינה יכול לשפט רק אחד משנייהם. אסא לא ויתר ונסע למעלה יחד עם משה'לה. אבא לא הפסיק לספר את הסיפור הזה גם אחרי שנפטרו : זהו מה שצריך האדם - לחת עד הסוף. אלה הדברים שהיו חשובים לאבא.

רחל : מיותר להגיד, שמו של אסא שבר את יצחק. הוא ראה באסא התגלומות של דמותו. שמח שאסא מגשים דברים שהוא לא יכול ולא הפסיק להגשים בעצמו. ביחסו מושם שלא למד די. ככליף חוץ הוא עמד באסון הזה ממש בגבורה. אתם לא ראיים אותו בוכה, אבלليلות רצופים לא הפסיק לבכות. גם בשיחות שב簟 השתחף במקצת לא היה זה אותו יצחק. מדי פעם היה אומר : "יבעכם, למי יש לי טענות? אני חינכתי אותו זהה".

יצחק היקר

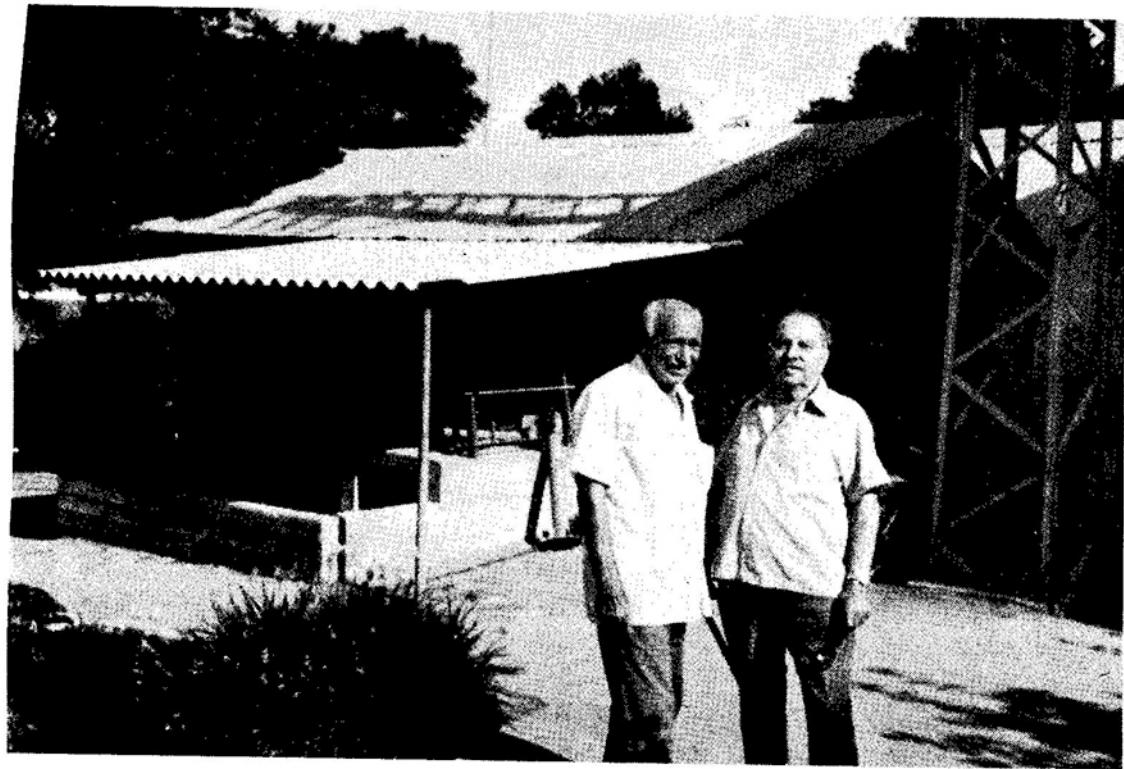
שלושים ימים עברו מאז הגיעה אלינו הידיעה המריה, ועוד היום ממאן הלב להאמין כי אמנת הלכת מתנו לבלי שוב. גדולה האבידה וגדול הכאב על האסון שפקד את כולנו. בני משפחתו הקרים, אנשי ביתך הקבוצי והידיידים הרבים מכל רחבי הארץ.

איש עקרונות היה יצחק ולא מהשפה ולחוץ. מגשים במעשו ובהתנהגותו בחיה יומ-יום את העקרונות בהם דגל ואומת ביטה בכל הזדמנויות. בדרך הישרה, בכנותו וביחסו לחברה ולדרך הקיבוצית היה לדוגמה ומופת לכל. אכן כה הערכוהו ורחשו לו אמון כל אלה שבאו אותו במגע מכל שכבות הציבור.

בעיקר משפחתו הקרה הבעל, האב והטב, שכה אהבונו והעריכו אותו ילדיו, נכדיו וכל בני-משפחתו.

זכרו של יצחק היקר יהיה שמור לבנו ימים רבים.

הלו. נגבה.

עם אלכסנדר שטיננברג –
במפגש האחרון ליד פתח הכניטה לייליק".

אליק (שטיננברג) בפעם הראשונה שבת במחסום משטרת
שגרתי, אחרי שהוביל תחמושת ליגור, ושוטר מצא אצלו
בדור אנגלי (!) על רצפת המכונית.

אליק, ש תמיד ידע להסתדר, ענה על השאלה של האנגליז בערך
כך : "מאיין לי לדעת מי איבד את הבדור ? אני לא צרי
אותו בכלל. אתה יכול לקחת אותו, אבל דע לך שההעטי
בטרפם חילילים אנגליים וכפוי שאתה רואה הם לא יודעים
לשמור על הרכוש של'הוֹד מלכotta". השוטר אמר יפה : תודה,
ביקש סליחה על הטרחה ונתן לו לנסוע.

בעבודתם ובמותם לא נפרדו

ברצוני לספר על שני רעים, שני ידידים, אשר בעבודתם ובמותם לא נפרדו.

ב-5.1.79 הלך לעולמו אבי, אלכסנדר (אליק) שטינברג, והוא רק בן 75. ליד הקבר הספיד אותו ידידו וחברו מתוקפת עבודתם המשותפת במחתרת - יצחק יגורי איש קיבוץ יגור - ובין השאר הוא אמר בערך כך : אנו נפרדים מוך במלה 'ישולם', כי את כל חייך הקדשת למען השלום; אתה ידעת, כי שלום יכון רק אם יהיה חזקים ואת מרבית חייך הקדשת להבטיח, שכוח המגן של היישוב היהודי בארץ יהיה האמצעים להיותו חזק. ברוח מפרסומות והתרחשות מזקוריים. רק חבריך הקרוביים, שעבדו אתך ימים ולילות בשירות שנים בקניה, הברחה והובלה של נשך למען היישוב, יודעים באיזה אומץ, מסירות וקרבה השקעת את מיטב שנוטיר כדי שניהה חזקים ואז - רק אז - יכון השלום. ולפנוי שנפרדנו הוא אמר לי : אם ללכת - אז ללכת כמו אליק בראש מורות, זקוף, כאשר מגפיו על רגליו.

ב-5.3.79 הלך לעולמו יצחק יגורי הטוב שבחברי אבי, והוא רק בן 75. זקוף, גאה, כאשר מגפיו על רגליו, כפי שאמר רק לפני חדשים.

לשניים כמעט סיפור חיים זהה. שניהם עלו ארץ מרוסיה. יצחק היה איש תנובה, בעל אידיאלים, שבא ארצה כדי לבנות חיים חדשים וחברה חדשה והוא מצטרף לקבוצת אחווה, המקימה את קיבוץ יגור.

ואבא מגיע ארצה ללא רקע ציוני, כי כך הפציר בו אביו בהיותו על ערש דוווי. "סע, בני, לפלשתינה" אמר לו אביו. "יש לי שם חבר, שיחד אותו לחמתי בצבא הצאר בגוד היפגשים ב-1905 והוא מתכוון להקים מולדת חדשה ליהודים. יוסף טרומפלדור שמו, טע אליו והצטרף לפועלו".

בעוד יצחק חיל את חיל-הקיבוץ, עובר אבי גלגולים רבים עד אשר הוא מתישב ומתיבסס. תחילתה יוצאה עם קבוצה של צעירים שנשלחו לעזרת תל חי, אך אחריו את המועד. אחיך הוא מצטרף לגדר העבودה עיש' יוסף טרומפלדור והופך לציוני מסור על בסיס המעשה שלו נצמת גם אידיאולוגיה.

יצחק, בנוסף להיותו חבר קיבוץ בעל אידיאלים מבין, שבלי כוח צבאי אין סיכוי לקיים ומננו הארץ, והוא מצטרף מחר מאי אל נושאי נטל הבטחון. במשך שנים רבות הינו אחראי על אחד משני הסליקים הגדולים ביותר של ההגנה, אותו הוא בונה בעצמו בקשרו בלתי רגיל בקיבוצו יגור.

אבי מצטרף לשירות ה"האגנה" וכבר ב-1921 הוא בין מගיני היישוב היהודי בעיר העתיקה בירושלים. אח"כ הוא עובר לتل-אביב ובזמן שיצחק ביגור מתמנה לאחראי על הסליק המרכזי, נוטל אבא על עצמו את התפקיד של קובה, מבירח ומחלק בשק ליישובים בארץ וЛИיחידות הלוחמות של ה"אגנה". ודרך שנייהם נפגשות שם, בסליק ביגור. ומАЗ ימים ולילות רבית מגני ספור "מליטס" השנאים במעמקי הסליק, אם כדי לפרק מכוניות הסליק, שנаг אבַּי, את משלוחי הבشك שהגינו בדרך ללא דרך ולאחסן תחת עיניו הפוקה של יצחק או בהעמתת הרכב בנסך, שאותו מוביל אבא למקומות בהם הוא דרוש.

לא לאות, ביום ובלילה, קיז' וחורף נעשית העבודה בהיכבה, מוסתרת אפילו מהקרים ביותר. אט-אט הופכת החברות לעבודה לריעות עמוקה ושתי המשפחות פרובר-יגורי ושטינברג כורחות ברית. שמחת האחת היא שמחת השביה וסבלות האחת הן צער וסבל לרעותה.

והם יודעים יחד ימי-אושר, יצירה, סיפוק והרגשה של עשייה אם כי מוצנעת מעין, מרתוי משמע. והחברות העוסקות במלאת מצוות זו היא קטנה ביותר. חברות, שהבריטים חיפשו אולי יותר מכל, וגזר דין מנות של השלטון הבריטי נקבע בראשה אט, חיליה, תיתפש. ומלאה נשכת ובחבורה - פרט לשנים הללו - יוסף פליין מדגניה א', יעקב פייןברג משכונת בורוכוב, פיניה מנען ועוד קומץ, שאט שם איבני זוכר.

עם קום המדינה, ניתן סוף סוף, לכוארה, לרווח נחת, אך המאבק נמשך. הקרבנות לא תמו והמחיר היקר נדרש. במלחמת ששת הימים משלכת משפחת יגורית את בנה בכורה אסא והמכה בותנת את חותמה מאז.

במלחמת יום הכיפורים משלכת משפחת שטיינברג את נגדם היחיד (אז) והאהוב עליהם במיוחד.

והאב יצחק והטב אליק מטעיפים בשתקה אלמת, ורגע המפגש שוב אינו אלא התחלקות בצער ובסבל. אך למרות הכל, לא מאבדים פרופורצייה והאנוגנות למפעל הציוני איינה משתנית. משתנה רק הקצב ויכולת העמידה. ובכנס הפלמ"ח האחרון הגדילו לעשות אלה, שזכרו, וייצחק ואבא הוזנו אחר כבוד לבמה נציגיהם של מי שבדצוכתם היה נשך למאבק לקיום המדינה. אך התברר לשניהם, שהם בעצם המוהיקנים האחראונים של החבורה הקטנה והאלמת, שהסתתרה מאור הזקורים והפרסומת ואשר עשתה את אשר עשתה מתוך אמונה ברעיון הציוני של הקמת מדינה יהודית.

ב-6.1.79 נדם לבו של אבי והוא רק בן 75 וב-79.6 נדם לבו של יצחק והוא רק בן 75 - שני רעים, היקרים שבבני האדם, אשר בעבודתם ובמוחם לא נפרדו.

זאב שטיינברג

האנשים של פעם

לרחול

-- את ביקשת שאספר ביצחק ואני מנסה להגיד לך, שאין הדור ראוי שישפרו לו באנשים ביצחק.

אותו יום מוזדר, כשקם אבא ונסע לבקר אצל יצחק, היה يوم של חג. אחר כך קמו וירדו אל הסליק. שנבי ילדים, החומקים אל רחם משחקים-ילדיםיהם. איינני יודעת מה אמר אבא שלי ליצחק. איינני יודעת מה אמר יצחק לאבא שלי, אבל דומתני שהכלבו שנייהם לטף בעיניהם בפעם האחרונה את הימים ההם. הכלו שנבי אנשים נושאי-cab. אנשי-לב נוקשים ואולי רק ידיהם, שנגעו בקירות, אישו על פניו בשמצ'ליטוף מבויאש וחם. ומכיון שלא היו אנשי דברים, יכולת אבוי לשמעו שיחתם.

- נו, אלקיך, מה?

- איצ'יק, נו, ככה.

- תראה, בכל זאת . . .

- איצ'יק, איצ'יק נגמר. לא ככה חשבתי.

- אבל ככה זה.

- נעלמה?

- אהה.

אחד מאותם קששניב-ቢילר, מהם מרובים כל כך בעטונינו, בוודאי היה מחבר דיאלוג נפלא ובו זכרונות גבורה. ליטרה של השמצת איש-ציבור, שהכירו בקהלונם. מונולוג ארוך על הבן. מונולוג על נבד. אולי כמה דמעות ואפילוג של זעקט-חרון. ואולי מלה אחרונה היה גותן ליצחק, הקופה עצמו אל תוך אופטימיות, שהיא פרי שנים של عمل וסירוב לכפוף לתפים לעת קשה.

הרבה שניהם לא הייתה ביגור, ומשבתי ובאתי מצאתי עצמי מתרפקת על ילדות אבודה. היה בי רצון להסידר נعلي ולרוץ על פני שביב-החץ במכבטים קצרים ויחפות-רגלים, חושקת שנייה כדי להיות כמו כולם . . .

ויצחק היה בכנס, מסיר את כובע הקסקט והולך למקלחת ואני ממתינה לשישוב. מששב, הוא מתמתח בכורטא ואסא יושב מולו. אולי אסתיסים אחר כך לקחת אותו ואת רותי לקטיף התירס מעבר לככיש ויצחק יגיד: "אבל שתזהרו בככיש". בכבישים נזהרנו והזהירות בכל זאת לא עמדה לנו . . .

אחר כך אספר לחניכי בתנועה על יצחק איש יגור, שטביעות אצבעותיו על "כל" כל הנשק, המונחים בין ארגי תפוזים בואר עתלית. יצחק איש יגור והטליק של גן-הילדים.

והחניכים שלי, בעיניהם פעורות, אומרם: את מכירה אותו? ואני, בגאות מרוסנת מהורי הבעת-פשטות אומרת: כן. וודאי.

ושוב אני רואה עצמי לידה בת חמץ, יושבת ביציבות על זרועותיו, טומנת רגלי בחולצת הרויסית ובוכה: "הביתה". והוא אומר לי: - ואני יכולה לחוש בקולו, שיש בו משהו מן המשועשע - "אבל כתут מאוחר. מחר בבוקר ניקח את המשאית ונגישע לתל-אביב". ואני גונחת: "ניקח עכשו". והוא עונה: "בלילה המשאית צריכה לנוח, בכון? גם את צריכה לנוח בלילה".

ושנינו יודעים, שעוד מעט, משארווה את ריח-הטבון והחולצת המgoחצת, אטרצה. וביבוך, שאקום, יצחק יהיה כבר ארבע שעות בעבודה, ואני אמר אל עולט-הפלאים של הקיבוץ, שכחית געגועי עד שירד הערב מחדש.

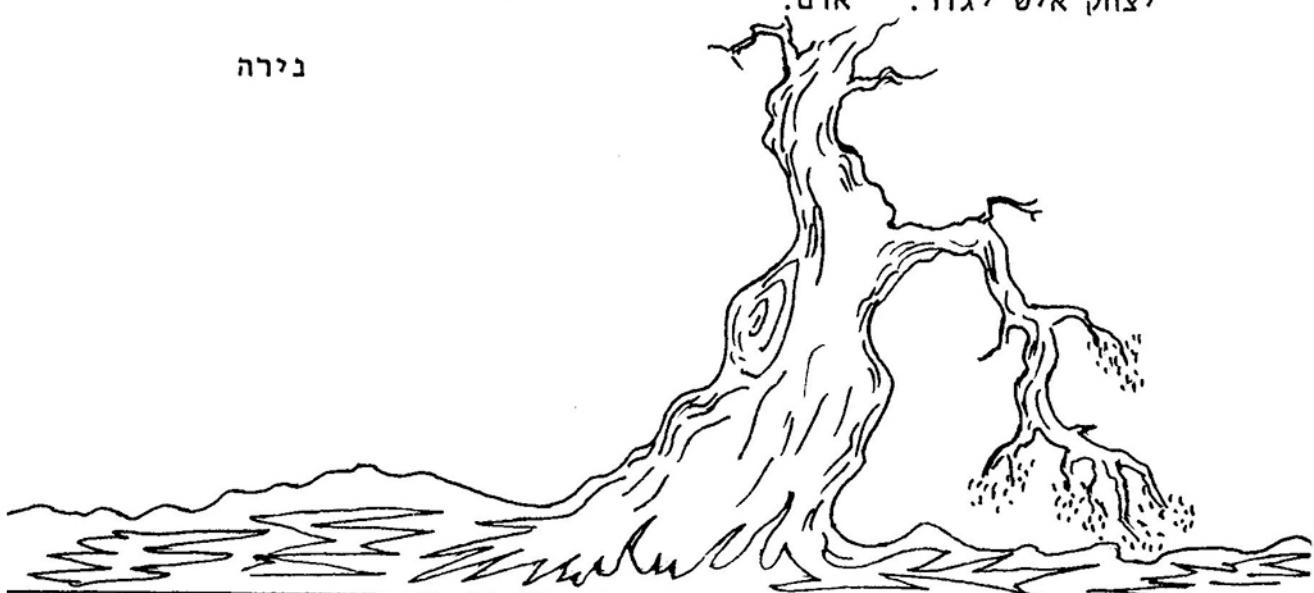
لتלמידי ספרתי על הי Gorim. על יצחק איש יגור ועל בנו אטא. ומדי שנה, טרם יום העצמאות, הייתי מסימנת את דברי כך: וכשתעמדו דום, חשבו לרגע על אטא ועמדו כראוי לו". אחר כך נספו רבים יותר ואיל ותלמידי שלי.

השנה, משיעמדו דום ביום העצמאות, לעמוד ואזכור את כולם. אבל אם תראי דמעות בעיבי דע, כי אלו דמעות על אבא שלי ויצחק, שהיו ראויים כי תהיה להם מדינה לפה הרבה יותר. מדינה שתהייה ראוייה לבנים, שהקריבו לה את חייהם לא רק במערכה, אלא גם בשנים ארוכות של ימי-על וליווות בפעולה.

לו הייתי אני מציבה מצבה על קברו של יצחק הייתי פשוט רושמת:

יצחק איש יגור. אדם.

נירה

מהו הכו המנחה חייו של אדט, שכל כך מוצקים ועקביים צעדיו
בדרכם חיים ?

מהם הזכרונות, האכלה המכוסה והסוד שהלכו איתו אליו כבר ?

איזה הוא העץ, שפגעי הטבע וטופות השנים הותירווהו זקור ואהוב
עד בוא הרגע המר שאינו בו תשובה ?

יעקב

ב ג או נ ו ב ש ב ר דו נ ל ב

הידידות בינינו נתרקה לאחר האסון המשותף במלחמת ששת הימים.
השנה הראשונה לא遼ן הייתה שנת פעליות מוגברת. טبعי הדבר שאז
התחלנו להטענין בחדר הזכרון הקטן בבניין "יד למגיניס".
אולס היה משה מעלייב בחדרון זה, ועל כן נתקבלה ברצונו העצמו
של יצחק זיל' בדבר הפניה למוסדות המשק בקשר לבניית חדר-זכרו
ראוי לשמו ולתפקידו. דבר זה התאמת עוד יותר לאחר שביקרנו
בהרבה מקומות בארץ, כדי ללמד מה נעשה שם בשטח הנצחיה.
ואמנם ראיינו מפעלי הנצחיה מרשימים ביותר. נוסף לזה נפגשנו גם
עם אמנים ידועים לשם התיעצויות איתם, ואולי גם נקבע הצעה
מעשית כלשהי בשטח זה.

יצחק, כאמור, יוזם הצעה זו. היא כללת שני דברים שהם בעצם אחד,
והם נתקבלו על דעת כולנו. אחד הדברים האובייט ביוטר הוא
ענין השיכחה. זהה בעצם תופעה טבעית ביותר. מאז קיימים
חחיים וקיים המות - קיימת השיכחה, וכי אפשר בלעדיה ? ובכל
זאת יש בזה שהוא אכזרי מאד, מצער ומיאש. הנה לוחמים, רובם
בניים צעירים הקריבו את חייהם, עוברים זמן לא רב ומה נשחחים
והולכים. כמו כן אין זה מדובר באנשים הקרים - הם לא ישחחו.
הצע שלהם איינו מגלייד, אולם הסביבה שוכחת. ועם כל הידיעה
שאין עצה נגד זה - הרי זה כואב מאד וקשה להשלים עם זאת.

הצעתו של יצחק הייתה מכוונת בעירה לאיאבק נגד השיכחה. על ידי התמונה התלויה על הקיר, ספר הזכרן ועוד דברים מסווג זה זכרו את הבן או החבר הנופל ולא ישכחו כל כך מהר. יבאו ילדיהם עם המורה, תלמידים שיישו את עבודת הגמר שלהם על נושא הגבורה בישראל (המדובר היה, כי חדר הזכרן יכלול גם ספרייה קטנה על אחד מנגשי הגבורה). זו הייתה תמצית הצעתו.

דבר נוסף שהיה בהצעתו של יצחק ואף הוא נתקבל על דעתנו: חדר-ההנצחה ביגור צרייך לבטא וגם להבליט את הנושא האישי של הבנים והחברים הנופלים. בהיותם במצבם פועלו לפि פקודות שחביבו את כל החיילים באופן שווה. גם כאשר נפלו נימנו הוראות מחיבות איך לכתוב על המצבות והיה דרוש טיפול רב ומילגע כדי לשנות או להוסיף מלה. בחדר הזכרן לעומת זאת, תהיה תמונה וכן מגירה ובה דברי דפוס לזכר הבן או החבר או מדבריו, וכל דבר זכרן, אשר המשפחה תהיה מעוניינת להזכיר לשם. אגב, בשטח זה ראיינו הרבה דברים מעניינים בזמן הביקורים במקומות שונים בארץ. מיותר להוסיף, כי יצחק היה הרוח החיים בכל הנסיעות, היישבות וההתלייעויות הללו.

לאחר שנה של קבורה בבית קברות אראניש הובאו הבנים, שנפלו במהלך ששת הימים, הביתה. קברו של אסא פתח שורה בחלוקת הצבאיות בבית הקברות שלנו. קברו של אברהם הוא השני זו. ראיינו איך יצחק זיל, יחד עם רחל תבל'יא היו משקיעים הרבה למען סדר על יד הקבר קצר ירך, שתיל ושיח.

בדרכם כלל בית הקברות, כמו המות עצמו, הוא קצר מרתקע. הולכים לשם כאשר מוכחים, כאשר לא נוח לא ללכט, או כאשר נמצא שם קברו של אדם קרוב. שונות הדבר אצל המשפחות השכולות, כל המשפחות השכולות, אשר יקירים נטמו בבית הקברות, ועל ידי כך היחס לבית הקברות השתנה תכלית שיבוג. הוא נעשה קרוב יותר, אינטימי יותר. המות נעשה באופן מוחשי יותר חלק חשוב מהחיבים. אצל יצחק הורגש הדבר ביותר שאות.

באחרית דבר בספר הזכרן "ב.צ. של דמות: אסא" אומר יצחק: "אבות מטפידים בנימם. זהוי אولي הגדולה בטרגדיות שידע העם והבית הזה - - - זכור לי הסיפור הטרagi עוד מימי האבות, כאשר יעקב ממאן להאמין כי אכן טרוף טורף יוסף, וממאן להתבונם. כך גם אנו". מה יש להוסיף לזה?

את הספר לזכרו של אסא קיבלנו בציורוף פתק: "ביבון, בגאו ושברו לב מוגשים לכט דפים אלה - ההורים של אסא".

אכן, יצחק שילם את מלאו המחויר.

ז'ניה וזאב רימון

במלאת ארבע שנים למלחמה ששת הימים

דבריו של יצחק במעוז-ציוון, בבייחס הממלכתי דתי, בטפס חנוכת ספריה וחדר עיון על שם הנופלים מגודוד 106 - "הראל" - במלחמת ששת הימים.

יקיריי

מה יכולים הוריהם שכולים להגיד ולהשאר לא מסוכסים עם נפשם ? מלווה אותה הרגשה כפולה. הרגשה של גאויה-גאון. מלווה אותה הרגשה של יגון.

- במלחמה ששת הימים הייתה תופעה של נחלה כלל העם, אהדה והשתתפות הגדולה בלתי אמצעית עם גורנו. לא נמצא אדם בארץ הדור, שלא הביע בדרך זו או אחרת את השתתפותו וצערו עם צער ההורים השכולים.

אתה יודע בהכרה . . . ויודע היטב, כי אתה מוכן לזה, אתה מתחנן על זה, אתה שניים חי בזה - שהכל יימכן. אם אתה רוצה להיות עם, לחיות בגאויה, להיות חופשי ולתת עתיד לדורות - עליך להיות מוכן לקרבות.

אני רוצה להגיד לילדים, הילדים שהם דור העתיד, שהם צדועים כאן על הגבעה הזה העוטרת את ירושלים - הראל : אתם הערובה לבך, שאני סמור ובטוח, שירושלים לא תחכח עוד שנית.

אני מקורה ואני מאמין, שתמצאו בספריה, על אף היותה היום עדין קינה, את הרוח של אחיכם הגדולים, המבוגרים מכם ותשאבו את האידיאלים של אותם אנשים, אחיכם הגדולים, שלא היו אנשי צבא מקצועיים.

הם כולם היו אנשי עבודה - אנשי אדמה והלך לעשות את המלאכה והמלחמה כאשר צריך היה לעשות אותה.

- - -

כאני עומד כאן, ברצוני להגיד עוד מלה אחת לנוכח גבעת "шибיר עבדול עזיז", שמצו ארבע שנים אנחנו נאבקים על שינני שמה. השם "шибיר עבדול עזיז" הרי לנו הוא לא אומר ולא כלום.

נקרא לה "יד אסא". בקיצור.

נפלו שם חמישה עשר חללים. ארבעה עשר לוחמים והמפקד. לו הצלחנו בשלב זה להסביר את שם הגבעה על שם החללים, הרי נוכל, אולי, בראש מורד ולא בעינויים מושפלות להביט בכוחה.

לזכרו של יצחק יגורי - יידיד ורע

הקשר ביבני לביין יצחק זיל' ומשפטתו נוצר עקב מלחמת ששת-הימים. היגית באוטה יחידה בחטיבת "הראל" יחד עם אסא זיל', שנפל ביום הראשון למלחמה, על מוצבי שייח'-עבדול-עזיז, היום - "יד לוחמי אסא" מנגד לקסטל במבוות ירושלים.

הקשר שנוצר והיחסים שנרכמו בין יצחק לבני היו יחסים בין אב לבן, יחסים שבין יידיד ורע. אהבתו לאחbet בן וכל פגישה עמו הייתה חוויה عمוקה עכורית. בחוויות אלו שותפו בני משפטתי בירושלים והקשרים בין המשפחות הלאו והתהדרו.

בפיגישות הראשונות היגית בא לנחמו ולעוזדו - ויצאתי אני מעודד ממוני. אישותו הצנועה והנהבת אל הכלים הקריינה בכל פגישה ושיחה. איש שמעט בדיبور על עצמו ועל פעלו מאז הימים שלפני קום המדינה; איש שהרבה בעשייה בשקט ובחצנע לבת; איש שלא דבר על ציונות, אלא עשה והאגים אותה בכל רמ"ח אבריו. ישבנו פעמים רבות משך כל השנים וגלגנו שיחות רבות. שוחחנו אודות מפעלי ההנצחה השונאים שהקמנו לזכר אסא וחבריו מחתיבת "הראל", את כל ליבו, מחשבתו ומרציו הקדיש כדי שהדברים יטופלו ב מהירות וביעילות. התענגינו בכל פרט ופרט בספריות ובחדרי העיון שהקמנו להנצחת זכרם של הנופלים. ניהלנו התכבותות רצופה משך שנים ולא היגית מחmix אף הזדמנויות לבקר אותו ומשפטתו. השיחות ביננו היו גולשות לנושאים שוניים, הקשורים בבעיות השעה של העם והארץ, ובסופה של כל פגישה נפרדתי ממוני בתהווה שהתעשרתי בחוויה נוספת.

מעולם לא סיפר לי על מעלליו בתקופת טרום המדינה - זאת שמעתי ולמדתי באזכרה לזכרו ביום השלישי.

יצחק קורץ מאותו חומר של אנשים שלאoram אפשר וצריך לחנוך את הדורות הבאים - דמות מופת ודוגמה אישית כיה לדור המיסדים והויצרים. פשוטו, ענוותנותו ובועם הליכותיו היו תוכנות שהיוו חלק מאישיותו.

מי שקרא את מכתביו חש בנימה האהית והאהבת שקרנה מהם. בנימה אbahית זו חשו גם בני משפטתי - רעייתי וילדי, אם בברורים שערכנו בمشק או בבדיקה שיצחק ורחל זיכו אותנו בירושלים. הקשר שהחל בבדיקה תנומאים הפך לקשר אמיתי, קשר משפטתי. אני הרגשתי ביצחק כבן משפה - כאב, יידיד וכרע.

יצחק זכה שייאמר עליו שנפטר - מות, שאנשים צדיקים ראויים לו, מיתת נשיקה.

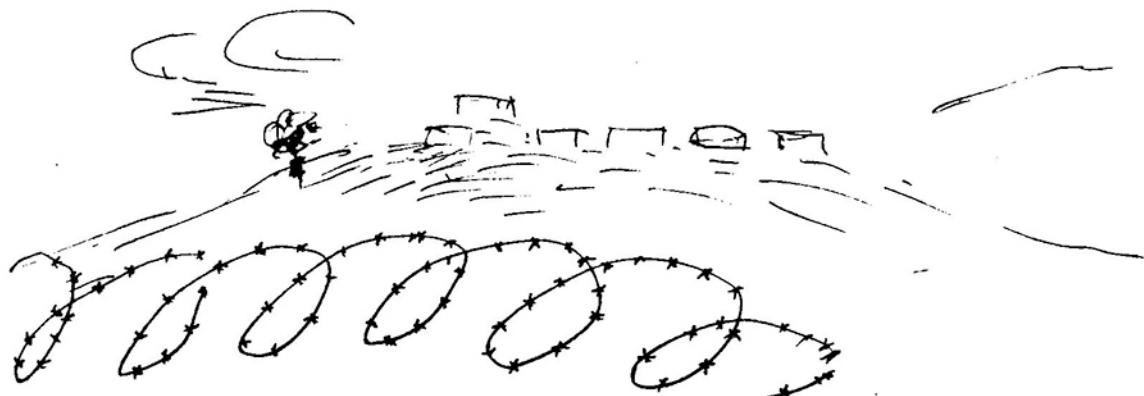
יצחק זכה שפטירתו תבוא עליו תורה כדי לעבודתו, בשגרה היומיומית. שילוב של צדיק ואיש عمل ויצירה. מותו השair חלל עמוק בקרב בני משפטתו. גם אני במנה עליהם.

לחיים ולכל המשפחה, שלום רב.

אחרי לבטים רבים ושיקול דעת, באתי לככל החלטה להטיל עלייך את המשימה הקבוצה של הקמת שבט-ההקדשה וסיפוריו של האתר י"ד לוחמי אסא. כאן תמצא את שירות הדגם של השבט, הנראה לי כמתאים למקום ותעוזתו. כמו כן מצורף בזאת טקסט ההקדשה אשר עבר כמה ליטושים וצמודים וזכה הנוסח הסופי. נوشת זה מתאר אמת היסטורית ומצב נתון של אוטם הימים וחוריות אשר אדם חזרה, בעומדו מול האתר, והוא קולט את רשותיו על רגל אחת.

חיים יקירים, מאי אבקש להיות אתי גלווי-לב. אם הנר חושב שהמשימה כבדה מדי, אנא ואנא, הגז לי את זאת ואוקירך מאי.

מסור שלום למשפחה. שלך בהוקרה יצחק.

וזהו נושא הטקסט המוצע :

הסכת ושמי !

אם יש את נפשך לדעת את נתיב הפריצה של לוחמי חטיבת "הרآل" גזרד 106, אשר הרסו ההירה אל היעד המבווצר לכבשו.

בכ"ג באילר ב-30.13 מקבל הגזרד החוננה בשפה פקודה לנעו לעבר מוצבי "שליח עבדול עזיז". ב-30.16 נערכג הגזרד להתקפה. פלוגה ט', המוביילה, צוענת בראש. העיננים נשואות ליעד. הפלוגה נחסתה בשדה מוקשים. הטנקים פורסים שרשאות בזה אחר זה. מתחת אש שטוחת מסלול, צפופה וקעטנית, מורה המ"פ ללוחמיו לרדת מהצחלים ולהתקדם ברגל. תוך דילוג בעקבותינו, מסלע חשוף לשניהם, מצילה הפלוגה להגעה ליעד בזמן הקצר ביותר. הכוח מעפיל לפסגת המוצב. תוך טיהור תעלות ומבנים, מתפתח קרב מר עם כוח האויב הנסוג. ב-30.17 מדווח המפקד : "היעד בידי".

עלטה אפה את גב ההר. השער האחורי לבירה נפרע לעד ! מאז תחילת המערכת בואכה "שליח עבדול עזיז" וטיהור חרי לאוזה נפלו י"ד לוחמים ומפקדים עמם. לזכור אלה אשר הערו למות נפשם, הוסף שם המקום ל"י"ד לוחמי אסא" לעדות עולם. זהו סיפורה של פלוגה אחת, של יום לחימה אחד, במלחמת ששת הימים.

באשר לנתייב הגזרד עד לסיוםה של המלחמה, הרי הדברים חתומים בספר *מלחמות ישראל ותולדותינו*.

חילם היקר שלום.

הנה כי כן, צענו צעד נוסף נספַ לSHIPOR האתר היקר לנו. רוחנו ליבי וחתמלה סיוף על פועל ומסירותך ללא קץ בחתירה למטרה הנכשפת: להאיץ מרווח ומהודם של הבנים הלוחמים על בא-המקומם, בין אלה תלמידים, נוער או כלל בית-ישראל. הם כה זוקים למתן שאדר-רוח, לסמל ולדוגמה בימים של ליקוי מאורות. כל גרגר של אמונה, אהבת-ישראל ומולדת, שניתן לקט ולהחדר בנפשנו, ינbowת ברבות הימים - ימים של התעלות-הנפש, אשר עוד נכוננו לנו. רעיון לתת פירסום בעיתונות על האתר, נראה לי. רצוי שיתלו לפירסום דברי-הסביר קצרים. תוכן ההסבר נתון כולל לשיקול-דעתך.

טוב לשמע, שחר-הנצח במעוז-ציוון הרüber למקומו החדש, אשר יאפשר לפתח פורה ענפה יותר בתנאים נוחים יותר.

על כל הדברים, שנאמרו ולא נאמרו ואני נושא לבבי - תעמוד על הברכה.

שלך יצחק. בחוקרה عمוקה.

לחים היקר, שלום רב.

אני אסיד מודה לך על הטירחה אשר אתה לוקח על עצך בעניין הכללת שמות-הלווחמים, שנפלג בפרצצת השער האחורי לשיחרו ירושלים. אני מצטרע על הצער, הנגרם לך עקב טיפול זה. אמרת, לו חשבתי שהענין כרוך במעוררים כה רבים לא הייתי מתחליל בהרמות שהדבר צווק חמס. הרי ההנחה אינה לבני ירושלים בלבד (כמו בישובים אחרים בארץ) אלא לכל אלה שמסרו את נפשם על הגנת ירושלים ושיחרורה. אך אין את נפשי להיכנס לדקדוקי-עניות ולויכוח-ושא, מה גם שאסא בני לעולם לא היה נותן את ידו למשא ומתן ולויכוח על נושא זה. לכן, חיים קידרי, לדעתי, עליינו להניח לעניין ומשוך את ידו מכך עם כל הצער, הכאב והעלבון שבדבר. יהיו אלהים עימים זאין אנרכי גוטר טינה בלבוי כלפי שום אדם. לך אני מודה כפלים על מסירותך וליבך החם רהפטורה.

агב, אתמול קיבלתי מכתב מנהל בית-הספר "מצודת-ציזון" - אהרון גיאיר - והוא מודיע על התקדמות של פרויקט הספרייה והרחבתה. התרשםתי שהאיש מגלה עניין ובהנה וזה נעים.

שלום לכל המשפחה מכל המשפחה.

שלך יצחק. בילדות כנה.

על קברו של אסא

שנים חולפות, שנים באות ותחרות הכאב והיגור לא פגה. נהفور
הוא : עם חלוף הזמן העיר והכאב מחרפיים ווהולכים.

י"א שנים עברו מאז אותו יום הרה-גורה לעם, הנחוץ בצדרכינו
בפישת-مولדת דרווית דם, דם וגידע. אז נחלצת אתה, אסא, עם
חבריך לנשק ועם כל תופси-הנסק בישראל לחדר איזום שואה בנוסח
חדש, נסוח המזרחה.אמת, המונci בית-ישראל חייו בצל סכנה של
עתיד לוט בערפל, אך אתם - חומת המגן המזוריין - בטחתם בכוחכם
האיתנן והיציב מתוך אמונה عمוקה שבלב בצדקת מאבקנו. צעדתם
אל מול פנוי-האויב ויכלתם. אכן, הוسر האיום של מפלת תקوت-
דורות. לוחמינו השיגו הישג כביר וגבורות הארץ הרחיבו אופקיהם.

עברו עשר שנים ושוב מוצאים אנו את עצמנו עומדים לפני
אותן הבזירות, שליטו אורטנו עד מלחתת ששת הימים, על כל המשתמע
מכך. אסא, מhammad, לא התאשפנו כאן היום כדי לתנדת את קשי
מצבנו. ממשין אנו כי באמונה עמוקה, שאינה ניתנת לעדרוער, כי
לא יהיה בכוחו של גורם כלשהו לערער את עתידנו ותנופת-מאבקנו
لتקומה עמנואל אדמת-ישראל. אך עם הידיעה, ההכרה והתחושה,
שאין מגישים מולדת, חרות ועצמות על מגש של כסף; ועל אף
נכונותם לשלם את המחיר בכל שלב בדרך למראם פסגת מאורויב
הלאומיים והחברתיים - אנחנו, יסולח לי אם במעמד זה של עילוי-
נשמה בקרב בני-המשפחה ובנכחות ידידים ממספר, איראה נתפס
למצוקת-נפש וליגור כי רב. אם תרד דעה על חיינו כאשר אנו
נצבים על קברך אסא, שהיית לבנה בדבר חומת-המגן ובתשתיות של
ביתך, קיבוץך וארצך. אם תרד עיני דעה, כנס אותה, שר-הארמה,
בגאות הדמעות של המשפחה, שכח רב חלקה במאמץ הכביר מאז חורביה-
ציון וביל"ו ועד ימינו אלה. ועל ייראה הדבר כחולשת-הדע�.
אסא, יקיר לבנו, צפוד נפשנו ! חסרים לי כוחות נפשיים לעמוד
ולמנות את כל הגדלות ורוממות-הנפש, שהיו טמונה באישיותך
התרומית. אסא, לך דומהה תהילה.

בָּאָבָלִי

איכה דבר על יצחק אחי והוא עומד לנגד עיני כשרחל, בנותינו
ונכדיו שתולים סביבו ?

ואני רואה אותו רכוו על קבר בנו ייחדו, אסתא, למען חיותו
ולשמור את זכרו. בעיניו התוגה שכנת ובליבו היגון והגאון
על בנו כי איןנו.

יצחק היה קנא לדרך ולערכיהם שבתם האמין. הוא היה שונה מרבים.
הילכו המיוחד, לבשו שמעולם לא תмир, היקנו לו דמות מיוחדת.
כלו נתנו להגיגו.

שתי משימות היו תוכן חייו ובהן ראה צו עליון : האחת, חי
חברה והיחס ליום העבודה; והשנייה - הביטחון לחמי האדם העברי
כאן, בארץ.

שנים רבות היה מופקד על הריש הימר - הנשך העברי. במרוצת
עשרות שנים נשא בחרדה יומיומית בעול זה, שאין קדוש וחשוב
מןבו. לילות כימים עשה לאור הפנס שבידו, כשהוא בודק ומתקן
את הכלים באחריות שאין לה גבול. הכל במחתרת. כך חי את
המאבק וההתוכננות להקמת המדינה.

מאי שאב יצחק את הכוח למשימה זו ?

בימי הילדות היתה אמא לוקחתו על ברכיה ושרה לו שיר-אהבה
וכמיהה לחופש ולפיסת-קרקע מוצקה מתחת לרגלים. אבא, שירתו
היתה כעין תפילה ערגה להיותנו עם חופשי בארץ, ארץ האבות.
במטען ציוני רב יצא יצחק לדרך.

צנוע, נחבא אל הכלים, שקווע כלו يوم יומ בפעלו - כך חי יצחק
וכך הלך לעולמו. מבלי הטריד איש, מבלי להיות מעמתה על הזולת,
בשקט, כטמל לדרך בחיים.

איןני נפרד מיצחק ! כל השנים שנותרו עמדו דמותו לנגד עיני.

נח

ישבנו כולם, המשפחה, חבריו וידידייו של יצחק - אחרי האזכרה
ביום השלישי - ושובחנו על יצחק ועל אסא.

היה נדמה לי לרגע, שישובים אלו באחת האזכרות לאסא וי יצחק
יושב על ידי. זה הטע ממנו שאבתי כוח להתגבר ולהמשיך לחיות.
ועכשיו גם יצחק איןנו. איך ממשיך?

רחל

